

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-VEDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. STEIN FÜLÖP: A munkásbiztosító pénztárak teendői az alkoholizmus elleni küzdelemben	139
Dr. LENK HUGÓ: Ellátás és életjáradék	146
VARGA JENŐ: Az angol szociális biztosítás	149
Dr. SCHEIN MÓR: Sebészeti tuberkulózis kezelése szociális szempontból	155
A hallószervet illető ipari ártalmak	171

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	158
A nemzetközi munkásbiztosítás magyarországi egyesülete. — Pénztári közgyűlések összehívásának elhalasztása. — Munkásbiztosító pénztáraknak nincs hatósági jellegük. — Az Országos Pénztár — nem közpénztár. — Kihágási bíráskodás. — Biztosítási kötelezettség. — Balesetbiztosítási kötelezettség alól való felmentés. — Háborús üzemek munkásbiztosítási kötelezettsége. — Hadifoglyok betegség esetére való biztosítása. — Magyar hadifoglyok baleset és betegség esetére való biztosítása. — Balesetbiztosítási kötelezettség. — Községi bizonyítvány díjmentessége. — Kórházi ápolási költség. — Önkormányzati tagok anyagi felelőssége. — A posta nem kincstári alkalmazottainak. — Külföldön tartózkodó járadékosok járadékának fizetése. — Baleseti sérültek felülvizsgálása. — Pénzbírság kiszabása pénztári alkalmazottra. — Kerületi pénztárak állami segélye. — Kerületi pénztárak alkalmazottainak szolgálati szabályzata. — Alapítvány tudóbetegszanatórium és szülésznőotthon részére. — A pancsovai kerületi munkásbiztosító pénztár háborús éveiről. — Az osztrák betegsegélyezési novella életbeléptetése tárgyában. — Osztrák munkásbiztosítási szakemberek Budapesten. — A morvaországi és sziléziai balesetbiztosító intézet. — A brünni kerületi betegsegélyező pénztár. — A sarajevói kerületi betegsegélyező pénztár. — A járulékok visszatartása vétség. — Az esedékes választások újabb elhalasztása a németországi munkásbiztosítási intézményeknél és hatóságoknál. — Adatok a németországi bányászok balesetbiztosításáról. — A betegsegélyezésre vonatkozó újabb háborús rendelet Németországban. — Szociálpolitika a németországi betegsegélyező pénztárakban. — A birodalmi gyermekágyi segély kiterjesztése érdekében. — Drágasági pótlék a bányatárspénztári szolgáltatásokhoz. — Drágasági pótlék a táppénzhez. — Ebédutalványok munkaképtelen betegeknek a betegsegélyező pénztár terhére. — Biztosítási főhivatal a pénztári alkalmazottak drágasági pótlékáért. — Szabad-e a betegsegélyező pénztárnak a lakásvizonyokról adatokat gyűjteni és közzétenni?	
<i>Szociális egészségügy</i>	166
A közegészségügy kérdése a képviselőházban. — Küzdelem a nemi bajok ellen. — Az erdei üdülőtelepek. — Munkáskertek felállítása. — Katonai barakkok, mint szükséglakások. — Ingenyüfűdő. — A szülések csökkenése gyári munkásnőknél. — Városi szoptatóhelyiségek Kölnben. — Szoptatóhelyiségek a francia lőszergyári üzemekben. — Többgyermekes családok segélyezése Franciaországban. — A német iskolaorvosok egyesülete. — Mozgó iskolai foglínikák. — A gümőkór elleni küzdelem Ausztriában. — Alkohol és üzemi baleset. — Alkoholizmus és epilepszia. — A francia kormány intézkedései az alkoholfogyasztás ellen. — A norvég elmegyógyintézetek statisztikájából. — Egészségügyi intézkedések Oroszlengyelországban. — Gyógynövények termesztése. — Súlyos arcsérültek lelkiállapota.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	171
Vasuti alkalmazottak szolgálati viszonya. — Adatok egy hadiipari vállalatról. — A sütők éjjeli munkájának eltöltése Svájcban és Ausztriában. — Üzemi balesetek Alsó-Ausztriában 1914-ben. — A munkások képviselője a szászországi közlelmzési hivatalban. — Hadisérültek alkalmazása a berlini városi üzemekben. — A hadiszergyárakban dolgozó munkásnők védelme érdekében. — A nők munkaképességének és munkakezdésének fokozása érdekében. — Nők munkabére a németországi közúti vasutaknál. — Munkásválasztmányok a német vasutaknál. — Újabb drágasági pótlék a porosz vasutasoknak. — Árszabálybizottságok elismerése a hadihivatal által. — Városi munkaközvetítő Berlinben. — Állami munkanélküliség esetére való biztosítás a svájci himzőiparban. — Országos árszabályszerződés a svéd textiliparban. — Nők az olasz lőszergyárakban. — Kínai munkások Franciaországban. — A polgári munkakötelezettség Angliában és Franciaországban. — Az angol munkásviszonyok 1916-ban. — Háború és gyermekmunka. — Angliában a nőknek az ipari munkába való bevonása érdekében. — A borraaló-rendszer ellen.	
SZAKIRODALOM	178
JOGGYAKORLAT	180
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	

Legszebb **Pap-** Legjobb **Pap-** Legolcsóbb **Pap-** Szálloda, kórház,
lan lan lan intézet, iroda, va-
ágynemű, kárpitos árú, vas- és rézbútorgyáros lamint úri és pol-
gári lakosztályok
berendezési vállalat

Gichner János Budapest
VII., Erzsébet-körút 20. Szőnyeg, pokróc, függöny, terítők, bútor-
szövet és vászonárúk nagy választékban
jutányos áron. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár
szállítója.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéleteseb
TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki keres-
kedésben.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

A REMINGTON

Írógép Részvénytársaság

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 12. SZ.

A Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, és az Országos Munkásbetegse-
gélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója. A *Kerületi, Vállalati és*
Magánpénztárak, nemkülönben *Egyesületek és Testületek* figyelmét felhívja
az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére **kitűnően**
bevált „**KARTOTHEK**“-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szívesen
szolgálunk, sőt „**KARTOTHEK**“-rendszerét az érdeklődőknek helyszi-
nen **vételkötelezettség nélkül** bemutatja. Ugyanott kaphatók a legtar-
tósabbaknak elismert látható írású eredeti REMINGTON írógépek.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A munkásbiztosító pénztárak teendői az alkoholizmus elleni küzdelemben.

Irta: dr. Stein Fülöp, kórházi főorvos.

Az alkoholelles küzdelem célja eredetileg csak az alkoholbetegek gyógyítása volt. Ez addig tartott, míg a modern higiéné hangoztatni kezdte legfontosabb elvét, amely szerint *a megelőzés fontosabb, mint a gyógyítás.* E megismeréssel nagyban bővült az alkoholelles küzdelem harcmezeje is, mert ezzel kapcsolatban a tudományos kutatások bebizonyították, hogy nem annyira az egyének alkohol okozta károsodása ellen kell küzdenünk, hanem hogy az alkoholizmus társadalmi, ethikai és gazdasági veszélyei társadalmi védekezést, társadalmi küzdelmet igényelnek. Ennek folytán az alkoholkérdés súlypontját az iszákosok gyógyításáról az iszákosság megelőzésére helyezték át. Ez az áthelyezés, amely elméletileg és gyakorlatilag kétségkívül jogosult, volt az alapja annak, hogy az alkoholkérdést jelenleg nem csupán orvos-higiénikus ügynek, az általános egyéni higiéné egyik alárendelt részletkérdésének tekintik — bár az orvosok egy nagy része előszeretettel még ma is annak igyekszik feltüntetni — hanem hogy fontos szociálpolitikai problémává nőtte ki magát, amelynek jelenlétével és hatásai-
val a szociálpolitika minden ágában számolni kell.

Mint fontos szociálpolitikai problémának elsősorban az államnak lett volna kötelessége e kérdés megoldása, de az állam még jelenleg ezzel a kérdéssel nem tud, vagyis jobban mondva fiskális okokból nem akar foglalkozni. Az állam ezen mulasztása mellett kétszeres kötelessége volna mindama intézményeknek, amelyek gyakorlati szociálpolitikával foglalkoznak, hogy e kérdést szemügyre vegyék és a problémát legalább saját hatáskörükön belül megoldják. Első sorban feladata volna ez a munkásbiztosító pénztáraknak, amelyeknek kötelessége a nagy tömegek betegeinek gyógyításáról és segélyezéséről gondoskodni. A munkásbiztosítás óriási fellendülése mellett s különösen a munkásbiztosító pénztárak hatáskörének nagymérvű kiterjesztésénél igazán csodálandó, hogy a pénztárak ezzel a kér-

déssel oly mostohán bántak és a legtöbb országban oly nagy közönnyel viseltettek iránta.

Vegyük szemügyre, hogy mik lehetnek azok az okok, amelyek a pénztárakat eme állásfoglalásra bírják. Véleményem szerint az első és főök az a körülmény, hogy az alkoholizmust még mindig nem tekintik a többi betegséggel egyenértékű megbetegedésnek, hanem bűnnek, vagy a legjobb esetben oly megbetegedésnek, amely az illető pénztári tagnak önhibájából, szándékosan következett be. Ez a felfogás éppenséggel nem felel meg a tudomány mai állásának. A tudomány nem tudja szabatosan megjelölni az alkohol általános méreghatárát és az alkoholfogyasztóknak legnagyobb része — közöttük nem csekély számban olyanok, akiket mindenki föltétlenül mértékletesnek ismer el — alkoholfogyasztása folytán kisebb vagy nagyobb, átmeneti vagy tartós, könnyebb vagy nehezebb károsodást szenved anélkül, hogy az illetőknek erről sejtelmük is volna vagy hogy valamiképp öntudatukban élne az, hogy betegségük alkoholfogyasztás következménye. Világos, hogy ennél fogva eme esetekben »szándékosságról« nem lehet szó. De lehetetlen egyáltalán véve az alkoholizmust a tudomány mai állása szerint bűnnek tekinteni. Teljesen mellékes, vajjon az egyes tudományos felfogások szerint az iszákosságot az ivási szokások, az ivási kényszer vagy más külső körülmények által szerzett, vagy elfajulás folytán veleszületett betegségnek tekintjük, minden körülmény között betegség, amely kell, hogy a munkásbiztosító pénztárak részéről épp oly elbánás és elbírálás alá essék, mint a többi megbetegedés.

Ezt a felfogást teljesen magáévá tette az 1907. évi munkásbiztosító törvényünk, amely mint az első az ily irányú európai törvények közt, kimondta azt, hogy az alkoholizmus minden körülmény között betegségnek tekintendő és hogy ennél fogva az alkoholbetegek épp oly elbánásban — tehát gyógykezelésben és táppénzben — részesítendők, mint a pénztár egyéb betegei. Ausztria munkásbetegsegélyző törvénye kimondja, hogy a táppénzt egyáltalán nem, vagy csak részben szabad kiutalni oly betegek részére, akik betegségüket szándékosan vagy iszákosság folytán önmaguk okozták. Hasonló intézkedés foglaltatott a német munkásbiztosító törvényben, amelyet azonban az 1914. január 1-én életbe lépett Reichsversicherungsordnung 120. §-a hatályon kívül helyezett és a gondnokság alá nem helyezett iszákosok részére a természetbeni segélyt biztosította. A gondnokság alá helyezett iszákosoknak a természetbeni segély csak a gondnok hozzájárulásával és indítványára adható ki.

A munkásbiztosító pénztár közönyének egy másik igen fontos oka, véleményem szerint az, hogy a dolgok jelenlegi állása mellett a tudóvész, a nemi betegségek, a járványok, stb. óriási számai mellett nem domborodik ki eléggé az alkoholnyomor valódi nagysága a pénztár tagjai között. Ennek oka elsősorban az, hogy Európaszerte nem létezik kimerítő és megbízható alkoholstatisztika és hogy annak összeállítása nagy nehézségbe ütközik. Egyes angol betegsegélyző pénztárak kimutatták, hogy a betegedési napok száma absztinenseknél kisebb, mint mértékletes ivóknál és ez a különbség már a fiatalabb koruaknál is szembeötlő, az előrehaladó korról pedig mind kirívóbb és kirívóbb lesz. Ezt a körülményt domborítja ki a lipcsei betegsegélyzőpénztár statisztikája is. Hasonlóképpen vannak statisztikai vizsgálataink, amelyek az összefüggést az alkoholfogyasztás és a balesetek közt illusztrálják és ezek közül különösen megemlítendő a brünni beteg-

segélyző pénztár kutatásai, amelyek kimutatták, hogy ha az egyes tagokat a szerint osztályozták, hogy hetenkint mennyit költenek szeszesitalra, az alkoholra költött összeg emelkedésével arányban növekedett a balesetek és a betegségi napok átlaga is. Ezenkívül megemlítendőek azok a statisztikai kutatások, amelyek az egyes szakmák és hivatások és e betegségek és balesetek közötti kapcsolatot illusztrálják. De mindezek a statisztikák még jelenleg kisméretűek és kevés bizonyító erővel bírnak, mindenesetre semmiképp sem domborítják ki az alkoholfogyasztás egész valóságában, mert arról csak úgy alkothatunk magunknak fogalmat, ha szem előtt tartjuk, hogy az alkohol nem kiméli meg az emberi test egyetlenegy szervét sem, hogy tehát a máj, a vese, a szív, a véredények és különösen az idegrendszer megbetegedéseinek nagyrésze az alkoholstatisztika összeállításánál fontos szerepet játszik, hogy szoros kapcsolat van a fertőző betegségek és az alkohol között, hogy az alkohol fokozza az alkalmat a venereás fertőzésre, hogy leszállítja a nők szoptatóképességét, stb. stb. És nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy az alkoholkérdés fontos gazdasági probléma, mert saját kutatásaim szerint Budapesten az általánosan legmértékletesebbeknek elismert munkások átlagban keresetüknek 15%-át költik szeszes italra és hogy ez a nem mértékletes és iszákos munkásnál 40—50 és több %-ra emelkedik.

Mindezeket tekintetbe véve, kétségbevonhatatlan, hogy az alkoholbetegek gyógyítása a pénztárak teendői közé tartozik és a pénztárak működésüket ilyen irányban ki is terjesztik, de kétséges, hogy mindez a helyes irányban történik-e? Az összes szakemberek egyhangú kijelentése szerint az egyéni alkoholizmus kizárólagos gyógyszere az absztinenciára való nevelés: tanítás és felvilágosítás útján és első sorban a kezelő egyén példaadásával. A kezelés befejezésével pedig az illetőt egy absztinens egyesületbe való belépésre kell bírni. Mi történt mindaddig a pénztáraknál? Nem beszélünk azokról az orvosokról, akik azt javasolják, hogy a beteg csak igyék tovább mértékletesen vagy szoktassa le önmagamat lassan az alkoholoról. Tudjuk, hogy sem az egyik, sem a másik nem vezet célhoz és szerencsére ezek az orvosok már kisebbségben vannak és számuk napról-napra fogy.

Sajnos azonban, azok az orvosok is, akik egyedüli orvosszernek a rögtöni és teljes absztinenciát javasolják, ezt többnyire nagy közönnyel teszik, a beteg kitanítására sem idejük, sem kedvük nincs és első sorban nem mutathatnak rá saját maguk példájára és végül, ha a beteg absztinens életmódot ígér, teljesen szükségtelenné tartják őt egy absztinens egyesületbe utalni, hogy így megteremtsék számára az egyetlen lehetséges környezetet. A súlyosabb alkoholbetegeket pedig egyszerűen kórházba utalták, honnét a beteget a heveny somatikus tünetek megszűntével rendszerint néhány nap múlva, ugyancsak kellő utasítás nélkül elbocsátották.

Ezek nem akarnak szemrehányások lenni az orvosokkal szemben, csak azt jelentik, hogy az ilyen tanok csak lassan és nehezen tudnak tért nyerni, hiszen tapasztalhatjuk az orvos tudomány egyéb ágában is, hogy az egyes tételek többnyire elméletben progresszívek, a kivitelben pedig konzervatívok. Így tehát a pénztárak alkoholbetegek gyógyítására irányuló tevékenységében gyökeres rendszerváltoztatást kellett életbeléptetni.

Ezt a rendszerváltozást a budapesti kerületi pénztár első ízben már akkor valósította meg, amikor 1909-ben elhatározta, hogy alkoholbetegeit a rákospalotai alkoholbetegek szanatóriumában 20 hétig kezelteti. Tényleg a

déssel oly mostohán bántak és a legtöbb országban oly nagy közönyt viseltettek iránta.

Vegyük szemügyre, hogy mik lehetnek azok az okok, amelyek a pénztárakat eme állásfoglalásra bírják. Véleményem szerint az első és főök az a körülmény, hogy az alkoholizmust még mindig nem tekintik a többi betegséggel egyenértékű megbetegedésnek, hanem bűnnek, vagy a legjobb esetben oly megbetegedésnek, amely az illető pénztári tagnak önhibájából, szándékosan következett be. Ez a felfogás éppenséggel nem felel meg a tudomány mai állásának. A tudomány nem tudja szabatosan megjelölni az alkohol általános méreghatárát és az alkoholfogyasztóknak legnagyobb része — közöttük nem csekély számban olyanok, akiket mindenki föltétlenül mértékletesnek ismer el — alkoholfogyasztása folytán kisebb vagy nagyobb, átmeneti vagy tartós, könnyebb vagy nehezebb károsodást szenved anélkül, hogy az illetőknek erről sejtelmük is volna vagy hogy valamiképp öntudatukban élne az, hogy betegségük alkoholfogyasztás következménye. Világos, hogy ennél fogva eme esetekben »szándékosságról« nem lehet szó. De lehetetlen egyáltalán véve az alkoholizmust a tudomány mai állása szerint bűnnek tekinteni. Teljesen mellékes, vajjon az egyes tudományos felfogások szerint az iszákosságot az ivási szokások, az ivási kényszer vagy más külső körülmények által szerzett, vagy elfajulás folytán veleszületett betegségnek tekintjük, minden körülmény között betegség, amely kell, hogy a munkásbiztosító pénztárak részéről épp oly elbánás és elbírálás alá essék, mint a többi megbetegedés.

Ezt a felfogást teljesen magáévá tette az 1907. évi munkásbiztosító törvényünk, amely mint az első az ily irányú európai törvények közt, kimondta azt, hogy az alkoholizmus minden körülmény között betegségnek tekintendő és hogy ennél fogva az alkoholbetegek épp oly elbánásban — tehát gyógykezelésben és táppénzben — részesítendők, mint a pénztár egyéb betegei. Ausztria munkásbetegsegélyző törvénye kimondja, hogy a táppénzt egyáltalán nem, vagy csak részben szabad kiutalni oly betegek részére, akik betegségüket szándékosan vagy iszákosság folytán önmaguk okozták. Hasonló intézkedés foglaltatott a német munkásbiztosító törvényben, amelyet azonban az 1914. január 1-én életbe lépett Reichsversicherungsordnung 120. §-a hatályon kívül helyezett és a gondnokság alá nem helyezett iszákosok részére a természetbeni segélyt biztosította. A gondnokság alá helyezett iszákosoknak a természetbeni segély csak a gondnok hozzájárulásával és indítványára adható ki.

A munkásbiztosító pénztár közönyének egy másik igen fontos oka, véleményem szerint az, hogy a dolgok jelenlegi állása mellett a tudóvész, a nemi betegségek, a járványok, stb. óriási számai mellett nem domborodik ki eléggé az alkoholnyomor valódi nagysága a pénztár tagjai között. Ennek oka elsősorban az, hogy Európaszerte nem létezik kimerítő és megbízható alkoholstatisztika és hogy annak összeállítása nagy nehézségbe ütközik. Egyes angol betegsegélyző pénztárak kimutatták, hogy a betegedési napok száma absztinenseknél kisebb, mint mértékletes ivóknál és ez a különbség már a fiatalabb koruaknál is szembeötlő, az előrehaladó korról pedig mind kirívóbb és kirívóbb lesz. Ezt a körülményt domborítja ki a lipcsei betegsegélyzőpénztár statisztikája is. Hasonlóképpen vannak statisztikai vizsgálataink, amelyek az összefüggést az alkoholfogyasztás és a balesetek közt illusztrálják és ezek közül különösen megemlítendő a brünni beteg-

segélyző pénztár kutatásai, amelyek kimutatták, hogy ha az egyes tagokat a szerint osztályozták, hogy hetenkint mennyit költenek szeszesitalra, az alkoholra költött összeg emelkedésével arányban növekedett a balesetek és a betegségek napok átlaga is. Ezenkívül megemlítenők azok a statisztikai kutatások, amelyek az egyes szakmák és hivatások és e betegségek és balesetek közötti kapcsolatot illusztrálják. De mindezek a statisztikák még jelenleg kisméretűek és kevés bizonyító erővel bírnak, mindenesetre semmiképp sem domborítják ki az alkoholnyomort egész valóságában, mert arról csak úgy alkothatunk magunknak fogalmat, ha szem előtt tartjuk, hogy az alkohol nem kiméli meg az emberi test egyetlenegy szervét sem, hogy tehát a máj, a vese, a szív, a véredények és különösen az idegrendszer megbetegedéseinek nagyrésze az alkoholstatisztika összeállításánál fontos szerepet játszik, hogy szoros kapcsolat van a fertőző betegségek és az alkohol között, hogy az alkohol fokozza az alkalmat a venereás fertőzésre, hogy leszállítja a nők szoptatóképességét, stb. stb. És nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy az alkoholkérdés fontos gazdasági probléma, mert saját kutatásaim szerint Budapesten az általánosan legmértékletesebbeknek elismert munkások átlagban keresetüknek 15%-át költik szeszes italra és hogy ez a nem mértékletes és iszákos munkásnál 40—50 és több %-ra emelkedik.

Mindezeket tekintetbe véve, kétségbevonhatatlan, hogy az alkoholbetegek gyógyítása a pénztárak teendői közé tartozik és a pénztárak működésüket ilyen irányban ki is terjesztik, de kétséges, hogy mindez a helyes irányban történik-e? Az összes szakemberek egyhangú kijelentése szerint az egyéni alkoholizmus kizárólagos gyógyszere az absztinenciára való nevelés: tanítás és felvilágosítás útján és első sorban a kezelő egyén példaadásával. A kezelés befejezésével pedig az illetőt egy absztinens egyesületbe való belépésre kell bírni. Mi történt mindeddig a pénztáraknál? Nem beszélünk azokról az orvosokról, akik azt javasolják, hogy a beteg csak igyék tovább mértékletesen vagy szoktassa le önmagamat lassan az alkoholoról. Tudjuk, hogy sem az egyik, sem a másik nem vezet célhoz és szerencsére ezek az orvosok már kisebbségben vannak és számuk napról-napra fogy.

Sajnos azonban, azok az orvosok is, akik egyedüli orvosszernek a rögtöni és teljes absztinenciát javasolják, ezt többnyire nagy közönnyel teszik, a beteg kitanítására sem idejük, sem kedvük nincs és első sorban nem mutathatnak rá saját maguk példájára és végül, ha a beteg absztinens életmódot ígér, teljesen szükségtelennek tartják őt egy absztinens egyesületbe utalni, hogy így megteremtsék számára az egyetlen lehetséges környezetet. A súlyosabb alkoholbetegeket pedig egyszerűen kórházba utalták, honnét a beteget a heveny somatikus tünetek megszűntével rendszerint néhány nap múlva, ugyancsak kellő utasítás nélkül elbocsátották.

Ezek nem akarnak szemrehányások lenni az orvosokkal szemben, csak azt jelentik, hogy az ilyen tanok csak lassan és nehezen tudnak tért nyerni, hiszen tapasztalhatjuk az orvos tudomány egyéb ágában is, hogy az egyes tételek többnyire elméletben progresszívek, a kivitelben pedig konzervatívok. Így tehát a pénztárak alkoholbetegek gyógyítására irányuló tevékenységében gyökeres rendszerváltoztatást kellett életbeléptetni.

Ezt a rendszerváltozást a budapesti kerületi pénztár első ízben már akkor valósította meg, amikor 1909-ben elhatározta, hogy alkoholbetegeit a rákospalotai alkoholbetegek szanatóriumában 20 hétig kezelteti. Tényleg a

súlyosabb alkoholbetegek részére ezidőszerint más gyógymódot nem ismerünk, mint azt, hogy a beteget saját beleegyezésével egy u. n. alkoholmentes szigetre helyezzük, ahol az alkohol rögtöni és teljes elvonásával, foglalkoztatási gyógymóddal és a psychotherápia minden eszközének igénybevételével a beteg akaraterjét és ellenállóképességét emeljük és őt lassú átmenettel a külvilág és a szanatórium között ismét egészségesen visszadjuk családjának és a társadalomnak. E sorok írója 1914-ig vezette a rákospalotai szanatóriumot és túlzás nélkül állítható, hogy az ott összegyűlő beteganyagnak a gyógyulás szempontjából legértékesebb részét a pénztár tagjai képezték. A viszonyok lassanként a jelzett szanatóriumban úgy alakultak, hogy a szanatórium fekvőhelyeinek $\frac{3}{4}$ részét a pénztár tagjai foglalták el és már ebből a szempontból is önkéntelenül felmerül az a gondolat, vajjon a pénztár saját tagjai részére nem létesíthetne-e egy külön szanatóriumot. Még jobban kidomborodik ennek a szükségessége, ha szigorúan a psychotherápia szempontjából mérlegeljük a dolgot, hiszen könnyen felfogható, hogy mennyivel könnyebb és egységesebb ennek az amúgy is nehezen fékezhető és fegyelmezhető emberanyagnak a lelki befolyásolása, ha ez hasonló világfelfogás, hasonló ideológia és frazeológia és elsősorban ugyanegy érdekközösség alapján történik. Az alkoholbetegek gyógyintézetei azonban a tapasztalat szerint mindig a legsúlyosabb beteganyagot foglalják magukban, amelynek jelentékeny része javíthatatlan rom, míg a legnagyobb része számára rövidebb vagy hosszabb ideig tartó javulás és a munkaképesség visszaállítása várható és csak körülbelül az esetek 15⁰/₀-ban áll be a teljes gyógyulás. A könnyebb, még gyógyítható esetek — és ezek képezik az esetek nagy tömegét — ambulánsan kezelhetők és gyógyíthatók és eme könnyebb esetek gyógykezelésének szolgálnak az u. n. *gondozó intézetek*.

A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár az 1907-iki munkásbiztosítási törvénynek megfelelően az alkoholbetegek ambuláns kezeléséről gondoskodott és munkaképtelenség esetén a betegnek a neki járó táppénzt akadály nélkül kiutalta. Ennek az a sajnálatos következménye volt, hogy a betegek kellő utasítás és ellenőrzés hiányában a betegségélyt újabb alkoholmennyiségek beszerzésére fordították és így bajukat súlyosbították. Ennek a körülménynek a felismerése bírta rá Kiss Adolf igazgatót és dr. Friedrich Vilmost, a pénztár főorvosát, hogy a pénztárban a szervezett alkohol-beteggondozás eszméjével foglalkozzanak és az ily irányú osztrák gondozó intézetek rövid tanulmányozása után ezt 1913. május havában meg is valósították. A pénztár gondozó-intézetei a következő elveken alapulnak: az alkohol-beteggondozó a pénztár egyéb rendelkezéseivel teljesen egyenértékű intézmény és ezért helyet kap a pénztár többi rendelkezése között és absztinens pénztári orvos vezetése alatt áll. Az orvos mellett egy — vagy a szükséghez képest több — absztinens *család-látogató* működik. Ezeknek a pénztár olyan fizetést ad, hogy egész idejüket az alkoholbetegek gondozásának szentelhetik. A családlátogató kötelessége a bejelentett beteget fölkeresni, őt a gondozóba utalni, az ott megjelent betegekkel az érintkezést fentartani és különösen a munkaképteleneket ellenőrizni. A munkaképtelen alkoholbeteg táppénzét a gondozó utalja ki. Ha a beteglátogató arról győződik meg, hogy a beteg e segélyt újabb szeszes ital beszerzésére fordítja, a táppénz csak a beteg hozzátartozóinak fizetendő ki. Ha pedig a beteg hozzátartozóit erőszakkal, brutalitással arra kényszerítene, hogy a

pénzt neki adják át, a gondozónak jogában áll a családlátogató útján a kiutalandó segélyt a beteg hozzátartozóinak közreműködésével a szükséges naturáliák beszerzésére fordítani.

A pénztári orvosok figyelmét a gondozókra egy rendelet hívta fel, amely kötelességükké tette, hogy minden oly megbetegedést, amelyeknél az alkohol aetiologiai szerepet játszik, utaljanak a gondozó hatáskörébe. Ezenkívül megfelelő plakátokkal felhívták a tagok figyelmét a gondozókra. Az eredmény meglepő volt. Mert míg egyfelől a gondozók teendői működésük kezdete óta nem remélt mértékben felszaporodtak, addig másfelől ez az intézmény a munkaadók és a biztosított munkások figyelmét nagy mértékben az alkoholkérdésre terelte, sokkal jobban, mint amilyenre eddig bármiféle előadás vagy röpirat képes lett volna.

A gondozói működésnek — sajnos — a kitört világháború véget vetett, de azok az eredmények, amelyeket a gondozók működésük kezdetétől a világháború kitöréséig elértek, a legszebb reményekre jogosítanak. A betegek túlnyomó nagy része a gondozó intézetet és annak vezetőit megbecsülte, a táppénzek ellenőrzése sőt még naturaliakká való átválttatása minden nehézség és akadály nélkül folyt le és a gyógyulási arányszám — amint ez a dolog természetében rejlik, hiszen többnyire kezdetleges esetekről, fiatal emberekről volt szó — sokkal kedvezőbb volt, mint a sanatoriumban.

Ha a többi szociálhygiénikus problémákat, különösen a fertőző betegségek, a venereás betegségek és a tuberkulózis kérdését szem előtt tartjuk, akkor azt kell mondanunk, hogy ott a betegség gyógyítása, a betegek gyógyulása egyúttal igen fontos — a venereás betegségeknel talán a legfontosabb — prophylaktikus rendszabály is. Sokkal kevésbé áll ez az alkoholizmus kérdésére. Az alkoholbeteg szanatóriumok betegei — mint már említettük — nagyrészt javíthatatlan, vagy csak részben javítható emberanyag és a kevés gyógyultak, akik absztinenciájukkal kétségen kívül más embereket gondolkodásra és utánzásra bírnak és így bizonyos mértékben prophylaktice hatnak, többnyire idősebb emberek, akik már alkoholizmusuk folytán többé-kevésbé súlyosan degeneráltak — első sorban újra súlyos alkoholizmusra hajlamosított — gyermekeket nemzettek. Nem akarom itt az alkohol-elfajulás kérdését felvetni, de *Forel, Bertholet, Weichselbaum* és *Stockard* vizsgálatai után senkisé sem fogja tagadhatni, hogy az alkohol psychopathikus egyének nemzésénél akár mint közvetlen csirarontó, akár mint az elfajulási tünetek fokozója jelentékeny szerepet játszik. Az alkoholbeteg szanatóriumok beteganyagának 80%-a ilyen psychopathikus egyénekből áll és ha ascendentiajukban kutatunk, akkor elődjeik könnyebb fokú alkoholizmusára bukkanunk és azt kell mondanunk, hogyha még ezeket a nem terhelt, nem degeneráltak, könnyebb és még gyógyítható alkoholbetegeket meggyógyítottuk volna, akkor megelőztük volna utódaiknak súlyos, nem gyógyítható alkoholizmusát. *A könnyebb alkoholbetegek gyógyítása tehát egyúttal fontos prophylaktikus rendszabály.* Ez a munkát pedig az alkoholgondozó intézetek mindenütt nagy eredménnyel végzik és ezért a pénztárak legsürgősebb teendői közé tartozik úgy az alkoholizmus gyógyítása, mint prophylaxisa szempontjából a gondozók működésének újból való felélesztése,¹⁾ annak kiterjesztése és biztos megalapozása, különösen pedig a baleseti

¹⁾ Ez a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztárban 1916. november 1-én meg is történt.

sérültek és járadékosok belevonása a gondozói működésbe. Kétségen kívül az alkoholbeteggondozói működés a munkásbiztosítás egyéb ágainak fejlesztésénél, különösen a rokkantbiztosítás és a munkanélküliség esetére való biztosítás kérdésében is fontos szerepet fog játszani.

A gondozók működésének egy másirányú kiterjesztéséről akarok csak nagyon röviden megemlékezni és ez az alkoholbetegek gondnokság alá helyezésében való közreműködés. Az alkoholbetegek gondnokság alá helyezése e cikk keretén kívül esik és nem lehet pénztári feladat. Ha azonban a törvényhozás meghozza a megfelelő intézkedést, akkor a gondozó volna felruházandó egyrészt az indítványozás jogával, másrészt a gondnok szerepével.

Ha ilyképpen a pénztár alkoholbetegeinek gyógyítása bizonyos prophylaktikus értékkel is bír, mégis az alkoholizmus teljes megelőzése a legfontosabb teendő. Itt elsősorban a felvilágosítás szóban és írásban játszik nagy szerepet, amint ezt a budapesti pénztár már évek óta plakátokkal, röpiratokkal és ily irányú előadások rendezésével teszi. De a felvilágosításnak leghatalmasabb és legjobban bevált eszköze a példaadás. A dolog természetében rejlik, hogy a példaadás csak az absztinencia és nem a mértékletesség lehet, mert az, ami az egyik egyénre mértékletes, a másokra nézve már nem az és ne felejtjük el, hogy a mértékletesség hangoztatása mindig az alkohol ajánlásával jár. Ha a pénztár tehát sikeresen akar védekezni az alkohol veszélyei ellen, akkor szüksége van minél több absztinens orvosra és azonkívül szükséges hogy azok az alkalmazottak is absztinensek legyenek, akik a betegekkel és családjaikkal legközvetlenebbül érintkeznek, a beteglátogatók.

A munkásbiztosító pénztárak jövődjé fejlődésében a beteglátogatókra igen fontos feladat vár. Ha szem előtt elvonultatjuk a modern szociálhygiénikus törekvéseket, akkor azt látjuk, hogy azok mind — anya- és csecsemővédelem, venereás betegségek, tuberkulózis, járványok elleni küzdelem, stb. — külön szakképzett beteg- és családlátogatókat igényelnek. Ebből az következik, hogy a beteglátogató, vagy mint most nevezik, a betegellenőrzés jelenlegi alakja alapos reformra szorul. A munkásság a mai beteglátogatókban úgyszólván rendőri közeget lát, aki őt esetleg följelenti, hiszen az ellenőrzőknek jelenleg csak az a kötelességük, meggyőződést szerezni arról, nem dolgozik-e a beteg. A pénztár szempontjából távolról sem akarom kicsinyelni ezt a szempontot, de ez véleményem szerint nagyon is összeegyeztethető volna azzal, hogy a beteglátogató elsősorban mint a biztosítottak legközvetlenebb szociálhygiénikus tanácsadója szerepeljen és csak másodrendű legyen a jelenlegi ellenőrzés. E cél elérésére szükséges, hogy a beteglátogatók kellő szakképzettséggel bírjanak, hogy tisztában legyenek a fentemlített szociálhygiénikus szakmákon kívül a lakásegészségügygel, az észszerű táplálkozással, a háztartás, ruházat kérdésével, stb. A budapesti pénztár ez irányban is megtette már a kezdeményezési lépést, amennyiben szociálhygiénikus tanfolyamot létesített és ezen a részvétel a betegellenőrök részére kötelező. Mindez persze csak úgy lehetséges, hogy ha az így kiképzett családlátogatók részére képzettségüknek megfelelő megélhetési életpályát biztosítunk. Az alkoholizmus elleni küzdelem szempontjából az alkoholkérdés ismeretén kívül még az egyéni absztinenciát is kell tőlük követelni, mert minden felvilágosító munkájukat elrontja az, ha a munkás látja, hogy a felvilágosító maga sem tartja be tanításait.

Tekintve azt, hogy erre az életpályára a nők mintegy predestinálva látszanak, hogy mindenütt tényleg beváltak, a dolog gyakorlati része nagyobb akadályokba előreláthatólag nem fog ütközni, hiszen a nőket mindig sokkal inkább meglehet nyerni az absztinenciának, mint a férfiakat.

Egy további, a prophylaxis szempontjából igen fontos teendője a pénztárnak, megfelelő statisztika készítése. Abból, hogy az alkohol, eltekintve az egyes szervekre való hatásától, a szervezet ellentállóképességét mindennemű betegség iránt gyengíti, az egyes betegségek lefolyását súlyosbítja és hosszabbítja, okvetlenül az következik, hogy egyrészt a morbiditás, az átlagos évi megbetegedés absztinenseknél kisebb, mint mértéktelen vagy éppenséggel mértéktelen ivóknál és másrészt a morbiditás okvetlenül nagyobb ama munkásoknál, akik alkoholveszélyes üzemekben dolgoznak. Ezek alatt elsősorban azokat az üzemeket értjük, ahol maga az élvezeti alkohol fogyasztása vagy termelése képezi az üzem központját vagy fősúlyát, ennél fogva az alkalom és a csábítás az alkoholfogyasztásra igen nagy, vagy ahol éppenséggel az alkohol mint a bér kiegészítő része *in natura* lesz kiszolgáltatva. A munkásbiztosításnak nincsen módjában a fent jelzett üzemekben az alkohol kiszolgáltatását megakadályozni, de ha a statisztika kiderítené, hogy az ilyen üzem biztosítottjai sokkal jobban igénybeveszik a pénztárt, az módját ejthetné, hogy az alkoholveszélyes üzemekben a járulékot kellően emelje. Kiegészítené ezt a statisztikát annak a szembeállításával, hogy mennyit költenek a nem alkoholveszélyes üzemekben a biztosítottak hetenkint átlag szeszes italokra és másrészt mily nagy ugyanezeknél a megbetegedések heti arányszáma. Ha ez kellő eredményre vezet, indokolttá tenné az absztinens biztosítottak számára a magasabb betegségély kiszolgáltatását. Még fokozottabb mértékben áll ez a balesetbiztosításra. Ennek keresztülvitele az alkoholizmus prophylaxisára óriási hatással volna.

A munkásbiztosító pénztáraknak nincs is módjukban, de nem is felelne meg szociálpolitikai állásfoglalásuknak, hogy az alkohol tekintetében közvetlenül prohibítív rendszabályokat eszközöljenek. De módjukban volna, egyetértésben a munkaadókkal és a szakszervezetekkel, megakadályozni azt, hogy a munkás alkoholizált állapotban munkába lépjen, hogy a munkahelyeken újabb alkoholhoz juthasson és munkaközben újból alkoholt fogyaszthasson. Ennek keresztülvitele volna jelenleg a legfontosabb és legsürgősebb prophylaktikus rendszabály. Hogy ez többi között a balesetelhárítás egyik hathatós módszere is, az kétségbevonhatatlan. Természetes, hogy ebben a tekintetben a kormány a főmunkát egy tollvonással és az állami költségvetés megrázkódtatása nélkül elvégezhetné, amennyiben bevonja az összes munkahelyek kantineinak italmérési engedélyét, de minden jel arra vall, hogy ez a hajlandóság kormánykörökben még egyelőre hiányzik és ezért a munkásbiztosító pénztárakra kettős kötelesség háramlik: a rendelkezésére álló eszközökkel elérni azt, ami egyáltalában elérhető. Meg kell állapítani, hogy a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár ebből a munkából mindeddig is becsületesen kivette a részét és remélhető, hogy a háború befejeztével ezt fokozott erővel és munkakedvvel folytatni fogja.

Ellátás és életjáradék.

Irta: **dr. Lenk Hugó**, kir. járásbíró.

Az ellátási, illetve életjáradéki szerződésekkel szabályozott életviszonyok önkéntes lekötelezéssel létesülnek ugyan és nem a törvény kényszerítő rendelkezéséből, mint a rokonok, házastársak, házasságon kívül született gyermek, stb. tartási kötelezettsége. Arra való tekintettel mégis, hogy az önkéntes lekötelezés rendszerint életfentartási alapot jelent és képvisel, azok a jogszabályok, amelyek az önkéntes lekötelezést és ennek jogkövetkezményeit szabályozzák és biztosítják, nem sokkal kisebb szociális fontossággal bírnak, mint azok, amelyek a törvény kényszerítő rendelkezéséből folyó tartást tárgyazzák. Nem csökkentheti ezt a szociális fontosságot az a körülmény sem, hogy a javaslat látszólag csekély terjedelemben, összesen 12 szakaszban, foglalkozik csak az ellátási és életjáradéki szerződéssel, mert ennek nyilvánvaló oka az, hogy ezek a szerződések az életnek oly sok változatát ölelik fel, hogy a jelzett szerződések e fajait részletezni a törvényhozó feladatát nem is képezheti, hanem általános meghatározás és szabályozás foghat csak helyet.

A javaslat tényleg általánosságban intézkedik csak és részletesen egyedül csak azt a faját tárgyalja az ellátási szerződésnek, amely az életben a leggyakrabban fordul elő: t. i. a kikötményt. Utóbbi ugyanis leggyakrabban fordul elő, amennyiben az ország népességének túlnyomó részét alkotó földművesosztály szegényebb részének, az egy-két hold földdel és kis belsőséggel, házzal bíró, tehát majdnem törpebirtok tulajdonosának, illetve házastársának az elöregedés és elerőtlenedés idejére mintegy aggkori biztosítást vagy nyugdíj jellegét biztosítja, amely ezen rendkívüli fontosságára való tekintettel, a törvényhozó részéről fokozottabb biztosítást, körülbástyázást igényel.

E beosztásnak megfelelően a javaslat mindenekelőtt általánosságban határozza meg azt, hogy ha az ellátás mérve a szerződésben részletezetten meghatározva nincsen, úgy a kötelezett a jogosultat az utóbbi szükségleteinek és viszonyainak megfelelő ellátásban tartozik részesíteni s hogy ennek a megfelelő ellátásnak magában kell foglalnia nemcsak a lakást, élelmet és ruházatot, hanem még a betegség esetében való ápolást és gyógyíttatást, sőt a tisztességes eltemetést is.

Az általános intézkedések közé tartozik még az is, aminek szabályozása az előző jogállapottal szemben lényeges haladást is jelent, hogy ha az egyik fél hibájából vagy személyi körülményeiben bekövetkezett változásból folyóan a másik félre nézve a viszony folytatása türehetlenné vált, úgy az utóbbi kérheti az ellátás értékének életjáradékra leendő átválttatását.

Az esetek túlnyomó részében ugyanis az ellátás a feleknek együtt, illetve egy házban lakása mellett történik, a személyes érintkezés pedig az idők folyamán, különösen ha a jogosult várakozás ellenére a remélnél hosszabb időre veszi igénybe az ellátást, eldurvul, esetleg az ellátás mérve is csökken, de bekövetkezhetik pl. olyan fertőző betegség is, ami szintén kívánatosá teszi, hogy a felek között a személyes érintkezés megszűnjék. Az eddigi jogállapot szerint az ilyen esetekben a szerződéskötelezettség teljesítésére való szorítás volt kérhető, illetve a szerződéstől a másik fél egyoldalúan elállhatott. Az előbbi további személyes surlódásokra adott alkalmakat, az utóbbinál pedig, mire a szerződés előtt volt állapot hosszadalmas pereskedéssel helyreállt, a jogosult el is pusztulhatott. Mind ezt a visszasságot a javaslat jelzett rendelkezése megszünteti, mert a bíróság

azonnal értéket és életjáradékot állapíthat meg, ez viszont a jelzett bajoknak és nehézségeknek simán elejét fogja venni.

További szakaszaiban a javaslat az életjáradéki szerződésnek az életben leggyakrabban előforduló fajtát, a kikötményt tárgyalja, és pedig a joggyakorlattel biztosított eddigi jogállapotot a jogosult javára kiterjesztő néhány igen fontos bővítéssel.

Elsősorban biztosítja a jogosult javára azt a jogot, hogy ha a szerződés nem is tartalmaz rendelkezést afelől, hogy az ingatlan átvevője a kikötménynek az átruházott ingatlanra telekkönyvileg leendő bekebelezésébe beleegyezik, ennek hiányában is köteleztetheti a jogosult az átvevőt a beleegyezésre, sőt, ha a szerződés mást nem határoz, az átvevő tulajdonjoga telekkönyvileg csak a kikötményvel egyidejűen jegyezhető be.

Nem elégszik meg azonban a javaslat pusztán a kikötmény telekkönyvi bejegyzésével, hanem a kikötményeket az átruházott ingatlanon dologilag külön is biztosítani kívánja, amennyiben kimondja, hogy a bejegyzett kikötményre a kikötött szolgáltatások minőségéhez képest a személyi szolgálatra vagy a telki terhekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A kikötményre vonatkozó ezen általános meghatározásokon felül részleges intézkedéseket szerződéspótló szabályokat is létesít a javaslat, amennyiben meghatározza, hogy az átvevő tartozik a kikötményes részére lakásul szolgáló épületet vagy épületrészt a kikötményes szükségleteinek megfelelő lakható állapotban fentartani, az épületet, ha ez a kikötményes hibáján kívül elpusztult, helyreállíttatni, esetleg más megfelelő lakást szerezni, s mindenesetre az épület terheit viselni.

A család szempontjából igen nagy szociális jelentőséggel bír a javaslatnak az a további rendelkezése, hogy ha a kikötmény nem is tartalmaz rendelkezést a tekintetben, hogy a kikötményes az átvevővel közösen használandó lakásba családját befogadhatja-e vagy sem, úgy a javaslat maga pótolja a szerződésnek ezt a hiányát, amennyiben feljogosítja a kikötményest, hogy a közös lakásba nemcsak a házastársát és a maga, illetve házastársának keresetképtelen ivadékait, hanem külön megállapodás nélkül is még azokat is befogadhatja, akik a saját vagy a közös lakásba befogadható hozzátartozóinak ápolására szükségesek. A kikötményes által egyedül, nem az átvevővel közösen használható lakásba a kikötményes a keresetképtelenség feltétele nélkül fogadhatja be családjá tagjait és az ápoláshoz szükséges személyeket. De gondoskodik egyúttal a javaslat arról is, hogy ezek a befogadható családtagok, illetve ápoló személyek is védve legyenek az esetleges megtámadások ellen, mert egyik további rendelkezésben kimondja azt is, hogy ha a bármelyik fél által befogadott családtag vagy ápoló személy tanúsít türhetetlen magaviseletet vagy erre nézve következik be az együttlakás türhetetlensége, úgy ez esetben is kérhető a kikötmény értékének megállapításánál a kikötménynek életjáradékra leendő átváltoztatása.

A termények szolgáltatási idejének és módjának részletezése után a javaslat a kikötményes házastársának további biztosítására megállapítja az utóbbi javára még azt a jogot is, hogy ha a kikötmény az átruházó és házastársa javára együttesen van megállapítva — s a gyakorlati életben rendszeren akként van is megállapítva — úgy az egyik jogosultnak halála után a túlélő az oszthatatlan szolgáltatásokat, így elsősorban a lakást, továbbra is egészben követelheti a maga s a lakást természetesen az általa befogadható személyek számára is és csak az oszthatóknál (élelem, termények, ruha, stb.) tartozik a felével megelégedni.

Az ellátási szerződéssel céljánál, rendeltetésénél fogva rokon, sőt igen gyakran avval kapcsolatosan jelentkeznek az életben az életjáradéki szerződés. Kapcsolatos annyiban, hogy a jogosult részére az ellátáson felül

rendszerint bizonyos készpénzjáradékot (napi, heti, vagy havi zsebpénz) is szoktak meghatározni az ellátási szerződésben, amely rész azonban már nem az ellátási, hanem a javaslat szerint is az életjáradéki szerződés szabályai szerint bírálendő el.

A javaslatnak az életjáradékra vonatkozó szociális fontosságú rendelkezései közül lényeges elsősorban az, amely meghatározza, hogy az életjáradékot, ha ennek időtartama meghatározva nincsen, a hitelező élete fogytáig kell szolgáltatni, ha pedig az adósnak vagy harmadik személynek elhalálásaig volt a járadék megszabva s a hitelező előbb halt el, mint az adós vagy a harmadik személy, úgy ha a járadékkötelezés ellenérték fejében történt, az adós a hitelező örököseinek tartozik a járadékot tovább szolgáltatni s csak az esetben nem áll fenn a további szolgáltatás kötelezettsége, ha az elvállalás ellenérték nélkül, ingyen történt.

A hitelező biztosítását célozzák a javaslatnak azon további rendelkezései is, hogy ha csak a járadék összege van meghatározva, de az, hogy ez mily időtartamra vonatkozik, nem, úgy a meghatározott összeg az egy évre követelhető járadék összegét jelenti, ha pedig az a személy, tehát akár a hitelező, akár az adós, akár a harmadik, akinek életéhez van kötve a járadék, megéri annak az időnek kezdetét, amelyre a járadékot ki kell szolgáltatni, úgy a jogosultat az azon időszakra eső egész járadék illeti meg, mert egy-egy járadékrészlet oszthatatlannak tekintendő.

Különös fontossággal bírnak végül a javaslatnak azon rendelkezései is, amelyek az esetre, ha a járadék azon személy, tehát a hitelező vagy a harmadik életéhez van kötve s ez a személy az adósnak tiltott cselekménye következtében idő előtt veszti el életét, vagy ha az adós életéhez van kötve s az adós öngyilkos lesz vagy halálos ítélet folytán veszti el idő előtt életét, — külföldi törvényhozások példájára kimondják, hogy ilyen esetben az adós, illetve örököse mindaddig tartozik a járadékot továbbra is szolgáltatni, ameddig az illető személy valószínűség szerint még élt volna.

Főbb vonásaikban ezek a javaslatnak azok a rendelkezései, amelyek szociális fontossággal bírnak és amelyek — amint a kifejtettekben is láthatjuk — a gyakorlati életviszonyoknak és jogfejlődésnek megfelelően iparkodnak elejét venni ama számos visszaélésnek, amelyet a jogszolgáltatás az utóbbi évtizedekben az ellátási és életjáradéki szerződések teljesítése terén tapasztalt, törvényes rendelkezések hiányában azonban alig vagy csak hiányosan tudott megelőzni vagy megszüntetni, amelyvel szemben azonban a javaslat rendelkezéseinek törvényerőre emelkedése s életbelépése után remélhetőleg nagyobb hatékonysággal fog szembe szállhatni.

A Munkásügyi Szemle múlt évi előfizetői részére ehhez a számhoz csatoltuk az 1916. évfolyam tárgymutatóját.

Új előfizetőinknek — ha a múlt évfolyam tartalma iránt érdeklődnek — a tárgymutatót *díjtalanul* megküldjük, ha eziránt a kiadóhivatalt megkeresik.

A Munkásügyi Szemle a folyó évben is leginkább havonként egyszer, *kettős számokban* fog megjelenni. Az előfizetési díj változatlanul marad a régi: **egy évre 20 korona.**

Kérjük azonban mindazokat, akik az előfizetési díjjal még tartoznak, szíveskedjenek külön felszólítás bevárása nélkül azt befizetni, mert az előfizetések késedelmes megújítása és sürgetése sok munkát és költséget okoz.

Reklamációkat csak úgy intézhetünk el, ha mielőbb megtéteknék. Esetleg elmaradt számokat hónapok múlva már nem pótolhatunk.

Bekötési táblák az 1916. évfolyamhoz 3 koronáért, a régebbi évfolyamokhoz két koronáért (portó nélkül) rendelhetők a kiadóhivatalban.

A kiadóhivatal.

Az angol szociális biztosítás.

Irta: Varga Jenő.

A háború alatt az angol munkásügyi irodalom egy nagyon érdekes és értékes munkával szaporodott. Az angol szakszervezetek parlamenti bizottsága, az angol munkáspárt végrehajtó bizottsága és a Fabianusok társasága együttesen egy új évkönyvet adott ki, a »Munka évkönyve 1916« címen.¹⁾ A könyv nyilvánvalóan a nagy munkástömegek számára készült. Erre mutat rendkívül olcsó ára; a 704 oldalas könyv ára egy shilling = 1'20 korona. Tartalmazza mindazt, amit a munkásnak szakszervezeti, politikai, munkásmozgalmi és szociálpolitikai ügyekről tudni hasznos. A remek munka nyolcadik része az angol munkásbiztosítást tárgyalja; az egyes biztosítási ágak történelmi fejlődését, jelen állapotát, a munkás teendőit és jogait ismerteti és rámutat a fenforgó hiányokra. Ezt akarjuk ismertetni, megjegyezvén még, hogy az évkönyv szerkesztésében és megírásában az angol munkásmozgalom legkiválóbb emberei: Bernard Shaw, Sydney Webb, A. Henderson, most miniszter, W. A. Appleton, a szakszervezeti tanács titkára, R. Smillie, a bányászszövetség elnöke, M. Bondfield, a Nőmunkások országos szövetségének titkárnője, stb. vettek részt.

Az angol állami szociálpolitika és szociális biztosítás későbbi eredetű, mint a német; a szociális biztosítás hosszú időn keresztül a munkások autonom szerveinek a dolga volt. A szociális biztosítás célja: a munkás standardját fentartani minden olyan baj esetén, amidőn erre saját erejéből nem képes. Ilyen bajok és eshetőségek a következők:

I. Balesetek.

Európa és Amerika államainak munkásságából évente 4—5 millió szenved balesetet. 1913-ban az üzemi balesetek száma feleannyira rugott mint a világháború első 12 hónapjában a sebesülések és halálesetek száma. Évente 50 ezer halálos baleset történik Európában és az Unióban. Ez óriási kárt jelent az államnak és ezért ma már minden ipari állam valamiféle módon biztosítja munkásságát a balesetekből származó károsodás ellen. Ennek két főformája van: a munkáltató közvetlen kártérítési kötelessége és a szociális biztosítás. Angliában sokáig az első rendszer állt fenn. A bíróságok ítékeztek a kártérítési kötelezettség dolgában. A bíróságok az angol individualisztikus szellemben gondolkozván, azt tartották irányadónak, hogy ha *egy munkás munkát vállal, vállalja a vele járó kockázatot is*. Ha tehát a munkáltató a »rendes gondosság«-ot — *ordinary care* — tanúsította, kártérítésre nem volt kötelezhető. Sőt akkor sem ítélték el, ha világosan nem teljesítette kötelességét és hibás gépeket és szerszámokat alkalmazott, föltéve, hogy erről a munkásnak tudomása volt; a bíróságok arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a munkás avval, hogy folytatta a munkát, noha tudomást szerzett a veszélyről, vállalta a rendkívüli kockázatot...

Nem kellett kártérítést fizetni a munkáltatónak akkor sem, ha a balesetet más — vigyázatlan vagy tanulatlan munkás — mulasztása idézte elő. A közös alkalmazás tana — »the doctrine of common employment« értelmében a munkás, midőn valamely üzemben munkát vállal, vállalja a közös alkalmazásból származó kockázatot is. Ami a bírósági eljárást különösen súlyossá tette, az volt, hogy a bizonyítás terhe mindig a balesetet szen-

¹⁾ The Labour, Year Book, 1916. Issued under the auspices of The Parliamentary Committee of the Trades Unions Congress. The Executive Committee of the Labour Party. The Fabian Research Department. I., Victoria Street, London S. W. One shilling.

vedő munkásra hárult. Ez az igazságtalanság, amely mellett a balesetekért lényegében a munkásosztály semmi kártérítésben nem részesült, egészen 1880-ig változatlanul fennállt. Ekkor a szakszervezeteknek a választásoknál kifejtett nyomására és állandó agitációja folytán a parlament megszavazta a munkáltató felelősségéről szóló törvényt. — **Employers' Liability Bill** — amely megállapítja a munkáltató kártérítési kötelezettségét, ha a baleset az ő vagy valamely alkalmazottja hibájából származik.

A munkáltatók elkeseredett ellenállást fejtettek ki a parlamentben és a sajtóban. Midőn pedig a törvény mégis életbe lépett, a »contracting out«-rendszer honosították meg, vagyis csak úgy alkalmaztak munkásokat, ha ezek szerződésben lemondtak a törvényben számukra biztosított kártérítésről. A Labour Party megerősödése és a szakszervezetek állandó nyomása végre rákényszerítette a kormányt, hogy 1897-ben hosszú parlamenti harcok árán keresztül vigye a munkások kártérítéséről szóló törvényt — »**the Workmen's Compensation Act**«, — amely 1906-ban nyerte végleges formáját és a munkáltatók felelősségéről szóló törvény mellett, amelynek érvénye angol szokás szerint tovább is fennmaradt, az angol baleset-kártérítés alapját képezi. Az utóbbi törvény kiterjed az ipari munkásokra, matrózokra, bérhalászokra, *házi cselédekre*, gyakorlatilag mindenféle munkásra és alkalmazottra, akinek 250 £ = 6.250 koronánál kisebb évi fizetése van.

Az új törvény sem hozta meg a balesetek számának csökkenését, amint ezt főleg A. Macdonald, az agitáció vezetője remélte, »mert az emberi élet annyira olcsó« (647. lap). A munkáltatók úgy látják, hogy a baleset-elhárítás drágább, mint a kártérítés. Midőn a törvény életbe lépett, a munkáltatók azonnal biztosították munkásaikat magánbiztosító társaságoknál, amelyek így a kockázatot átvették. A balesetek száma egyáltalán nem csökkent. A törvény csak 50% járadékot állapít meg teljes rokkantság esetén és 300 £ = 7.500 koronát halálesetben. Hibája, hogy ha a munkáltató nincs biztosítva, a munkás kártérítése *a munkáltató fizetőképességétől függ*; hibája, hogy a biztosító társaságok nyereszkesedésre dolgoznak és ügyes technikával rábirják a jogait nem ismerő, megszorult munkást, hogy a társaságra kedvező egyezséget kössenek. Erre külön kitanított orvosaik és hivatalnokaik vannak.

Végül 1911-ben életbe lépett a »**National Insurance Act**«. Ez minden 160 £-nél kevesebbet kereső alkalmazottra kiterjed és kártérítést nyújt olyan baleseteknél, amelyekre az előbbi kettő nem terjed ki: nem üzemi balesetek, otthoni munkások balesete, két hétnél rövidebb tartamú baleseti munkaképtelenségnél (a Compensation Act csak egy hét után kezd gondoskodni). Ilyen esetekben a *betegpénztárak* gondoskodnak.

Azonban a balesetek tovább szaporodnak; 1913-ban 200.000 üzemi baleset volt: több mint valaha. Ezek közt 5.000 halálos (naponta 16). És noha a munkáltatók és a biztosító társaságok 5—6 millió £ kártérítést fizetnek évente és ez óriási összeg a régi állapothoz képest, amidőn jóformán semmi kártérítést nem kapott a munkásság, »a balesetbiztosítás — mondja az Évkönyv — még nagyon tökéletlen és meg nem felelő« — *very imperfect and inadequate* (651. lap).

A főhiányok a következők:

a) Nem terjed ki az *összes munkásokra*: így az otthonmunkások nagy tömegére és a saját szerszámmal dolgozó munkásokra, iparművészetre, házalásra nem terjed ki.

b) Nem terjed ki *minden balesetre*: a nem üzemi balesetek, az olyan esetek, amidőn állítható, hogy a balesetet szenvedő maga az oka a balesetnek stb. nem részesülnek csak az »Insurance Act« nagyon elégtelen segélyezésében.

c) A kártérítés túlkicsiny: csak 50⁰/₀-a a keresetnek, holott Hollandia 70, Svájc 80⁰/₀-ot ad maximumban. A 300 £ egyszeri kártérítés halál esetén is elégtelen.

d) Az orvosi kezelés elégtelen; nincs elegendő kórház és szanatórium.

e) A segélyt késedelmesen fizetik ki.

f) Helytelen, hogy a munkásnak követelésével a munkáltatója ellen kell föllépni és nem egy nyilvános hatóságnál jelentkezni.

g) Nincs elegendő balesetmegelőzés; szükséges volna a munkáltatónak büntetőjogi üldözése és elítéltetése, ha elmulasztja a kellő védelmi berendezés alkalmazását.

A következő lapokon az Évkönyv tanácsokat ad, hogy mit kell tenni annak, aki balesetet szenvedett. Forduljon rögtön a hatósági orvoshoz, értesítse *rögtön írásban* a munkáltatót; de ne hivatkozzék igényében egyik törvényre sem, mert akkor nehézségeket okozhat magának, ha egy másik törvény alapján akar pörölni; forduljon tanácsért a szakszervezetéhez, vagy a betegsegélyző pénztárának vezetőségéhez; ha ez nincsen helyben: a »szegény emberek ügyvédjéhez«, a legközelebbi »*settlement*«-nél (olyan népjóléti iroda-forma) a helyi munkás vagy szocialista szervezethez vagy a *paphoz*(!). De soha se cselekedjék tanácskérés nélkül. Ha a balesetbiztosító-társaság ügynöke jelentkezik az ügyet elintézni, sohase fogadja el az első ajánlatot: gondolja meg és kérjen tanácsot. Különösen fontos azt eldönteni, hogy vajon a rendes polgári törvény alapján »Common Law«, vagy a munkáltató felelősségét megállapító »Employers Liability Act«, vagy pedig a munkás kártérítési igényét megállapító Workmen's Compensation Act alapján támasszon-e igényt. Megmagyarázza, hogy milyen esetekben melyik törvényt kell választani. Inti a munkást, hogy sohase higgyen a balesetbiztosító társaság orvosának, ha ez azt mondja, hogy keresetképtelensége csak rövid ideig fog tartani, stb.

II. Anyasági biztosítás fönnáll 1913 óta; minden férjes vagy hajadon nő, aki gyermeket szül, 30 shillinget kap, ha ő maga nem tagja egy »*elismert biztosítópénztárnak*«, (»*Approved Society*«) és kétszer ennyit, 3 £ ha ő vagy a férje pénztári tag. Föltétel: 160 £-nál kisebb évi jövedelem. Nem angol alattvalók kevesebbet kapnak.

Hiányosságai:

a) Nem terjed ki a kiskereskedők, kismesteremberek, stb.-re.

b) A férjetlen nő, aki a legrosszabb helyzetben van, helytelenül kap csak 30 shillinget.

c) Nincs gondoskodás kellő orvosi segélyről és ellátásról.

III. Betegségi biztosítás. Anglia lakosságából 40 millió lélek él a 160 £-ra megszabott létminimum alatt. Az orvosi kezelésre szoruló betegek száma ³/₄ és egymillió közt ingadozik. A munkabérvesztés évente 50 millió £. Ennek ellenére 1911-ig semmi egységes betegségesetére való biztosítás nem volt. A legkülönbözőbb szervezetek gondoskodtak a beteg munkásokról. A legnagyobb szereppel az önkormányzattal bíró pénztárak »*Friendly societies*« bírtak, amelyek a 18. század eleje óta állnak fön. Van vagy 30.000. Van egészen kicsiny, egyetlen gyárra, illetve műhelyre szorító és van olyan óriás, mint a Manchester Unity of Oddfellows több mint egy millió taggal. A tagdíjak heti 1 d. = 10 fillértől évi 5.20 korona egész évi 4 £ = 50 koronáig változnak. Valamennyi fizet betegség esetén *táppénzt*, heti 5—20 shillinget (6—24 korona): a tag díjtalanul igénybeveheti a pénztár orvosát. A *szakszervezetek* taglétszámának körülbelül fele kap *táppénzt*: körülbelül 2 millió tag; a *táppénz* heti 5—15 shilling. Néhol vannak külön szakszervezeti orvosok. A *kórházak* különböző nemei: azonban elégtelen

számban; míg az orvosi tudomány szerint 1000 lakosra 6 kórházi ágy kellene átlag, Angliában csak $2\frac{1}{4}$ esik. Különösen vidéken nincs se kórház, se más gyógyulási lehetőség. Ilyen helyeken a dologházak kórházai — 90 ezer ágy összesen — gyakran bennlakó orvos nélkül, szolgálnak gyógykezelésre.

Erre a sokféle autonóm szervezetre épült föl 1911—13-ban az általános kötelező betegség esetére való biztosítás. Az autonóm helyiszervek központi ellenőrzés alá kerültek. Úgy a Friendly Societyk, mint a szakszervezeti betegpénztárak megbízást nyertek az állami megbiztosítás ügyeinek kezelésére. Ahol ilyen régi szervek nem működtek, az állam előmozdította új »elismert társaságok« keletkezését. Az egyik társaságból át lehet lépni a másikhoz, de ez csak komoly ok miatt ajánlatos. Az átlépés számos formalitással jár. Mindössze körülbelül 20.000 »elismert társaság« — államilag jóváhagyott betegpénztár — működik; az összes taglétszám kb. 15 millió. Akik ámbár a biztosítási kötelezettség alá esnek, de vagy hanyagságból, vagy beteges állapotuk miatt egy jóváhagyott pénztárba sincsenek fölvéve, az úgynevezett »*deposit contributors*«, amit talán »kimaradt tagokkal« lehetne fordítani. Ezekről a helyi biztosítási bizottság gondoskodik, de ellátásuk rosszabb, mint a rendes pénztári tagoké.

A díjak beszedése bélyegek beragasztásával történik, amit a munkabér kifizetése alkalmával a munkáltató köteles elvégezni. A befizetés férfinél 7 d = 70 fillér, nőknél 60 fillér hetenként, amiből a munkáltató 40, illetve 30 fillért a munkás munkabéréből levonhat. De ha 21 évesnél idősebb munkások napi keresete 106 d. = 1'80 koronánál kevesebb, a biztosítási díjat egészen a munkáltató és az állam fizeti; akik 1'80—2'40 korona közt keresnek naponként, ezektől csak heti 10 fillért szabad levonni; a kik 3 koronánál kevesebbet keresnek, ezektől 30 fillért szabad csak levonni a rendes 40 fillér helyett hetenkint.

Nem tartoznak a törvény alá:

1. *A munkások hozzátartozói, ha maguk is nem bérmunkások.*
2. *Az otthonmunkások.*
3. *Hatósági alkalmazottak, akikről a hatóság gondoskodik; akik csak természetben kapnak fizetést; a feleség, ha a férjnél dolgozik; részes halászok stb., stb.*

A betegek kapnak:

1. *Orvosi segélyt és gyógyszereket:* az orvost szabadon választhatja a pénztári orvosok közül; ha a betegség kórházi ápolást vagy a rendes orvosi kezelést felülmúló gyógyítást igényel, az orvosnak csak az a kötelessége, hogy »tanácsot« adjon a betegnek hogy hova forduljon. Ha az orvos olyan dolgot végez, amely túlmegy a rendes orvosi praxison (fogászat, szemgyógyítás, sebészeti operáció) és ezért külön díjat kíván, a beteg mielőtt kifizeti, nyujtsa be a számlát ellenőrzés végett a biztosítási bizottsághoz.

2. *Táppénzt:* ha 26 hetet befizetett és nincs felfüggesztve abbeli joga; ha három napnál tovább beteg; ha megvan az orvosi tanusítványa a betegség kezdetéről. A táppénz összege 21 évesnél idősebb férfinél 12 korona, nőknél 9 korona hetenkint, bármily keresetű munkásnál egyformán. Jár venereás betegeknek is. Általában *minden munkaképtelenségénél:* vak-ság, elnyomorodás és más állandó keresetképtelenséget okozó bajoknál is. Továbbá akkor is, ha csak a *rendes* munkáját képtelen elvégezni — *incapacity to go to his usual work* — más munkára ellenben képes volna. A tagnak be kell tartani pénztárának szabályait, különben elvesztheti segélyigényét. Ha a betegsegélyt megtagadják, panaszt emelhet a betegpénztár vezetőségénél, vagy írhat a biztosítási biztosok elnökének. »*Sokszor hasznos, ha a kerület parlamenti képviselőjéhez fordul levélben.*« (Ez a tanács mutatja a

szervezett munkásság nagy politikai befolyását. Magyarországon aligha járna eredménnyel, ha egy nem szavazó munkás ilyen ügygel alkalmatlankodnék a kerület képviselőjénél.)

A betegség esetére való biztosítás hiányai:

a) a táppénz nem elegendő a beteg háztartására; nem gondoskodik a beteg hozzátartozókról, nem gondoskodik kellő orvosi ellátásról súlyos betegségeknel;

b) nincs elegendő kórház;

c) a betegek rendes kórházak hiányában kénytelenek a dologház-kórházakat igénybe venni, ami méltatlan dolog. A kormány feladata volna, kellő számú kórházról gondoskodni;

d) a 160 £ jövedelemnél kevesebbet keresők fele nem tartozik a törvény hatáskörébe.

IV. Tüdővészesekről való gondoskodás.

A tüdővész Angliában is erősen pusztít, elsősorban a munkásosztály körében. A biztosítási törvény értelmében a beteg a rendes táppénzen és orvosi ellátáson kívül a »*Tuberculosis Medical Officer*« kezelésébe kerül; kap *élelem-többletet*, szanatóriumi elhelyezést a helyi hatóság költségén, míg a táppénzt a családja kapja. 1913-ban azonban még csak 36.000 embert tudtak szanatóriumban elhelyezni. Sok helyen nincs még sem dispensaire, sem szanatórium.

V. Rokkantsági biztosítás.

Ha valaki 26 hétnél tovább munkaképtelen, nem kap tovább táppénzt, hanem heti 5 sh, = 6 korona »munkaképtelenségi segélyt« — *disablement benefit* — kap egészen 70 éves koráig. A segélyezés feltétele, hogy 104 heti előzetes befizetést teljesített legyen.

A törvény hiányai:

a) nem terjed ki minden 160 £-nél kisebb jövedelmű háztartásokra sem;

b) nem gondoskodik a keresetképtelen emberek kellő gyógyításáról;

c) Az 5 sh. hetenkint túlkevés.

VI. A munkanélküliség esetére való biztosítás.

Az angol szakszervezetek már régebben nagyarányú munkanélküliségi segélyezést nyújtottak. 1908-ban 2,359.867 tag közül 1,473.593 volt munkanélküliség esetére biztosítva. A biztosítás neve különböző: a bányászok és textilipari munkások rossz konjunktúra idején rövid munkaidőt — *short time* — dolgoznak; munkanélküli segélyt csak teljes üzemszünetnél kapnak. A heti segély összege 4 és 16 sh. közt ingadozik. Számos szervezet eleinte magasabb segélyt fizet, később kisebbet. A segélyezés tartama rendszeren 12–26 hét, némely szervezetnél csak 4 hét; némelyiknél viszont korlátlan. Mivel az 1911-es állami munkanélküliség esetére való biztosítási törvény — *Insurance Act II.* rész — a szakszervezeteknek számos kedvezményt nyújt, azóta sok szervezet ujonnan létesített munkanélküli segélyezést.

Az *Insurance Act* kötelező munkanélküli biztosítást létesít a következő iparágakban: vasöntés és gépgyártás, hajóépítés, építőipar, járművek gyártása, fűrésztelepek. Ezekben az iparágakban 2,5 millió munkás van alkalmazva; az összes munkások egyhatoda. A munkáltató hetenkint 50 filléres bélyeget köteles ragasztani minden munkása részére; ebből 25 fillért levonhat a munkás keresetéből, ezenfelül az állam minden biztosított munkás után hetenkint 10 fillért hozzáfizet és az összes adminisztrációs költségeket fedezi. Minden munkanélküli 7 sh. = 8'40 korona heti

munkanélküli segélyt kap. A szakszervezetek tagjaiknak maguk fizetik az állami segélyt; a segélyfizetésre szükséges pénzt a Board of Trade átutalja nekik. A szakszervezetek külön munkanélküli segélyezése ettől független. Ha a munkanélküliség közvetlenül — *directly* — sztrájk vagy kizárás következménye, segély nem jár. Ha tehát a szénbányászok sztrájkja folytán szénhiány áll be és más munkások nem dolgozhatnak, utóbbiaknak jár a munkanélküli segély.

A segélyezés szervezése a következő:

Ha egy munkás munka nélkül marad, köteles könyvével a helyi munkaközvetítőnél jelentkezni. A felajánlott *megfelelő* munkát el kell fogadnia. Megfelelő a munka, ha *szakmabeli* és ha a bérek és feltételek nem rosszabbak az ott szokásosnál. Lakóhelyétől távol eső munkahelyen csak akkor köteles munkát vállalni, ha a béréből magát és otthonmaradó családját is el tudja tartani. A munkaközvetítő helyi tisztviselőjének döntését meg lehet fellebbezni; ekkor egy hármás bíróság, a munkások és munkáltatók egy-egy képviselője a Board of Trade egy küldöttjének elnökségével dönt. Ez a bíróság minden héten egyszer ülészik. Ennek a bíróságnak a döntését rendszeren elfogadják, csak ha elvi differenciáról van szó, fellebbeznek egy állandó *döntő bíróhoz*. — Egy 1914-ben hozott módosítás szerint, ha a munkanélküli a rendes munkaórákon kívül eső időben kereső munkát folytat, nem veszi el a munkanélküli segélyt, amennyiben ilyen munkával szerzett heti keresete nem haladja túl az 1 £-t.

Az intézmény hiányosságai:

- a) megközelítőleg sem teljes; egyelőre csak a munkások egyhatodára érvényes;
- b) a heti 7 sh. kevés és nem óvja meg a munkást és családját a standardsüllyedéstől;
- c) az államtól a munkanélküli segélyt fizető szakszervezetek csak a segély egyhatodát kapják; ez túlkevés. Norvégia, Svájc, Belgium a felét adják.

VII. Aggkori biztosítás.

Az 1908-ban létesített aggkori biztosítás az összes szociális biztosítási ágak közül a legáltalánosabb érvényű. Minden 70 éves egyén, akinek nincs 12 sh. = 14.40 korona heti jövedelme, kérheti az aggkori ellátást, ha Anglia területén lakik és előzőleg 20 év éve tartózkodik ott (kisebb megszakítások nem számítanak), ha angol alattvaló vagy 20 év óta naturalizált. Megkapja minden *pauper* is, ha eléri a 70 éves kort. Az aggkori segély *heti 5 sh. = 6 korona* a teljesen jövedelemnélküliek, vagy olyanok részére, akiknek évi 21 £-nél kevesebb jövedelmük van. Akiknek több van, fokozatosabban kevesebbet kapnak. Akiknek van heti 12 sh. jövedelmük, már nem kapnak segélyt. Akiknek házuk van, ennek bérértékét jövedelemnek számítják stb. A segélyeket a posta fizeti ki hetenkint.

Az intézmény hiányosságai:

- a) a *járadék túlalacsony*; különösen mivel az élelmiszerárak 1906 óta tetemesen emelkedtek. Újzeelandban évi 30 £ az aggkori segély;
- b) a *70 éves életkor túl magas*; a legtöbb ember már régen 70 éves kora előtt nem tud munkát kapni. A közszolgálatban álló hivatalnokokat 65 éves korukban nyugdíjazzák. Az aggkori nyugdíjat meg kellene kapni mindenkinek, bármily korú, ha már munkaképtelen. A rokkantsági segély nem pótolja, mert ezt csak a biztosított személyek kapják;
- c) szükség volna *jobb lakásokra* az aggok számára.

Az itt felsorolt szociális biztosítási ágakon kívül az Évkönyv még röviden foglalkozik a tűzbiztosítással, a temetkezési segéllyel, amelyet a szakszervezetek nyújtanak tagjaiknak és az életbiztosítással, amelyet majdnem kizárólag magánbiztosítási társulatok üznek.

Úgy ez ismertetésben, mint a bírálatban teljesen az eredeti forrás nyomát követtük. Összefoglalóan megjegyezhetjük, hogy az angol szociális biztosítás a részleges, de kötelező munkanélküli biztosítás, a rokkantsegély és aggkori segély dolgában megelőzte nemcsak Magyarországot, hanem a legtöbb európai országot. Különösen áll ez a munkanélküli biztosításra, amelynél Anglia egyenesen úttörő az európai államok közt. Ami pedig a biztosítás szervezetét illeti, itt is megleljük azt a minden téren dívó furcsa angol szokást, hogy minden meglévő intézményt lehetőleg kimélnék és konzerválnak, hogy az új szervezést mindig úgy csinálják, hogy a régi intézmények helyet találjanak benne. Jellemző az angol rendszerre a nagyarányú önkormányzat, a tagok *jogainak* pontos megszabása, ami élesen elkülöníti a szociális biztosítást a mindenféle jótékonyági és szegényügyi segélyezéstől; végül a választott és döntő bíróságok nagy szerepe.

Sebészeti tuberkulózis kezelése szociális szempontból.

Irta: **dr. Schein Mór**, a budapesti ker. munkásbiztosító pénztár rendelő orvosa.

A gümőkór elleni küzdelemben a higany-quarclámpa vegyi hatású ultraibolya sugarakban bővelkedő fényének sok hasznát vehetjük, mert ennek a fénynek feltűnő hatása van a gümős egyén egész szervezetére és gümős bántalmára. A kerületi munkásbiztosító pénztárban több mint két éve kezeltek külső, gümős bántalmakban szenvedő betegeket, főleg csont-, ízületi-, mirigy- és bőrtuberkulózisban és skrofulózisban szenvedő betegeket ennek a lámpának a fényével. A kezelés úgy történik, hogy minden nap vagy másodnaponként nagy bőrfelületet teszünk ki a lámpa fényének. Eleinte egész rövid ideig, azután fokozatosan hosszabb ideig és időről-időre a beteg göcot is kitesszük a fénynek. A fény könnyen okoz bőrgyúladást, azért olyan távolságból és annyi időig alkalmazandó, hogy a bőrgyúladást lehetőleg elkerüljük. Csak a beteg göc kezelésénél törekszünk gyúladást előidézni, mert a gyakorlat azt tanúsítja, hogy itt gyorsabban és könnyebben indul meg a kóros szövet felszívódása, elgennyedése, lelöködése és ép szövet által való pótlása, ha a környezetben lobot idéztünk elő. A quarzlámpa által előidézett kedvező hatás kizárólag a lámpa fény sugarainak köszönhető. A pénztár ambulatóriumában fénynyel kezelt betegek más fajta kezelésben nem részesültek. Ugyanabban a környezetben maradtak, mint azelőtt. Minden a régiben maradt; csak egy tényező változott és a változás abban állt, hogy testfelületüket naponta 5—10—15 percig ultraibolya fény sugarak érték. A hatás feltűnő volt, dacára annak, hogy betegek hiányosan táplálkoztak, rossz lakásban laktak, testüket nem ápolták. A fénynek az egész szervezetre gyakorolt hatása abban nyilvánul, hogy a betegek jobb étvágyat, jobb színt kapnak, élénkülnek, erősödnek, test súlyuk gyarapszik. Ez a hatás nem minden esetben tapasztalható, de elég sok esetben. Különösen gyermekeknél. A hatás nem tekintendő a tuberkulózisban szenvedő szervezetre gyakorolt különös és speciális hatásnak, hanem a vegyi hatású fény sugaraknak az emberi szervezetre gyakorolt élettani hatásnak. A fény fokozza az anyagcserét és a vérképzést, csakúgy, mint a napnak a fénye, amelyet a mi klimatikus viszonyaink között pótolni hivatva van. Azért nevezték el a most leginkább alkalmazott lámpát mesterséges napfénynek (künstliche Höhensonne).

A fény a legtöbb esetben a gümős csont-, ízületi-, mirigy- és bőrmegbetegedésre is kedvező hatást szokott gyakorolni. Ez a hatás részben annak tulajdonítható, hogy a gümős gócnak gyakran amúgy is van bizonyos gyógyhajlama. Ezt a hajlamot a quarclámpa fénye fokozza vagy fölébreszti. A fény által kiváltott reakció a beteg szövet elgennyedését, elhalását és kiküszöbölését elősegíti. Azáltal, hogy a fény az egész szervezetre hat, a káros gócot körülvevő ép részek is élénkebb hatást fejthetnek ki, mint más körülmények közt, élénkebb reakció áll elő, amivel az ép szövetelemek élénkebb védekezése is jár.

A fénykezelés gyakorlati jelentősége már most abban áll, hogy a skrofulózis és tuberkulózis a szegénysorsú néposztály kiváltságos betegségei és hogy módunkban van ebben a kezelésben a szegénysorsú néposztály számos tagját itthon részesíteni. Ha jómódú ember gyermeke ilyen betegségben megbetegszik, az orvos tengerpartra, vagy magaslati gyógyhelyre küldi, vagy pedig olyan helyre, ahol napfürdők alkalmazhatók, pl. Leysinbe, a Svájcban. A szegénysorsú néposztálynál a fénykezelés klimatikus gyógyhelyet pótol. Elegendő, ha testfelületüket naponta 5—10—15—20 percig ultraibolya fénysugarak érik. Minél nagyobb testfelületet ér a lámpa fénye, annál inkább van hatása. Azért célszerű a beteget két lámpa közé helyezni, hogy egyszerre két oldalról érje a fény a testet. Mivel több lámpa fölött rendelkezünk, annál több beteget kezelhetünk egy időben és egymásután és annál erélyesebben kezelhetjük az egyes beteget.

A skrofulózis és tuberkulózis a szó szoros értelmében szociális betegségek. E betegségek eredményes kezelése elsőrangú szociális érdek. Törekvésünk kell hogy oda irányuljon, hogy a sebészeti tuberkulózisban szenvedő betegeket *lehetőleg nagy számban, lehetőleg betegségük korai stádiumában* kezeljük quarclámpa-fénnyel, vagy más mesterséges fényforrással, amely éppúgy bővelkedik vegyi hatású fénysugarakban, mint emez. Ezt a célt oly módon érhetjük el, ha a munkáspénztárak, tüdőbeteg-gondozók, tüdőbetegszanatóriumok és sebészeti ambulatóriumok kizárólag fénykezelésre szolgáló intézetet, úgynevezett fénytermet (Lichthalle), rendeznek be. Ezt a célt véltük szolgálni, midőn a budapesti kerületi pénztár főorvosával, dr. Friedrich egyet. m. tanár úrral együtt a pénztár igazgatóságának azt ajánlottuk, hogy sebészeti tuberkulózisban és skrofulózisban szenvedő tömérdek számú betegek részére fénykezelésre szolgáló intézetet létesítsen. Az igazgatóság dr. Friedrich főorvos úr ajánlatára elhatározta, hogy az intézetet létesíti. Az intézet két várószobából, egy fényteremből és toilette-szobából fog állni.

A fényterem berendezése a következő lesz: falai fehér olajfestékkel, padlója vastag fehér vagy világosszürke szővettel lesznek bevonva. A szükséges fényt hat Jesionek-féle quarclámpa szolgáltatja, amely abban különbözik az eddig alkalmazott quarclámpáktól, hogy égője sokkal nagyobb felülettel bír, mint amazoké és hogy ennek folytán több fényt ad és nagyobb körzetet világít meg, mint, teszem azt, a künstliche Höhen-sonne, vagy a Nagelschmidt-féle quarclámpa és hogy hatása is ennek megfelelően nagyobb lesz. A lámpák a padló fölött körülbelül 80 cm. magasságban lesznek a teremnek két egymással szemben lévő falán, egymástól egyenlő távolságban fölszerelve, úgy, hogy mindegyik fal mentén három lámpa fog működni. A terem közepén 6—8—10 meztelenre vetkőztetett beteg áll, vagy ül, akiknek testét minden oldalról egyenletesen éri a lámpák fénye. A terem tetején nem alkalmazunk quarclámpát, mert el akarjuk kerülni, hogy a fény a fejbőrt nagyobb mennyiségben érje; ellenkezőleg, érzékeny betegek fejbőrét hideg vízbe mártott ruhával fedjük. Az orvosnak, ápoló személynek és a betegeknek szemét sötét szemüveggel védjük, a betegek arcát esetleg egészen letakarjuk. A betegeknek nem kell

folyton egy helyen állniok, hanem a terem közepén mozoghatnak is. Egy-egy beteg kezelése eleinte 5 percig tart, azután lassankint mindig tovább, végre egy óráig is kitehető a bőrfelület a lámpák fényének, anélkül, hogy gyúladásba jönné. A tapasztalat ugyanis azt tanúsítja, hogy a test a fényhez mindinkább alkalmazkodik és hozzászokik és hogy idővel nagyobb fény- mennyiség szükséges ahhoz, hogy a szervezetre és a beteg testrésze hatást gyakoroljon. Ha az első 8—10 beteg kezelését befejeztük, újabb 8—10 beteg kezeléséhez foghatunk és ha a fénykezelést néhány órán keresztül folytatjuk, naponta tekintélyes számú beteget részesíthetünk fényfürdőkben. Igaz, hogy egy-egy betegnek hónapokig kell kezelés alatt maradnia; de még ha ezt a körülményt tekintetbe is vesszük, akkor is naponta 50—60 beteget, egy év alatt pedig néhány száz beteget fogunk rendszeresen fény- nyel kezelhetni.

Tapasztalataink alapján mondhatjuk, hogy a szegénysorsú néposztály intézeti fénykezelése nagy haladást jelent a tuberkulózis leküzdésében. A tuberkulózisnál a műtét nem jelent egyszersmint gyógyítást, pedig eddig a sebészeti esetekben a műtét volt a legfőbb gyógyszer. A betegek kaptak ugyan csukamájolajat, jódot vagy arzént belsőleg és az orvos hangsúlyozta is a friss levegő és jó táplálkozás szükségességét; de a szülőknek nem igen volt módjukban az előírt kezelést rendszeresen keresztülvinni. A fény- kezelés költségeit ellenben a munkáspénztár viseli, ő maga gondoskodik a rendszeres kezeléstről és ez a kezelés nemcsak a beteg szervre vonatko- zik, hanem az egész szervezetre.

Több mint két évi tapasztalat alapján mondhatjuk, hogy nem egy újj, nem egy végtag, nem egy ízület valamennyire hasznavehetővé válhatott volna, ha idejekorán hozzáláthattunk volna a fénykezeléshez. Elkerülhető lett volna nem egy végtag amputációja, ízületek resekciója, merevsége és eltorzulása, ha a beteg csont és ízület évekig magára nem lett volna hagyva, ha nem engedték volna a gümős (tuberkulózisos) folyamatot egyre terjedni és egyre nagyobb pusztításokat végezni. A fénykezelés a beteg góc körül reakciós lobot idéz elő, amely a beteg terület körülhatárolódá- sához és az elhalt szövet gennyedés útján való aránylag gyors kiküszöböléséhez vezet. A fénykezelés a roncsolásnak így határt szab és idővel hegeképződés útján gyógyuláshoz vezethet.

A bőrtuberkulózis sem fog akkora arányokat öltetni, ha a betegek ideje- korán kerülnek kezelés alá. Itt a quarclámpával való fénykezelés magában nem lesz elegendő, hanem csak segédeszköz, amennyiben a helyi kezelés- hez más gyógyszerközöket is leszünk kénytelenek igénybe venni, de a quarclámpa itt is hivatva lesz a szervezet ellentálló képességét fokozni és a bőrtuberkulózis folytonos terjedésének gátat vetni. Még ha magában nem is lesz elegendő a quarclámpa fényével való kezelés, sok esetben kiegészíteni fogja az egyéb gyógyeljárásokat. Amikor a betegségnek helyét operációval vagy tuberkulin-injekciókkal, vagy Finsen módszere szerint, vagy Roentgen sugarakkal vagy más gyógyeljárásokkal kezeljük, utána a szervezetben lappangó egyéb helyeket és az egész szervezetet quarclámpa- fényvel kezelhetjük.

Ami a tuberkulózis által okozott belső bajokat illeti, még nem rendel- kezünk elég tapasztalattal a quarclámpa hatása tekintetében. De kétségkívül vannak olyan belső bajok is, — különösen a mell- és hasüreg nyirkmirigyei- nek idült tbc-os megbetegedései és az idült gümős hashártyalob, — amelyek quarziámpafényvel való kezelésre meglepően javulnak, sőt teljesen meg is gyógyulhatnak.

Az 1914. december 1. — 1917. január 31-iki időközben a budapesti pénz- tár Csengery-utcai rendelőintézetében fénykezelésben részesített betegek gyógyulási eredményeiről a következő adatokat közlöm:

Betegség	Kezelt betegek száma	Gyógyult	Javult	Nem javult
Bőrtuberkulózis	37	2	27	8
Csonttuberkulózis	13	7	4	2
Izületi tuberkulózis	12	7	3	2
Mirigy-tuberkulózis	11	6	5	—
Scrophulózis	4	2	2	—
Összes betegek száma:	77	24	41	12

Midőn az eddig kezelt pénztári betegek statisztikáját adom, megjegyzem, hogy a bőrtuberkulózisban szenvedő betegek legnagyobb része csak helyi kezelésben részesült. A bőrtuberkulózisban szenvedő betegek munkában maradnak és csak egyszer vagy kétszer hetenként járhatnak rendelésre, ezért be kellett érnem a helyi kezeléssel. A statisztika eredményei jobbakk lennének, ha időm és alkalmam lett volna, a bőrtuberkulózisban szenvedő betegeket is általános, az egész testfelületre kiterjedő fénykezelésben részesíteni és ha egy részük másfajta kezelésben is részesülhetett volna.

Kívánatos volna, hogy más kerületi pénztárak is kövessék a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának elhatározását és ők is rendeznének be tömeges fénykezelésre szolgáló intézeteket.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete f. é. április hó 18-án közgyűlést tart a Társadalmi Múzeum üléstermében. Napirend: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Pénztárnok és számvizsgáló bizottság jelentése. 4. Az alapszabályszerű választások megejtése. 5. Az alapszabályok módosítása. 6. A jövő évi munkaprogramm megállapítása.

Az elnöki megnyitót Szterényi József v. b. t. t. tartja.

Pénztári közgyűlések összehívásának elhalasztása. Az Á. H. 15.000/916. sz. alatt rendeletet intézett a kerületi pénztárakhoz, hogy figyelemmel arra, hogy azok az okok, amelyek miatt a kerületi pénztárak az 1916. évben közgyűlést nem tarthattak és az 1917. évre vonatkozólag rendes költségvetési előirányzatot nem készíthettek, ez idő szerint is fennállanak, a kerületi pénztárak a közgyűlés összehívását ez évben is mellőzzék. A rendelet utasítja a pénztárakat, hogy az 1918. évi költségelőirányzat elkészítését mellőzzék, és kitanitást ad az 1916. évi zárószámadás elkészítésére.

Munkásbiztosító pénztáraknak nincs hatósági jellegük. A Kúria B. IV. 877/99. sz. ítéletében kimondotta, hogy a munkásbiztosító pénztáraknak hatósági jellegük nincs, s a pénztárnál alkalmazott orvos állása nem minősíthető hivatali állásnak. A megvesztegetés vétsége miatt elítélt pénztári orvossal szemben a büntetőtörvény 484. §-a alapján nem mondható ki a pénztári orvosi állás elvesztése, sem e rendelkezés mellőzése.

Az Országos Pénztár — nem közpénztár. A kereskedelemügyi miniszter 89.705/1915. sz. alatt a pénzügyminiszterrel egyetértőleg az Állami Hivatalhoz intézett leiratában arról értesítette a Hivatalt, hogy az Országos Pénztár még az 1907. évi XIX. t.-c. 115. §-ában megjelölt, az államkincstárt terhelő kiadások szempontjából sem sorozható az illetéki díjjegyzék 84. tétel B. 2. c.) pontjában közelebbről meghatározott közpénztárak közé.

Kihágási bíraskodás. A kereskedelemügyi miniszter 1.063/917. sz. ítéletében kimondotta, hogy a kihágási eljárás során a rendőri büntetőbírósághoz kiküldött munkásbiztosító pénztári tisztviselő megjelenési költségeinek a kiküldő pénztárral szemben való megállapítása nem tartozik a kihágási bíróság hatáskörébe.

Biztosítási kötelezettség. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 83.956. 1916. sz. alatt rendeletet intézett a törvényhatósági közigazgatási bizottsághoz és ebben felhívta a bizottságot, hogy utasítsa a felügyelete alatt álló községi elemi népiskolák és óvodák helyi hatóságait, hogy az iskolánál, óvodánál alkalmazott szolgákat, cselédeket, takarítónőket az illetékes kerületi pénztárnál betegség esetére való biztosítás végett jelentsék be, amennyiben részükre a betegség kezdetétől számított húsz hétre az illetmény fizetése nem biztosított.

Balesetbiztosítási kötelezettség alól való felmentés. A kereskedelemügyi miniszter 1916. évi 55.521. számú rendelettel a m. kir. Folyam- és Tengerhajózási r.-t. nyugdíjintézeti tagjait 1916. július 1-től felmentette a balesetbiztosítási kötelezettség alól, minthogy az alkalmazottaknak az 1907. XIX. évi t.-c. VII. fejezetében megállapított kártalanítás helyett a nyugdíjintézet terhére ellátásra van igényük.

Háborús üzemek munkásbiztosítási kötelezettsége tárgyában a honvédelmi miniszter 236.348/9-b. sz. alatt rendeletet intézett a honvédkerületi, a központi fegyvertár, a ruhatár, az élelmezőraktár, az ágyraktár és a kórházparancsnokságokhoz. A rendelet kitanítást tartalmaz az alkalmazottak bejelentésére, valamint utasítást ad arra, hogy az egyes parancsnokságok a kiadott szállításokról értesítsék az illetékes kerületi pénztárakat és ellenőrizzék, vajjon az építési vállalkozók eleget tesznek-e járulékfizetési kötelezettségüknek.

Hadifoglyok betegség esetére való biztosítása. Hadifoglyoknak ipari munkára történt kiadása után egyes ipari vállalatok azzal a kérelemmel fordultak a kerületi pénztárakhoz, hogy ezek vállalják el a munkaadókat terhelő egészségügyi szolgálatot. Az Á. H. álláspontja 10.208/915. sz. közlése szerint az volt, hogy a hadifoglyok sem önkéntes belépés, sem bejelentés alapján nem lehetnek a pénztár rendes tagjai, miután nem állanak törvényeinknek megfelelő munkaviszonyban, ellenben nem ütközik a törvénybe s a pénztár céljával s rendeltetésével sem áll ellentétben, ha a pénztár a polgári munkára kirendelt hadifoglyok és azok őrszemélyzeteinek azt az egészségügyi gondozását, amelyre a katonai hatóság a munkaadót kötelezi, magukra vállalják. A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár kísérletet tett a hadifoglyok egészségügyi ellátásának elvállalására, azonban egyik ipari vállalat — amelyikkel a pénztár érintkezésbe lépett — kérdésére a hadügyi kormányzat azt az értesítést adta, hogy nem tartja kívánatosnak a hadifoglyoknak a lakossággal és a hivatalokkal való gyakori érintkezést. A kereskedelemügyi miniszter 74.949/916. VI. D. leiratában egyik kereskedelmi és iparkamarát arról értesítette, hogy a hadifoglyoknak munkáspénztári orvosok által való egészségügyi ellenőrzése akadályba ütközik. A munkára kiadott hadifoglyoknak egészségügyi ellenőrzését és felügyeletét a kormányzat főként a fertőző betegségek elleni védekezés érdekében tette kötelezővé, ez a feladat pedig közérdekből teljesítendő közhatósági működés, ennél fogva annak a munkásbiztosító pénztár orvosaira való ruházása a céllal össze nem egyeztethető.

Magyar hadifoglyok baleset és betegség esetére való biztosítása. A napilapok közlése szerint Olaszországban a munkára beosztott osztrák és magyar hadifoglyoknak baleset és betegség esetére való biztosítását elrendelték. Az Országos Pénztár e hírlapi közlésre való hivatkozással felterjesztéssel fordult az Á. H.-hoz aziránt, hogy — azonos eljárás követhetése érdekében — diplomáciánk segítségével szerezzen hiteles meggyőződést a közlemény valósága felől.

Balesetbiztosítási kötelezettség. Az Országos Pénztár körrendeletben közölte a kerületi pénztárakkal, hogy a drogueria üzemek balesetbiztosítási kö-

telezettség alá tartoznak. Ugyancsak köriratban közli az Országos Pénztár az Állami Hivatal 7.181/916. és 1913. P. 413/7. sz. döntvényére alapított azt a felfogását, hogy az üzemmel kapcsolatosan végzett házhoz szállítás, illetve fuvarozás balesetbiztosítási kötelezettség alá esik. A rendelet szerint a baleseti veszély szempontjából nincsen különbség aközött, vajjon a fuvarozást önálló fuvaros végzi-e, akinek ezen üzemre iparigazolványa van, vagy saját lóval, saját kocsival és saját kocsissal, idegen fuvaros vállalkozó lovával, kocsiján és kocsisával, saját árúkisérő megbizottjával, illetve motorikus és állati erő igénybevétele nélkül targoncán, kézikocsin vagy kézben saját embereivel kereskedő végzi-e.

Községi bizonyítvány díjmentessége. A belügyminiszter konkrét eset kapcsán kimondotta, hogy az 1907: XIX. t.-c. alapján igénybe vett születési támogatás kiutalásához szükséges hatósági bizonyítvány kiállításáért a körjegyző díjazást nem követelhet. (167.574/916.)

Kórházi ápolási költség. A közigazgatási bíróság 2.920/1915. sz. ítélete szerint a pénztár még abban az esetben sem tartozik megtéríteni valamely tag kórházi ápolási költségét, ha a kórház a beteget a pénztár utalvánnya alapján vette föl és a pénztár az ápolással fölmerült költségek egy részéért fizetési kötelezettséget vállalt a bejelentett alkalmazott azonban nem esett biztosítási kötelezettség alá.

Önkormányzati tagok anyagi felelőssége. A szolnoki törvényszék P. 2739/6 — 916. sz. ítélete szerint a kerületi munkásbiztosító pénztár önkormányzati tagjainak alapszabály ellenesen kifizetett költségeikért azok az igazgatósági tagok, akik a fizetésre vonatkozó határozathoz szavazatukkal hozzájárultak, a pénztár irányában anyagilag felelősek.

A posta nem kincstári alkalmazottainak betegség és baleset esetére való biztosítás tárgyában kiadott miniszteri rendelet módosítása tárgyában az O. P. felterjesztést intéz a kereskedelemügyi miniszterhez. A felterjesztés szerint téves a kiadott rendelet, mert a posta távirtda, távbeszélő üzemét megkülönbözteti és szétválasztja a posta, távirtda, távbeszélő hivatalaitól. A posta forgalma illetve üzeme alatt ugyanis a postai forgalom lebonyolítására szolgáló összes tevékenység értendő és ha a törvény a posta üzemére terjeszti ki a balesetbiztosítás hatályát, nem korlátozható ez a postás üzem kétségtelenül fontos résztevékenységét végző postakocsisra, vagy falusi levélhordóra, de kiterjed ez az irodai alkalmazottakra is.

Külföldön tartozkodó járadékosok járadékának fizetése. Az Országos Pénztár elrendelte, hogy a hadsereg által megszállva tartott és belföldi (katonai vagy polgári) hatóság igazgatása alatt álló külföldön állandó foglalkozást űző s ez okból ott állandóan tartózkodó belföldi honos járadékosnak a megszállott területen való tartózkodása idejére esedékes járadéka is akadálytalanul folyósíttassék, vagyis a hadseregünk által megszállott és igazgatott ellenséges terület a járadékfolyosítás szempontjából belföldnek tekintessék és a T. 95. §-ának a járadék szünetelésére vonatkozó rendelkezése a megszállott területen tartózkodó magyar honos járadékosokkal szemben ne alkalmaztassék.

Baleseti sérültek felülvizsgálása. Az Országos Pénztár elhatározta a baleseti sérültek felülvizsgálását annak megállapítása végett, vajjon a nyújtott járadék megfelel-e a munkaképesség csökkenésének. A vizsgálatot első sorban a betta üzletág sérültjeivel kezdték meg. Ez üzletág sérültjeinek száma: 1285. Ebből eddig felülvizsgálatra került 789 sérült ügye. 202 esetben a sérült felülvizsgálatát mellőzte az O. P. és pedig mert az ügyeket az Á. H. ítélettel elintézte, másrészt mert a sérült állapotában való változás kizártnak tekinthető (kar, újj, alszár, szem hiánya stb.) Az orvos által tényleg felülvizsgált 406 eset közül változatlan állapotot konstataált az orvos 274 esetben. Az állapot javulása konstataált 82 esetben, míg teljes gyógyulás következett be 39 esetben. Ezek járadékának folyosítását az O. P. beszüntette. Az állapot rosszabbodása állapittatott meg 11 esetben. Változás vált szükségessé tehát 132 esetben, míg 181 ügyben az eljárás még folyamaiban van.

Pénzbírság kiszabása pénztári alkalmazottra. Az Á. H. 12 582/916. sz. leirata szerint az 1907. XIX. t.-c. 175. §-a szerinti pénzbírság nemcsak az önkormányzati szervek tagjaira, hanem az önálló hatáskörben eljáró felelős pénztári alkalmazottakra is kiszabható.

Az Országos Pénztár igazgatósága tárgyalva az Állami Hivatal fönti állásfoglalását, a Hivatal megállapítását nem vette tudomásul, mert a törvény 175. §-ának ily értelmezése az 1907. évi XIX. t.-c. 109. és 130. §-aival ellenkezik. Kétségtelen ugyanis, hogy a törvény 175. §-a „önkormányzati egyének” alatt nem érthet pénztári tisztviselőt, az önkormányzat végrehajtó közegét, hanem csakis az önkormányzat valamely tagját.

Kerületi pénztárak állami segélye. Az Országos Pénztár a háború első hónapjaiban kérelmet nyújtott be a kereskedelemügyi miniszterhez, amelyben a helyi szervek pénzügyi helyzetének kedvezőbbé tétele céljából állami segély engedélyezését kérte. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz e hó folyamán intézett újabb felterjesztésében az Országos Pénztár közli, hogy a jelen körülmények között nem tartja szükségesnek és indokoltnak az állami segély engedélyezését. Az Állami Hivatalhoz intézett felterjesztésében az Országos Pénztár utal arra, hogy a kerületi pénztárak pénzügyi helyzete nem vált válságossá s nagyon kevés pénztár jutott olyan helyzetbe, hogy törvényes bevételi forrásaiból nem fizethette kiadásait. A háború kezdetén tett felterjesztést indokolta az, hogy egyes kormányzati és közigazgatási intézkedések folytán elmaradt és a pénztárt joggal megillető követelésekért az államkincstár kárpótlást adjon. Minthogy azonban időközben a nem kincstári postamesterek alkalmazottjai után felmerült járulék kifizetése tekintetében az államkincstár és Országos Pénztár között megállapodás jött létre, most már csupán az a jogos kívánsága maradt fenn az Országos Pénztárnak, hogy az államkincstár térítse meg a trachomás, bujakóros és elmebeteg pénztári tagok házi ápolása folytán felmerült költségeket, és térítse meg a kincstár az Országos Pénztár azon igazgatási költségét, amelyet annak idején a kereskedelemügyi kormány nem vállalt.

Kerületi pénztárak alkalmazottainak szolgálati szabályzata. Az O. P. elhatározta, hogy arra való tekintettel, hogy az Állami Hivatal 1916. évi január 13-ikán kelt leiratában „maga részéről is óhajtja, hogy a szóban levő kérések most már mielőbb rendezést nyerjenek... s reméli, hogy az Országos Pénztár által most sürgetett ügyet aránylag rövid idő alatt napirendre tűzheti”, nyomtatékosan felkéri az Á. H.-t., hogy a helyiszervek alkalmazottainak szolgálati és fegyelmi szabályzatát sürgősen hagyja jóvá, az O. P. által készített szakvizsgaszabályzatot pedig fogadja el.

Alapítvány tüdőbetegszanatórium és szülőnő-otthon részére. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatóságánál özv. Herz Árminné férjének életében nyitvánított kívánságához képest 10.000 koronás alapítványt tett, amelyből 5.000 korona a pénztár tüdőbeteg szanatóriuma részére, 5.000 korona pedig a pénztár által létesítendő szülőnők otthona részére fordítandó. Csepeli Weiss Manfréd a pénztár által létesítendő tüdőbetegek befogadására szolgáló szanatórium céljára 50.000 koronás alapítványt tett, amely öt ágyas alapítvány tőkéjét képezi. Az alapítványnyal kapcsolatosan az igazgatóság kimondta, hogy körlevélben hívja fel a pénztárnál biztosító munkaadókat, hogy hasonló alapítványokat tegyenek.

A pancsovai kerületi munkásbiztosító pénztár háborús éveiről. Pancsova exponált fekvése miatt majdnem két évig belső hadműveleti terület volt. A várostól 17 kilométernyire levő Kalimegdánon hangzott el a mostani világháború első ágyúlövése és a szemben fekvő Belgrádban gyújtották fel azt a zsinórt, amely egész Európát lángba borította. Nem lesz tehát teljesen érdektelen, ha az itt működő pénztár háborús éveiről néhány adatot közlünk.

A pénztár taglétszáma a háború kitörése előtt 7.000—7.500 között váltakozott. A háború tartama alatt ez a taglétszám 50, később 55%-kal csökkent. A pénztár székhelyén és körzetében a kereskedelem és ipar teljesen szünetelt, a

gyárak is beszüntették üzemeiket. A város lakossága egyszer menekülni is volt kénytelen, másszor meg ki volt téve a város lövetése, illetve a szerbek ágyúzása miatt sok izgalomnak és félelemnek. A taglétszám csökkenése mellett a pénztár bevétele is jelentékenyen alászállott. A redukált járulékbévételek, havi 6.500—7.000 korona, a folyó kiadások fedezésére szolgáltak. A pénztárnak az 1914. év végén közel 45.000 korona tartozása volt. Ezekkel tartozott az orvosoknak, gyógyszerészeknek, kórházaknak, fürdőknek, szállítóknak, társ pénztáraknak és a felszámolt vagyontömegeknek. Az Állami Hivatal a pénztár súlyos anyagi helyzetét, valamint a város exponált fekvését szem előtt tartva, törvényben biztosított jogával élve, a pénztár önkormányzatát felfüggesztette és a pénztár vezetését a pancsovai járás tb. főszolgabírájára ruházta. Az új vezetőség a fősúlyt a majdnem 100.000 koronát kitevő járulékhátralékok behajtására fordította. Munkája, törekvése sikerrel járt. Míg 1914. december hó végén a munkaadók járuléktartozása 98.381 korona volt, addig 1916. november hó végén ez az összeg — leszámítva a nem kincstári postamesterek tartalékolt járulékhátralékát — 35.820 korona 68 fillérre csökkent. Behajtatott tehát a járulékhátralékok 58%-a. Az utolsó fillérig kifizette a pénztár összes tartozásait, nem tartozik sem orvosnak, sem gyógyszerésznek, sem kórháznak, sem szállítónak, sem társ pénztárnak. Visszafizette a felszámolt pénztártól az 1912—1913. években kölcsönvett 6.000 korona adósságot is.

A járulékok behajtásánál a pénztár a következő módszert használta: a községi előljáróságokkal megállapodott abban, hogy a járulékhátralékokat a pénztár egy-egy tisztviselője hajtja be, aki mellé az előljáróság egy esküdtet rendelt ki. A 2%-os behajtási illetékekről a községi előljáróságok a pénztár javára lemondtak és azok teljes egészében a pénztárt illették. Ezek az összegek szolgáltak a pénztár kiküldött tisztviselői által felszámított napidíjak és fuvardíjak fedezésére. Ilyen címen befolyt a pénztárhoz az 1915. év második felében és az 1916. évben 1.571 korona 69 fillér. Tisztviselőinek kifizetett a pénztár ugyanezen idő alatt 1.732 korona 56 fillért, úgy hogy az 50.000 korona járulék behajtása a pénztárnak tulajdonképp 160 korona 87 fillérjébe került. Szinte hihetetlen, hogy személyes eljárással mennyivel nagyobb eredmény érhető el, mint a közigazgatási hatóságok útján, akik hónapokon át hevertetnek elintézetlenül egy-egy pénztári megkeresést a jól ismert 195. §. dacára is.

A pénztár anyagi javulásának fényes eredménye lesz az 1916. évi zárszámadás, mert az anyagilag teljesen a csőd szélén állott pancsovai pénztár jelentékeny kezelési felesleggel fogja zárni évi működését.

A táppénz, gyógyszer, kórházi és egyéb segélyezési költségek alig maradtak alul azon összegeknek, amelyeket a pénztár békében ugyanazon címen kifizetett; 16 működő orvos egy kis vidéki pénztárnál bizony sokat jelent!

A pénztár vezetősége nagyobb mozgalmat indított a tüdővész elleni védekezés tárgyában. Éppen a háborús időt találta a legalkalmasabbnak a mozgalom megindítására, mert legjobban tudta megértetni, hogy a háborúból hazakerülők tekintélyes része gyógykezelésre, üdülőhelyre fog szorulni. Pancsova város közönsége törvényhatósága útján a pénztárnak ingyen telket adott egy üdülőtelep felállítására. Reméli a pénztár vezetősége, hogy az 1917. évben tető alá hozza a megalkotni óhajtott 25—30 ágyas erdei üdülő telepét, ahol a tüdőbetegek százai fogják visszanyerni munkaképességüket.

A pancsovai pénztár Belgrádban be- és kifizetőhelyet akart létesíteni, hogy tagjai sorába felvehesse a meghódított Szerbia fővárosában dolgozó polgári egyének ezreit. A pénztár vezetősége és a kormányzóság között hónapokon át folytak a tárgyalások, amelyek egy évi szünetelés után most újból megindultak.

Az osztrák betegsegélyezési novella életbeléptetése tárgyában az osztrák Reichskommission országos értekezletre hívta össze a betegsegélyező pénztárakat, amely március 11. és 12-én tartatott meg. Az értekezlet napirendjén a következő négy pont szerepelt. 1. A pénztárak szolgáltatásai az új törvényes rendelkezések szerint. 2. Orvos-kérdés. 3. A pénztárak szövetségének ügye. 4. A hozzátartozók biztosítása.

Az értekezlet lefolyásáról részletesebb tudósítást legközelebb hozunk.

Osztrák munkásbiztosítási szakemberek Budapesten. *Widholz* és *Reimann* osztrák képviselők, *Beer*, a wieni általános munkásbetegsegélyező pénztár, *Kiroll*, az alsó-ausztriai pénztári szövetség és *Ziemram*, az osztrák Reichs-

kommission ügyvezető titkárai január hó folyamán Budapesten tartózkodtak és itt tanulmányozták a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár intézményeit, rendelőintézetét, adminisztrációját. A szakembereket főleg a pénztár szociális egészségügyi akciója érdekelte, valamint az az eljárás, amelyet a pénztár a családtagok kezelésénél követ. Megtekintették az O. P. pestujhelyi munkáskórházát is. A vendégek kifejezést adtak a pénztár intézményeivel és főleg adminisztrációjával szemben érzett teljes elismerésüknek s a tapasztaltak hatása alatt elhatározták, hogy a két bécsi vezető pénztári szövetség ügyvezető igazgatóját behatóbb tanulmányozás céljából Budapestre küldik.

A morvaországi és sziléziai balesetbiztosító intézet közzé tette 1914. évről szóló jelentését. A biztosított ipari üzemek száma itt is csökkent 17.212-ről 16.554-re (13·8⁰/₀-kal), a teljes munkások száma pedig 315.711-ről, 270.002-re (14·5⁰/₀). A beszámítható javadalmazás összege 288.736 K-ról 248.975 K-ra — tehát 13·3⁰/₀-kal — csökkent. A baleseteknél is jelentékeny a csökkenés. 1913-ban 19.350 balesetet jelentettek be, 1914-ben 12.616-ot. A kártalanított balesetek száma 1913-ban 5.889, 1914-ben 4.174 volt. Halálos baleset volt 1913-ban 180, 1914-ben 129. A balesetet szenvedettek között 694 nő volt, a kártalanításban részesültek között 292, a halálos balesetet szenvedettek között 2 volt nő.

A baleseteket 1.099 esetben munkagépek okozták, 549 baleset tárgyak leesése, összedőlése stb. miatt történt, 425 esetben tűzveszélyes, mérges és maró folyadékok okozták a balesetet, 388 esetben pedig létrák, állványok leesése vagy összedülése volt a baleset oka.

Az intézet számadásait 150.412 korona felesleggel zárta, amit az árfolyamveszteségek fedezésére fordít.

A brünni kerületi betegsegélyző pénztár statisztikai kimutatásokban és érdekes grafikonokban bővelkedő évi jelentését most tette közzé. A háborús körülmények miatt az 1914—1915. évi működését összevontan ismerteti és egyúttal az 1889. alakulási évig visszamenőleg az adatokat figyelmet érdemlő módon csoportosítva teszi szemléltetővé. A jelentés mindenekelőtt hivatkozik arra, hogy amióta a szociáldemokrata munkásság a pénztár irányításában helyét elfoglalta, a segélyszolgáltatások mértéke fokozatosan emelkedett és emellett a pénzügyi állapot teljesen konszolidálódott. A pénztár a törvényszabta minimális 20 heti táppénz helyett ma már három évi tagság után 40, öt évi tagság után pedig 52 heti táppénzt fizet és pedig a tagság időtartamának arányában a napibér 65, illetve 70⁰/₀-a erejéig. Gyermekágyi segély fejében másfélszeres táppénzt nyújt. A biztosítási határt kibővítette és büszkeséggel mutat rá, hogy az osztrák betegsegélyző pénztárak közül az első volt a családtagok ingyenes gyógykezelésének meghonosításában. Ez az intézkedése 1906. év óta 852.922 K költséget igényelt, amelyből az utolsó 1915. év összesen csak 73.321 K-val szerepel.

A tagok száma a háború alatt természetesen csökkent. Az 1915. évben átlag 15.476 volt biztosítva, amiből 9.837 férfi és 5.637 nő volt. Szépséghibája e statisztikának — amelyről a pénztár persze nem tehet — hogy a biztosítottak közül 3.703 volt 13 esztendő. Érdekes, hogy 87 éves egyén is volt a tagok között és pedig 3.

A pénzügyi helyzetet illetőleg az évi jelentés adatai szerint 1915-ben a bevétel 671.838 K volt, szemben a háború előtti (1913) évben kimutatott 812.022 koronával, mégis a tartalékalap egyetlen év (1915) alatt 574.697 K-ról 680.895 K-ra emelkedett. Táppénzekre 168.969 K-t, gyógyszerekre 54.194 K-t fordítottak; az igazgatási költségek pedig 83.824 K-t tettek ki 1915. évben.

A sarajevói kerületi betegsegélyző pénztár egyike azoknak a pénztáraknak, amelyet a háború a legjobban sújtott. A boszniai és hercegovinai kötelező munkásbiztosításnak első évében (1910) átlag 8 ezer tagja volt, de már a következő években közel 13 ezerre emelkedett. A háborús állapotok 1915-ben 4.288-ra szállították le a taglétszámot. A beteglétszám pedig 9.837-ről 1.792-re csökkent. Következésképpen a segélyszolgáltatás költsége is jóval alul maradt az előző évi eredményeknél, mert 1915-ben csak 42.256 K-t fizettek ki, holott a pénztár a háború előtti segélykiadása évenként 200.000 korona körüli volt. A járulékbérvétel csak 109.000 koronát tett ki. (1913-ban 327.075 K) A biztosítási értékhatár e pénztárnál évi 3.000 K-ban van megállapítva.

A járulékok visszafartása vétség. A müncheni országos törvényszék 1915. november 26-án a birodalmi biztosítási törvénybe ütköző vétség miatt egy hónapi fogházra ítélte el a K. A. építési vállalkozót. K. 1914. év folyamán, noha számbavehető készpénze nem is volt — két nagy építkezést vállalt Münchenben, amelyhez a pénzt egy bank és egy magánszemély adta. Később foglalatokat vezettek ellene. K. folytonos pénzzavarban volt, aminek következtében a betegsegélyző pénztárt megillető 524 M. és a rokkantbiztosítási intézetet megillető 518 M. összegeket, amelyeket a munkásai béréből vont le, egészben, illetve részben magának megtartotta. K. azt állította ugyan, hogy a szóban forgó összegeket két pallérjának, akiket az építkezések kivitelével megbízott volt, átadta, ha tehát ők a járulékokat nem juttatták el rendeltetési helyükre, úgy azokat elsikkasztották. A két pallér azonban eskü alatt ezt az állítást tagadta. K. felülvizsgálati kérelmét a birodalmi törvényszék, mint alaptalant elutasította. (1916. március 9. I. D. 26/16.)

Az esedékes választások újabb elhalasztása a németországi munkásbiztosítási intézményeknél és hatóságoknál. A szövetségstanács újabb rendeletet adott ki, amelylyel az 1916. április 18-iki rendeletet akkép módosítja, hogy a munkásbiztosítási intézményeknél és hatóságoknál esedékes választások határideje a háború befejezését követő naptári év végéig tolható ki.

Adatok a németországi bányászok balesetbiztosításáról. A bányászszakszövetkezet 1915. évi jelentése szerint ebben az esztendőben az összes biztosítottak bérösszege 149 millió márkával csökkent (1.269 millióról 1.119 millióra), az egy munkásra eső bérösszeg azonban 175·10 márkával emelkedett. A béremelkedés legnagyobb, azaz 200·08 m. volt a kőszénbánya-üzemeknél, az ércbányáknál és fémhutáknál 139·22, a barnaszén-bányászatnál 103·42, a sóbányászatnál 6·67 m. volt a béremelkedés. A bejelentett balesetek száma 1.000 munkásra számítva az 1914. évi 146·21-ről 147·91-re, a kártalanított balesetek száma 15·07-ről 15·60-ra emelkedett. A kártalanított balesetek nagyobb része, úgy mint az előző években (1914-ben 67·05%, 1915-ben 61·44) az üzem veszélyességének a következménye volt. Az üzem hiányos berendezése a balesetek 0·99, a munkatársak hibája 3·39%-ának volt az okozója. A sérültek és a munkatársak a balesetek 37·57 százalékánál voltak hibásak. A hét napjai közül a legtöbb baleset a *keddi* napon történt, utána következik a sorrendben a szombat, azután a szerda, péntek, csütörtök és hétfő. Hogy a legtöbb baleset évek óta a keddi napon, a legkevesebb pedig a hétfői napon történik, a jelentés annak tulajdonítja, hogy hétfőn a munkások nagy része szünetel s a vasárnapi és hétfői pihenés után kedden kezdik meg újra teljes számban a munkát.

A betegsegélyezésre vonatkozó újabb háborús rendelet Németországban. A szövetségstanács március 1-i kelettel rendeletet adott ki, amely újabb kivételes intézkedéseket állapít meg, részint a pénztárak igazgatását, részint a tagok némely segélyigényeit illetőleg. A rendelet első részében arról intézkedik, hogy a betegsegélyző pénztárak a háború tartama alatt igazgatósági határozattal — a közgyűlés megkérdezése nélkül — állapíthatnak meg az alkalmazottak részére drágasági pótlekót, a szolgálati szabályzat rendelkezéseitől eltérőleg is. A rendelet második része azokról a várakozási időkről rendelkezik, amelyeket a ptárak alapszabályai a túlmenő segélyekre való jogosultság tekintetében megállapítanak. Az előző rendeletek szerint a háború nem szakította meg ezeket a határidőket. Az új rendelet a katonai szolgálatból való elbocsátás után még 6 héttel kitolja a megszakítás idejét. Mindazoknak tehát, akik valamely segélyre való jogosultság szempontjából egy bizonyos ideig tartó tagságot már a háború előtt megszereztek, ez a tagság tovább számítatik, ha a katonai szolgálatból való elbocsátás után hat héttel ismét tagjává lesznek annak, vagy valamely más pénztárnak. Hasonlóképen állapítja meg a rendelet a gyermekágyi segélyre való jogosultság szempontjából számítható 6 havi tagságot is azokra a nőtagokra, akik a háború alatt katonai egészségügyi szolgálatot teljesítettek.

Szociálpolitika a németországi betegsegélyző pénztárakban. A németországi betegsegélyző pénztárak szövetsége a pénztárak vezetőségéhez két felhívást bocsátott ki. Az egyikben arra hívja fel a pénztárakat, hogy a súlyos

élelmezési viszonyokra való tekintettel a betegek jobb élelmezése érdekében emeljék fel a segélyeket. Legcélszerűbbnek mondja a felhívás, ha természetben juttatnak a pénztárak a betegeknek tápszereket. A másik felhívásban az alkalmazottak drágasági pótlékának újabb és kielégítő rendezésére hívja fel a szövetség a pénztárakat.

A birodalmi gyermekágyi segély kiterjesztése érdekében beadványt intézett a birodalmi gyűléshez a németországi betegsegélyző pénztárak szövetsége. (Hauptverband der Ortskrankenkassen). A beadvány rámutat arra, hogy a birodalmi gyermekágyi segély szolgáltatásaiból ki vannak rekesztve azok a tagok, akiknek gyermekágyi segélyre van ugyan joguk, de nem a túlmenő segélyekre, a törvénytelen házasságban élő nők, a hadiszolgálatot nem teljesítő biztosítottak feleségei, a háziipari munkásnők ahol nem vetették őket ujonnan a biztosítási kötelezettség alá, továbbá a biztosításra nem kötelezett s katonai szolgálatoit nem teljesítő kistisztviselők s kisjövedelmű önállóak feleségei, akik gazdaságilag nincsenek kedvezőbb helyzetben a biztosított munkásoknál. A segélyt mindenekelőtt ki kellene terjeszteni az itt felsoroltakra s biztosítani mindazoknak, akik terhességük miatt hagyják abba a munkát s nagyrészt a törvényes rendelkezések nem ismerése miatt nem tartják fenn a tagságukat.

A segélyre jogosultak körének ilyen kiterjesztése mellett azután lehetővé kellene még tenni minden nőnek, hogy a gyermekágyi segélyre önként biztosíthassa magát. Az ily önként biztosítottaknak a befizetéseiknek megfelelő összeget a pénztár adná segélyképen, az ezen felüli összeget pedig az állam térítené vissza.

Drágasági pótlék a bányatárspénztári szolgáltatásokhoz. A dortmundi bányakerület bányavállalatainak egyesülete 4 millió márkát bocsátott a bochumi bányatárspénztár rendelkezésére szűkölködő nyugdíjasok, bányászárva és özvegyek segélyezésére. A társpénztár ebből az összegből külön pótlékokat ad a rokkant és özvegyi járadékokhoz, úgyszintén az árva nevelési járulékához. Ettől függetlenül emelte a társpénztár a betegsegélyezési szolgáltatásokat is olyképen, hogy két magasabb bérosztályt állított fel s az előbbi bérosztályokban is magasabban állapította meg az átlagos napibért. Figyelemre méltó, hogy ennél a pénztárnál a táppénzt már régebben a családtagok száma szerint emelkedően állapítják meg.

A szászországi általános bányatárspénztár legutóbbi közgyűlése szintén elhatározta, hogy mindazoknak a rokkantjáradékosoknak, akiknek a járadéka a havi 150 márkát meg nem haladja, havi 6 márka drágasági pótléket ad a járadékhoz. Hasonló határozatot hozott a hallei társpénztár is.

Drágasági pótlék a táppénzhez. A hallei általános betegsegélyző pénztár (Ortskrankenkasse) elhatározta, hogy 1917. január elsejétől kezdődőleg az összes táppénzes betegek az alapszabályszerű táppénzen felül naponkénti 25 pf. külön segélyt kapnak. Ezt a határozatot a biztosítási hivatal azzal a hozzáadással hagyta jóvá, hogy az említett pótszegély a gyermekágyi segély után is jár.

Ebédutalványok munkaképtelen betegeknek a betegsegélyző pénztár terhére. A berlini Allgemeine Ortskrankenkasse igazgatósága kérdést intézett a pénztári orvosokhoz, hogy a folyton fokozódó élelmezési nehézségek mennyire befolyásolják a pénztári betegek állapotát. A beérkezett válaszokból a pénztár igazgatósága arról győződött meg, hogy igen sok megbetegedés a hiányos táplálkozásra vezethető vissza. Erre való tekintettel elhatározta, hogy minden oly esetben, ahol a rendelő orvos szükségesnek tartja, a betegnek a nyilvános étkezőhelyekből ebédet adat ki. Az orvos rendelvényére a tagok a pénztár befizetőhelyein ebédutalványt kapnak, amelynek ellenében a nyilvános étkezőhelyeken kiszolgáltatják az ebédet. A pénztár működési köréhez tartozó községek a pénztár utalványára minden akadály nélkül kiszolgáltatják az ennivalót.

Biztosítási főhivatal a pénztári alkalmazottak drágasági pótlékáért. A leipzig felsőbb biztosítási hivatal köriratot intézett a hatósága alá tartozó biztosítási hivatalokhoz, amelyben felhívja azokat, hogy sürgősen hassanak oda, hogy a felügyeletük alá tartozó betegsegélyző pénztárak, amennyiben eddig még nem adtak volna drágasági pótléket a pénztári alkalmazottaknak, azt mos már adják meg. »Megfelelő és kielégítő drágasági pótlék nyújtása — mondja a körirat — annál inkább helyénvaló, mert az alkalmazottaknak a háború alatt fokozottabb

erőkifejtéssel kell dolgozni s csak minden erejük megfeszítésével bírják a bevo-
nultak munkáját is elvégezni. Figyelmébe ajánlja még a hivatal a pénztáraknak,
hogy lehetőleg minden alkalmazottnak — fizetésére való tekintet nélkül — jut-
tassanak drágasági pótlékot.

**Szabad-e a betegsegélyző pénztárnak a lakásviszonyokról
adatokat gyűjteni és közzétenni?** A berlini háztulajdonosok egyik egyesü-
lete panaszt tett a berlini Allgemeine Ortskrankenkasse ellen azért, hogy a laká-
sokról adatokat gyűjt és azt közzéteszi. A beadvány szerint a pénztár ezen mű-
ködésével a lakosok egyes osztályait egymással ellentétbe állítja, miért is a
pénztár bevételei erre nem is volnának felhasználhatók. A biztosítási s utána a
felsőbb biztosítási hivatal is, a panaszt elutasította s kimondotta, hogy a pénz-
tárnak az a törekvése, hogy az egészségtelen lakásviszonyokat megszüntesse
feltétlenül jogosultnak tekintendő, minthogy a R. V. O. 363. §-a értelmében
betegségelhárítás címén a pénztár anyagi eszközei ily célokra felhasználhatók.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

X A közegészségügy kérdése a képviselőházban. A háború esetére szóló
kivételes hatalom igénybevételéről beadott 6-ik miniszterelnöki jelentés tárgyalása
kapcsán *Lukács György* képviselő szóváltette a közegészségügy rekonstrukcióját.
Felemlítette, hogy közegészségügyi tekintetben nem tudunk lépést tartani a kül-
földdel. A szociális egészségügy legnagyobb problémájának azt tartja, hogy mikép
lehet megóvni az emberi életet, az emberi egészséget, az egyetemesen ható
állandó nagy népártalmaktól. Az állandó nagy népártalmak: a nagy gyermek-
halandóság, a tuberkulózis, a nemi betegségek és az alkoholizmus. A nagy gyer-
mekhalandóság főoka a nép tudatlanságában rejlik. A csecsemőgondozást az
anyánál kell kezdeni, mert a csecsemőgondozás anyavédelem nélkül el sem kép-
zelhető. A bábaképzés az orvosok alapos kiképzése és továbbképzése a csecsemő-
gyógyítás terén mindmennyi nagy kérdése az anya- és csecsemővédelemnek.
A háborút megelőzőleg a tuberkulózis gyógyítása terén már történtek intézkedé-
sek, ezek azonban nem lesznek elégségesek a jövőben. Tuberkulózis elleni küz-
delmet hatványozott mértékben kell felvenni és mind preventív, mind gyógyító
intézmények egész hálózatát kell gyors egymásutánban létesíteni, valamint a
tuberkulózis fertőző voltáról a néprétegeket ki kell tanítani. A nemi betegségek
leküzdésénél is preventív rendszabályokra és gyógyító intézményekre van szükség.
Beszéde további során szól az alkoholizmus elleni küzdelemről, felemlíti a lakás-
nyomor kérdését, kifogásolja a vízellátás, csatornázás, szennyvízlevezetés terén
hazánkban jelentkező kezdetleges viszonyokat, felemlíti a kórházhiányt s ama
reményének ad kifejezést, hogy a kórházügy rendezésével együtt rendezést nyer
az orvosi továbbképzés kérdése, az ápolószemélyzet képzése, a fertőtlenítés kér-
dése és a mentőügynek országos rendezése is. Közegészségügyi szempontból
elsőrangú fontosságúnak ítéli a hazai fürdők ügyét. A munkásbiztosítás szociál-
higiénikus szempontok szerint ítélandó meg és a gyakorlatban is azok szerint
kezelendő, miért is a munkásbiztosítás fejlesztését fontosnak tartja. Különösen
sürgősnek véli a rokkantügy megoldását. A közegészségügy és népjólét összes
nagy kérdéseit koncentrálni kell egy központi állami hatóságnál, amelyet köz-
egészségügyi minisztériumnak vagy népjóléti hivatalnak nevezne.

Beck Lajos képviselő beszéde során ugyancsak foglalkozott a közegészség-
ügy kérdésével és az anya- és csecsemővédelem célirányos vezetésére egy csecsemő-
védelmi központi intézmény felállítását tartja szükségesnek. Elengedhetetlennek
tartja a csecsemőkórházat, mert szégyene a magyar közegészségügynek, hogy
Magyarország összes kórházaiban 120 csecsemőágy van és 5.000 nő hal meg
Magyarországon gyermekágyi lázban. Beszéde során utal a munkásbiztosítás
fejlesztésére és különösen szükségesnek tartja, hogy a pénztárak a gyermekágyi
segélyt felemeljék az általános osztályozás 75%-ára, továbbá szoptatási segélyt

engedélyezzenek az anyáknak. Tarthatatlannak találja azt az állapotot, hogy 100.000 lakosra nem esik több, mint 29 orvos és hogy az elhaltaknak csak 55·8⁰/₀-át gyógyította orvos, továbbá, hogy 5.000 községben egyáltalában nincsen bába. Szóváteszi a kórházak elrettentő ügyét, és a tüdőbaj rettenetes pusztítását. A munkáspolitikai kérdésénél hangoztatja a minimális munkabér és munkabérfel-tételeket szabályozó rendeletek szükségességét. A kötelező munkabiztosítást ki kell terjeszteni a mezőgazdasági munkásokra, a házicselésekre, mert Magyarország mezőgazdasági állam, ahol a kereső népességnek 62·5⁰/₀-a őstermelő, az őstermelő-eltartottak ezenfelül 7³/₄ milliónál nagyobb számra rúgnak, a gazdasági cselédek 1¹/₂ milliót tesznek és a munkások 1¹/₄ milliónál többen vannak.

A képviselőház március 2-án megtartott ülésén Kállay Ubul képviselő a társadalmi biztosítás alapján felépítendő, általános anya- és csecsemővédelem megszervezését követelte »a betegségbiztosítás keretében, kiterjesztve azt a társadalom mindazon osztályaira, a munkásság mindazon rétegeire, amelyeket idáig a törvényhozás a betegség biztosításából kizárt.« Ugyanazon az ülésen gr. Teleki Pál számos, a népességszaporodás csökkenésére vonatkozó adat ismertetése után az anya- és csecsemővédelem terén erélyes szociálpolitikai intézkedéseket sürgetett. X

A tüdőbetegek gyógyítása érdekében emelt szót a képviselőház ülésén *Kelemen Béla* országgyűlési képviselő. Fölvívta a kormány figyelmét arra, hogy a hadsereg keretein belül azért terjed nagy mértékben a gümőkór, mert lappangó tüdővészben szenvedőket is besoroznak, akik ha nyílt, vagyis fertőző tüdővészessé válnak, hazabocsáttatnak s otthonukban övéik között terjesztőivé válnak a tuberkulózisnak. A fejszóaló javasolja, hogy a bacillusterjesztő katonákat helyezték megfelelő gyógyintézetekbe s üdülőhelyekre mindaddig, amíg újra olyan állapotba jutnak, hogy nem fertőznek, a gyógyíthatatlannokat pedig halálukig tartsák nekik megfelelő gyógyintézetben. *Gróf Tisza István* miniszterelnök válaszában hangoztatta, hogy több ezer tuberkulotikus beteg részesül teljesen modern, szakszerű kezelésben és 5.400—5.500 beteg részesül teljesen szakszerű kezelésben a rokkantügyi hivatal intézményénél. A kormány intenciója, hogy azt a nagyarányú szervezést, amelyet most a tüdőbeteg-katonák gyógyítása céljából létesítenek, háború után fölhasználják arra, hogy az országos csapást és veszélyt sokkal nagyobb mértékben képesek legyenek leküzdeni.

Küzdelem a nemi bajok ellen. A nemi bajok elleni védekezés ügyében működő kormánybiztos fölterjesztést intézett a belügyminiszterhez, amelyben a nemi élet kinövéséből és a nemi bajokból eredő veszedelmek leküzdése céljából külön törvény alkotását javasolja. A belügyminiszter a »Nemzetvédő Szövetség a nemi bajok ellen« című egyesületet bizta meg azzal, hogy a tervezett jogalkotás előkészítése érdekében szaktanácskozást tartson. A szaktanácskozás április 12-én kezdődik és május 25-ig tart, minden kedden és pénteken. Főbb tárgyai: Történelmi visszapillantás azokra a törekvésekre és intézkedésekre, amelyek a nagy néppusztulások után a multban felmerültek. A nemi betegek kötelező bejelentése és gyógyítása. Az összes lakosokra kiterjedő, időszakonként megismétlődő egészségügyi megvizsgálás. Büntető intézkedések. A prostitúció ügye. Az alkoholizmus szerepe a nemi bajok szempontjából. Lakáskérdés. Cselédügy. Az ifjuság nevelésének reformja. Konformitás a védekezésben a katonai és polgári hatóság között.

Az erdei üdülőtelepek a tüdővész elleni küzdelemben felbecsülhetetlen szolgálatot tesznek. Igen kevés befektetéssel létesíthetők, aránylag olcsó üzeműek s így elegendő számban létesíthetők ahhoz, hogy a szanatóriumba nem jutó betegeket befogadják. Előnyére szolgál, hogy kevésbé merev kereteibe beillesztheti a tüdővéstől csupán fenyegetett üdülők, más betegségekben rekonvalescensek nagyszámú seregét éppúgy, mint már az előrehaladottabb stádiumban levőket és működését kiterjesztheti azokra, akiknek családjuk iránti kötelezettségeik,

vagy más körülményeik nem engedik meg, hogy egészségük helyreállítására hetekre vagy hónapokra eltávozhassanak. Szoros kapcsolatba hozhatók a munkásbiztosító pénztárakkal is oly módon, hogy azok munkaképtelen, de járó betegeiket a nappali órákra oda kivihetik s azok nem kénytelenek betegségük alatt is levegőtlen s sötét lakásaikban a napot eltölteni. Feltétlenül szükség van ilyen intézményre, mert úgy a tüdővédelemtől való megóvás, mint a beteg sorsának javítása kötelességévé teszi a pénztáraknak, hogy kiragadják azokat azon csapásnak végzetes hatása alól, amit a fővárosi lakásviszonyok jelentenek éppen azon néprétegekre, amelyeknek soraiból a pénztárak tagjai kikerülnek. A fővárost kéri fel egyik előterjesztésében ilyen telepek létesítésére a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága s egyben jelzi, hogy a pénztár maga is szándékozik ilyen telepeket létesíteni, amennyiben így a teleknek a közlekedésnek, az orvosi felügyeletnek és a beteg ellátásának kérdése is ekkor a fővárossal közösen megoldható lenne.

Munkáskertek felállítása. A munkáskerteknek igen jelentős szerep jut a pusztító népbetegségek elleni küzdelemben. Ezek a kis kertek, alig 400—600 négyzetméternyi területűek — amint azt a legtöbb külföldi nagy város körzetében látjuk — arra szolgálnak, hogy az egész napot zárt helyiségben, rossz levegőjű gyárakban eltöltő munkásoknak és családtagjaiknak lehetővé tegyék, hogy a szabad természetben való napi egy-két órai s néhány órai vasárnaponkénti munka árán szórakozást is nyújtó egészséges kertészkedéssel a konyhájuk részére szükséges növényi eledelnek nagyjából maguk termeljék. Az intézmény meghonosítása közelről érinti a munkásbiztosító pénztárakat a szociális egészségügyre gyakorolt kedvező befolyása folytán. Ez indította a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatóságát arra, hogy előterjesztéssel forduljon a székesfőváros tanácsához, munkáskerteknek a fővárosban, illetve annak környékén való meghonosítása érdekében. A pusztító népbetegségek sorában előlhaladó tuberkulózis terjedését éppen a jó levegő hiánya és a bőséges, főleg növényi táplálkozás számos akadályai okozzák a nagyvárosokban. A munkáskert intézményének az egyénre, valamint az egész társadalomra gyakorolt kedvező hatása aránylag rövid időn belül elmaradhatatlanul mutatkozik: A főváros tanácsa a háború előtt már foglalkozott az intézmény meghonosításának kérdésével, a háborúnak a szociális egészségügyre való több irányú kihatása azt jelenleg még indokoltabbá teszi.

Katonai barakkok, mint szükséglakások. A háború alatt katonai célokra épített barakkoknak a háború után szükséglakások céljaira való átengedése érdekében kérte fel közbenjárásra a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága a székesfőváros tanácsát. A budapesti szomorú lakásviszonyok már a háború előtt is nagy mértékben segítették elő a betegségek és járványok terjedését, a nagyarányú gyermekhalandóságot a lakosság szemmel látható elcsenevezését. Ezek a viszonyok a háború folyamán lényegesen rosszabbodtak. Legtöbbet beszélnek erről azok a számok, amelyek az építkezések és az üres lakások számának a minimálisra való csökkenését mutatják. A demobilizáció bekövetkeztével a lakásinség még súlyosabbá válik. A tömegesen visszatérőknek a polgári életbe újból való elhelyezkedésén kívül súlyosbítja a helyzetet az is, hogy a háború lezajlása után minden bizonynyal a közszükségletek fognak elsősorban kielégítetni s a középítkezések felvételével hosszabb időn át sem anyag, sem munkaerő nem fog a magánépítkezések céljaira rendelkezésre bocsáttatni. Ezért szükséges, hogy a főváros tanácsa már most igyekezzék közrehatni olyan irányban, hogy a katonai célra épített s emberi lakásra alkalmas barakkok ne bontassanak le s ne kerüljenek a privát spekuláció kezére, hanem szükséglakások céljaira használtassanak fel. A pénztár természetesen elsősorban azt kérte, hogy a főváros folytassa kislakás-építő akcióját, de amíg ez lehetővé válik, szükséglakásokról gondoskodni kell.

Ingyenfürdő. A pancsovai kerületi pénztár kezdeményezésére a városi gőzfürdő minden második hétfőn délelőtt férfiak és délután nők részére a város szegénysorsú lakossága számára ingyen rendelkezésre áll. A fürdőzés költségeiért a kerületi pénztár mérsékelt átalányt fizet a városnak, de nemcsak a pénztári tagok, hanem a város más szegénysorsú lakossága is igénybe veheti az ingyenfürdőt.

A szülések csökkenése gyári munkásnőknél. Beigazoltnak tekinthető, hogy nőknek a gyári üzemekben való alkalmazása a szülések és születések számát kedvezőtlenül befolyásolja. Az erre vonatkozó statisztikai adatok számos oly tényezőre hivatkoznak, amelyek itt szóba jöhetnek, de hogy a felsorolt okok közül melyek azok, amelyek a női munkát illetik, az nem állapítható meg kellő biztossággal. Arra azonban következtetni lehet, hogy az ipari munkának van leginkább jelentősége a szülések számának csökkenésénél. Szerepe van még a testi erőltetéssel járó gyári munkának, amely a női szervezetet s a szülésnél szereplő szerveket meggyengíti.

Városi szoptató helyiségek Kölnben. A német anya- és csecsemővédő egyesület (Gesellschaft für Mutter- u. Kinderwohl) javaslatára a kölni városi tanács eddig öt szoptató helyiséget rendezett be a városi parkokban.

Szoptatóhelyiségek a francia lőszergyári üzemekben. A gyermekhalandóság leküzdésére alakult liga akciója folytán Franciaországban több nagy hadiszergyárban szoptatószobákat rendeztek be. A szoptatószobák berendezése nemcsak az anyákra és gyermekeikre előnyös, de megfigyelték, hogy a szoptatási szünetek miatt az anyák munkateljesítménye egyáltalán nem lett kisebb, mert gyermekeik gondozása után nagyobb munkakedvvel láttak a munkához.

Többgyermekes családok segélyezése Franciaországban. Az 1913. július 14-én kelt törvény szerint minden francia családfőnek, aki háromnál több gyermekről gondoskodik, igénye van az államtól rendszeres havi segélyre, ha arra rászorul. Ez a törvény 1914. március elsején lépett életbe s a kormány most számol be először a törvény alapján kifizetett segélyekről. A beszámoló azonban hiányos, mert összesen csak 38 departementből — az egész ország lakosságának mintegy 35 százalékáról — érkeztek be jelentések. Az adatot szolgáltató kerületekben összesen 93.105 család, az összes családok 2,5 százaléka részesült segélyben. A segélyezett aránya vidékenként nagyon különböző s 9%-tól 61%-ig váltakozik. Emellett általában megállapítható, hogy azokban a kerületekben, ahol rendszerint nagyobb a gyermekek száma a családokban, kevesebb a segélyre szoruló, mint ott, ahol az egy-két gyermek a szabály. Egészben 162.060 gyermek után fizettek — az adatokat szolgáltató kerületekben segélyt. A kifizetett segély összege 10.276.000 fr., amit alapul véve, normális időkben az egész országra 33 millió fr. évi költséget lehet számításba venni.

A német iskolaorvosok egyesülete nemrég tartott gyűlésén az iskolaorvosi szolgálat minimális követeléseit a következőkben foglalta össze: 1. Az iskolák egészségügyi berendezéseinek, különösen a tantermeknek rendszeres felügyelete; 2. a kezdő tanulók megvizsgálása; 3. évenként legalább két-három ízben való rendszeres megvizsgálása a gyermekeknek; 3. rendelő órák tartása a gyermekek s esetleg szüleik részére legalább kéthetenként az iskolaépületben; 5. a tanulók egyes korosztályainak sorozatos megvizsgálása, minden orvosi és jóléti intézmény hasznosítása a gyermekek kezelésénél. A gyűlés szükségesnek tartotta továbbá az iskolaorvosi szolgálatnak a felsőbb tanintézetek és továbbképző iskolákra való kiterjesztését is.

Mozgó iskolai fogklinikák. A dortmundi iskolai fogkliniká vezetőjének találmánya a mozgó iskolai fogkliniká, amely egy 6¹/₂ méter hosszú, 2¹/₂ méter széles kocsiból áll. Ennek belsejében mindaz elhelyezhető, ami a fogkliniká felszereléséhez szükséges s amellet még annyi szabad tér marad, hogy abban a vezető orvos, segédje és egy ápolónő dolgozhat. A kocsik egyik oldalán elhelyezett nagy ablak és spiritusz izzólámpák szolgáltadják a szükséges világosságot. A kocsik

természetesen fűthető is. Az újításnak különösen a falura nézve van jelentősége, ahol az iskolás gyermekek fogápolása teljesen elhanyagolt. A falun lakó iskolás gyermekek ugyanis nem juthatnak a tőlük nagyobb távolságra eső városban lakó fogorvoshoz s így az iskolai körorvos újabban a fentebb ismertetett kocsival száll ki a falura s részesíti az iskolás gyermekeket a szükséges fogorvosi kezelésben.

A gümőkór elleni küzdelem Ausztriában. A gümőkór nagymérvű elterjedése, amelyet úgy a visszatérő katonák, mint az otthonmaradtak körében észleltek, Ausztriában a kormányt annak belátására bírta, hogy ne csak az egyes kórházakban gümőkóros betegek számára szolgáló külön osztályokat létesítsen, hanem a tüdőbetegekről való gondoskodást tüdőbeteggondozó intézetek keretében végeztesse s ezeket az intézeteket egymással hálózatszerű kapcsolatba hozza. A tüdőbeteg gondozók feladata egyrészt a már megbetegedettek gyógy-ellátása. E cél érdekében a gondozó a betegeket felkutatja s arra ösztönzi, hogy kezeltesék magukat. További feladatuk, hogy a beteg családját és környezetét a fertőzés veszedelmétől megóvják; ennek elérésére a gondozó mindazokat, akik a beteg környezetéhez tartoznak, orvosilag megvizsgálja, őket a fertőzés elleni védelemre s a beteggel való bánásmódra kioktatja. A gondozó működéséhez tartozik az is, hogy a betegeket és hozzátartozókat kapcsolatba hozza az egyes jóléti intézményekkel. A gondozók a közegészségügy nyilvános jellegű intézményeinek és mindazon szociális törekvések központjainak tekintendők, amelyek a gümőkór leküzdését tűzték ki célul.

Az osztrák belügyminisztériumnak január havában kiadott rendelete értelmében az egyes politikai kerületekben létező gondozók egy kerületi központnak, s az összes kerületi központok egy országos központnak rendelendők alá. A gondozóknak ez a hálózatszerű kapcsolata a belügyminisztérium alá van rendelve. A gondozók fentartására, a gümőkór leküzdésére alakult egyesületek és más testületek (Vöröskereszt egyesület, betegsegélyző pénztárak, szakszervezetek, egyesületek stb.) hivatottak. A berendezés költségeire, úgyszintén az üzemi kiadások fedezésére államsegélyt helyeztek kilátásba.

Alkohol és üzemi baleset. A porosz iparfelügyelők évi jelentése szerint 10 frankfurti serfőzdeben természetben kiszolgáltatót sör megváltása által a balesetek arányszáma 18·3-ról (az 1902. évben) 12·7-ig (az 1904. évben) csökkent. A szabad sörfogyasztás káros hatását az üzemi balesetekre még inkább igazolja a serfőzdeben előforduló balesetek igen nagy száma. Egyik sziléziai statisztika szerint a bányákban 1.000 munkásra 90·1, a serfőzdeben pedig 118·6 volt a balesetek száma. Ahogy a hét egyes napjai közül a kifizetés napja vagy az ezt követő nap az, amelyen a legtöbb baleset fordul elő, épp úgy jellemző, hogy a legmelegebb nyári hónap (július hava) folyamán történik a legtöbb baleset.

Alkoholizmus és epilepszia. A zürichi elmekórtani klinikán végzett vizsgálatok azt derítették ki, hogy az ott felvett betegek 12·7%-a epilepsziás volt. Az öröklött terheltség által létrejött betegségek közül az epilepszia az, amelynél az alkoholizmus igen nagy szerepet játszik, mivel a terhelt betegeknek 40%-a alkoholistá szülőktől származott. Az epilepsziás betegek 30%-nál pedig semmi más terheltség, mint alkoholizmus nem derült ki. Az összes esetek 50%-ában az alkoholistá szülőktől származó betegek elődei és oldalági rokonai egészségesek voltak s ily esetek 58%-ában a rokonság között más betegség, mint alkoholizmus nem fordult elő. A vizsgálatok alapján azt a következtetést vonják le, hogy az alkoholizmus nemcsak mint hajlamossági, hanem mint eredő ok is szerepel az epilepszia keletkezésénél.

A francia kormány intézkedései az alkoholfogyasztás ellen. A francia kormány rendelkezése folytán január 3—4-én a 100 hl-nél nagyobb összes alkoholkészleteket lefoglaltak. Minthogy az alkohol bevitele szintén tiltva van, a pálinka- és likörgyárak üzeme nemsokára megakad. Az angol kormány szintén eltiltotta a franciaországi csapatoknál a pálinka árusítását. A francia szenátus pedig február 14-én javaslatot fogadott el, amely szerint a haditerületen tilos a szeszes italok árusítása.

A norvég elmeegógyintézetek statisztikájából közöl kivonatos ismertetést a német birodalmi egészségügyi hivatal értesítője az 1912. és 1913. évről. Az adatokból különösen figyelemre méltó az alkoholisták csekély száma.

8.600 elmebeteg között összesen csak 119 volt, akinek a baját az alkohol élvezete okozta s ezek mind férfiak. Az értesítő megjegyzi, hogy ez a kedvező eredmény a Norvégiában nagyon elterjedt mértékletességi mozgalomra vezethető vissza.

Egészségügyi intézkedések Oroszlengyelországban. A meghódított oroszengyel területeken a német kormányzás óriási kultúr munkát végez, amidőn az eddigi, módfelett elhanyagolt közegészségügyi viszonyok rendezéséhez a legalaposabban hozzálátott. Noha a tartós eredmények elérésére és biztosítására évek szükségesek, mindazonáltal az eddigi intézkedéseknek is már megvannak a jó eredményei. A többi között kötelezővé tették a fertőző betegek bejelentését és a halottkémlést, bakterologiai vizsgáló állomásokat létesítettek, kórházakat építettek s fertőző betegek elkülönítésére szolgáló kórházakat rendeztek be. Varsóban pedig fertőtlenítők kiképzésére külön iskolát szerveztek. A foganatosított rendszabályoknak hatása egyes fertőző betegségek előfordulásának csökkenésében máris mutatkozik. Eddigélé a Visztula mentén évente 11.000 himlőmegbetegedés fordult elő; a kötelező himlőoltás elrendelése óta az új megbetegedések száma az 1916. év folyamán januártól októberig 445-ről 17-re csökkent. A kiütéses tifusz, amelyet tudvalevően a tetvek továbbítanak, szintén ritkábban fordul elő, ami a több mint száz tetűtlenítő intézet és fürdő létesítésének köszönhető, s míg 1916. év márciusában még 2634 eset fordult elő, október havában már csak 497-et észleltek. A hasi hagymáz 1916. márciusában 1933 esetben fordult elő, októberben pedig már csak 841 eset volt.

Gyógynövények termesztése. Az osztrák gyógyszerész-egyesület az utóbbi években nagyban fokozta a gyógynövények termesztését és gyűjtését, hogy ezáltal az ezekben felmerülő szükségletet fedezhesse s a külföldi drogokat ezekkel egyértékű belföldiekkel pótolhassa. A gyógynövények termesztésére és értékesítésére külön vállalat alakult, sőt Ausztriában már gyógynövény-központ létesítésén is gondolkoznak.

A szász belügyminisztérium ez ügyben az érdekelt körökkel értekezletet tartott, amelyen elhatározták, hogy a nagykereskedők gyakrabban közölt hirdetésekkel tudassák, mily növényeket, mily áron vásárolnak. Szükségesnek tartják oly utasítás kiadását is, amely a gyógynövények termesztését és gyűjtésének módját ismerteti.

Súlyos arcsérültek lelkiállapota. Wagner lovag vezértörzsorvos több hónapon át észlelt arc- és állkapocssérülteket, ezenközben azt tapasztalta, hogy az ily sebesültek kedélyállapota sokkal nyomottabb, mint más, ugyancsak súlyos sebesülteké. Ennek okát Wagner abban találja, hogy az ily sebesültek arca rendszerint eltorzult s nem igen lehet őket oly kötésekkel ellátni, amelyek csökkentik azt a borzalmas hatást, amelyet ily sérültek keltenek. Mindegyik ily sebesült úgy nyilatkozott, hogy szivesebben viselte volna el karjának vagy lábának sérülését. Feltűnő, a hogy nyomott kedélyállapot a jól sikerült plasztikus műtét után javul. Fiatalabb, nőtlen katonáknál a melankolikus arckifejezés a jó eredményű kozmetikus műtét után megszűnt. A nők sérültek nem annyira a kozmetikus eredmény, hanem aziránt érdeklődnek, hogy keresetképességük helyreáll-e. A kedélyhangelatra természetesen az is károsan hat, hogy a sérülés a rágást megnehezíti s így az étkezés, ami többé-kevésbé élvezetszámba ment, most oly művelet, melyet a beteg félve vár. Érdekes az is, hogy az arcsérültek mily gyakorta nézik magukat tükörbe. A szabadban való tartózkodás, a szabadságolás, a kozmetikus célt szolgáló plasztikus műtétek azok a tényezők, amelyekkel a betegeknek a lelki egyensúlyt visszaadhatják.

A hallószervet illető ipari ártalmak. Köztudomású, hogy a kazánkovácsok s a kisebb kovácsműhelyekben dolgozók legtöbbször nagyot halli. Habermann tanár 31 kazánkovácsot vizsgált meg s ezek között egyet sem talált, akinek hallása ép volt. A fémiparban nagy számmal van oly kevésbé ismert üzem, amely lármaival a hallásra ártalmas. Így a fémlemez gyártással foglalkozók, a gőzkalapácsal dolgozók előbb-utóbb nagyot hallanak. Súlyos és tartós hallási zavarokat okozhatnak a robbanások is. Ez irányban a bányamunkások csökkent hallóképessége érdemel figyelmet, mely különösen azoknál fordul elő, akik a robbantással foglalkoznak. A tüzéreknel előforduló hallási zavarok is ismertek és különösen a továbbszolgáló altiszteknél és tiszteknél gyakoriak.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

Az ipari, bányászati és kereskedelmi munkaközvetítés hatósági ellátásáról

szóló törvényjavaslatot a *»Munkásügyi Szemle«* VI. évfolyamának 541. oldalán ismertettük. A VII. évfolyam 15-iki számában közöltük dr. Pap Dezső miniszteri osztálytanácsosnak e tárgyról írt tanulmányát. A törvény végrehajtására vonatkozó rendeletet a kereskedelemügyi miniszter 1917 február 19-ikén 92.815/IV. 915. sz. alatt adta ki.

A rendelet szernint a munkaközvetítők célja, hogy a munkakeresletet és munkakinálatot kielégítsék. Hatáskörük kiterjed az ipari munka minden nemére, valamint a bányászatra és kereskedelemre. A rendelet megengedi, hogy a munkaközvetítő a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal által előírt módon a háztartási szolgálatot teljesítők és házi cselédek közvetítésével is foglalkozhassék. Hatósági munkaközvetítőt a következő városokban kell fölállítani: Arad, Besztercebánya, Brassó, Budapest (Kecskemétet és Székesfehérvárt beleértve), Debrecen, Fiume, Győr, Kassa, Kolozsvár, Marosvásárhely, Miskolc, Nagyvárad, Pécs, Pozsony, Sopron, Szeged, Temesvár. Ezeken kívül más városok és községek is állíthatnak fel hatósági munkaközvetítőt, amelynek területkörét a kereskedelemügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértőleg állapítja meg.

A munkaközvetítők szervezeti szabályzatát a kereskedelemügyi miniszter ugyancsak a belügyminiszterrel együtt állapítja meg. Budapesten s a körzetéhez tartozó vármegyék és városok területén a hatósági munkaközvetítést a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal, Fiume városnak és kerületének területén pedig a kivándorlási biztosi hivatal teljesíti.

A személyzet javadalmazását törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi törvényhatósági bizottság, a rendezett tanácsú városokban a városi képviselőtestület állapítja meg. Az intézet főnökét a választmány, a többi alkalmazottakat pedig — az állami munkaközvetítő hivatal előzetes hozzájárulásával — városi tanács ideiglenes minőségben választja meg.

A munkaközvetítők mellé választmányt kell alakítani. A választmány az intézet ügymenetét figyelemmel kíséri, a gyakorlat folyamán felmerülő vitás ügyeket és panaszokat megvizsgálja és azok elintézésére, továbbá az ügymenet és a munkaközvetítés fejlesztésére indítványt tehet. A választmányi tagokat és póttagokat felerészben a munkaadók, felerészben az alkalmazottak küldik ki. A választmány elnöke a városi tanácsnak megbízott tagja. A választmány elnökét állásában a kereskedelemügyi miniszter erősíti meg. A választmány legalább minden negyedévben rendes ülést tart. A személyzet szolgálati szabályzata a városi közigazgatási alkalmazottakra nézve érvényben álló törvények és szabályok szerint alkotandó meg.

A munkaközvetítő felett a felügyeletet a városi tanács, a főfelügyeletet a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal útján a kereskedelemügyi miniszter gyakorolja.

Fontos rendelkezése a rendeletnek, hogy a hatósági munkaközvetítő illetékes hatóságtól, vagy a munkaadóknak vagy alkalmazottaknak kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabállyal működő egyesületeitől vagy szervezeteitől munkabeszüntetésről, vagy munkáskizárásról értesül, ezt az értesülést a munkaviszálly okára és mérvére vonatkozó hivatalos adatokkal együtt a munkakeresővel, akit a munkaviszálly által érintett munkaadóhoz ajánlani szándékozik, közölni köteles. A munkaközvetítők a kereskedelmi és iparkamarákkal, a saját területén munkaközvetítéssel foglalkozó ipartestületekkel, ipari, kereskedelmi és bányászati szövetségekkel, társulatokkal, szakegyesületekkel és szervezetekkel, a munkanélküliség enyhítésével, pályamutatással, munkásbiztosítással és munkásvédelemmel foglalkozó intézményekkel és szervezetekkel állandó érintkezést és kapcsolatot kötelesek fentartani.

Vasuti alkalmazottak szolgálati viszonya ügyében Nagy Vincze képviselő a képviselőház 1917. február 21-ikén tartott ülésén a következő interpellációt intézte a kereskedelemügyi miniszterhez: »Szolgálati és fegyelmi tekintetben hova tartoznak a vasuti munkások? Miért nem vonatkoznak rájuk az 1916. január 17-én kiadott honvédelmi miniszteri rendeletben biztosított bérkedvezmények, holott katonai felügyelet alá vannak helyezve? Miért nem gondoskodik a miniszter úr arról, hogy a máv. munkások legalább annyi bérjavításban részesüljenek, mint más hadiüzemben dolgozó munkások, vagy mint amennyit a kinevezett vasutasok drágasági pótléka kitesz? Hajlandó-e a miniszter úr módot adni arra, hogy a vasuti munkások küldöttségben adhassák elő panaszukat és sérelmeiket a miniszter úr előtt és hajlandó-e megvizsgálni, mi címen zárták el egyes szolgálati főnökök ezt az utat a munkásság előtt és intézkedni, hogy többé ilyesmi elő ne fordulhasson. Mit szándékozik tenni a miniszter úr a jóléti bizottságok tehetetlensége folytán a vasuti munkások élelmezése tárgyában? Hajlandó-e a vasuti munkások nyugbérpénztárának szabályait sürgősen átvizsgálni és azokat az életszükségleteknek megfelelően átalakítani. Hajlandó-e a honvédelmi miniszter úrral egyetértően haladéktalanul megvizsgálni az Istvántelki műhelyben előfordult brutalitásokat és mit szándékozik tenni, hogy ilyesmi a jövőben meg ne történhessék?« B. Harkányi János miniszter válaszában hangoztatta, hogy a kereseti viszonyok az államvasuti műhelyekben egészen megfelelők, és az utóbbi időben, ott nyugtalanság nem is volt. Felemlíti, hogy a »budapesti északi és istvántelki főműhelyekben a havi kereset a kézműveseknél olyan, hogy csak 360 ember van aki 200 K-t vagy ezen alul keres, 250—350 K közt 1400 ember, 400 K-át 440 ember, 450 K-t 280 ember, 500 K-t 100 ember és 550 K-án felül mintegy 60 ember keres, úgy hogy az átlagkereset 327 K. Nincs beszámítva az az órapótlék, amelyre a t. képviselő úr utalt és nincs beszámítva a műhelyi munkások háborús segélye, amely szintén Budapestre és vidéki városokra különbözőképpen van megállapítva, amelyet juttatunk úgy a munkás személyére, mint minden gyermekre nézve külön-külön. Személyekre nézve ugyanis kap Budapesten egy ember havonként 10 K 50 fillért, vidéki városokban 7 K 50 fillért és 6 K-t, a gyermekek után pedig 7 K 50 fillért, 6 K-t és 4 K-t.

Adatok egy hadiipari vállalatról. Magyarország egyik legnagyobb ipari vállalatának, — amely vállalat túlnyomó részben a hadsereg részére szolgáló cikkek előállításával foglalkozik, — munkáslétszámáról és munkabérééről szólnak az alábbi adatok: A gyár munkáslétszáma volt 1913. december 31-én 2.963 (1.932 férfi, 1.031 nő), 1915. december 31-én 13.401 (9.140 férfi, 4.261 nő), 1916. december 31-én 19.114 (11.921 férfi, 7.193 nő). Az 1916. év folyamán felvétetett a gyárba 12.820 férfimunkás, 11.332 nőmunkás. Elbocsátatott a gyár szolgálatából 9.048 férfi, 3.370 nő. A kifizetett munkabér összege 40.173.530 korona 15 fillér volt, a kiírt betegsegélyezési járulék pedig 776.809 korona 17 fillérre rugott. Balesetbiztosítási járulék címén a gyár fizetett 520.000 koronát. A gyárban alkalmazott munkások után magánbiztosító társaságoknál szavatossági biztosítási díj címén fizetett a gyár 12.217 korona 17 fillért. Ez adatok szerint 1913. évhez viszonyítva a férfitagok száma 65,2%-ról 62,4%-ra csökkent, a nők száma pedig 34,8%-ról 47,6%-ra emelkedett. Az adatok összehasonlításánál nem az évi átlagos munkáslétszám, hanem a december 31-iki állomány vétetett figyelembe.

Munkabérek a Weiss Manfréd-féle lőszergyárban. A gyár igazgatójának közzétett kimutatása alapján — 20.354 munkásának kereseti viszonyai a következőképpen alakultak:

	K tól	K-ig		K-tól	K-ig
150 munkásnak napi keresete	2.20	2.40	1363 munkásnak napi keresete	3.—	3.50
121 » » » »	2.40	2.30	1128 » » » »	3.50	4.—
71 » » » »	2.60	2.80	1947 » » » »	4.50	5.—
1112 » » » »	2.80	3.—	5966		

1012, tizenhat éven aluli munkásnak napi keresete 4 koronáig terjedt.

2091 kivezényelt munkás és bosnyák katona napi keresete nem haladta meg az 5 koronát.

Az ipari, tanult gép- és nem tanult gépmunkások keresete a következő:

	K-tól	K-ig		K-tól	K-ig
3045 munkásnak napi keresete	5.—	6.—	979 munkásnak napi keresete	8.—	9.—
1997 » » »	6.—	7.—	650 » » »	9.—	10.—
1085 » » »	7.—	8.—			

Ezenkívül a gyárban dolgozó munkások közül:

	K-tól	K-ig		K-tól	K-ig
1045 munkásnak napi keresete	10.—	12.—	104 munkásnak napi keresete	25.—	30.—
938 » » »	12.—	15.—	12 » » »	30.—	35.—
763 » » »	15.—	20.—	8 » » »	35.—	40.—
659 » » »	20.—	25.—			
			3529		

A sütők éjjeli munkájának eltiltása Svájcban és Ausztriában.

A háború kényszerűsége lassankint meghozza mindenütt a sütők éjjeli munkájának a tilalmát. Legutóbb a svájci szövetségtanács és az osztrák kormány tiltották meg az éjjeli sütést. A svájci rendelet szerint — amelyet február elején adott ki a szövetségtanács — éjjel 11 órától reggeli 7 óráig tilos a sütődékben a munka.

Az osztrák kormány — február 8-án kelt — rendelete este 9 órától reggeli 5 óráig tiltja meg a munkát a sütődékben, cukrászdákban és minden egyéb helyen, ahol elárúsítási célokra kenyeret vagy más süteményt készítenek. A feltétlenül szükséges előmunkálatok végzését az osztrák rendelet megengedi a jelzett idő alatt is, de csak azzal a feltétellel, hogy azt csak a feltétlenül szükséges számú személyzettel végzik, akik között azonban tanoncok és fiatalok munkások nem lehetnek.

Üzemi balesetek Alsó-Ausztriában 1914-ben. Az alsóausztriai munkás- és balesetbiztosító intézetnél 1914-ben 28.691 üzemi balesetet jelentettek be. 1913-ban 34.483, 1912-ben pedig 37.094 volt a bejelentett balesetek száma. A csökkenés ez 1913. évhez képest 5.792 volt, ebből 7 békehónapra jutott 561, az augusztus—decemberi háborús időszakokra pedig 5231. A nagyarányú csökkenés tehát az ipari tevékenységnek a háború kiütése után beállott csökkenésében találja magyarázatát. Az egyes iparágak közül a legkisebb csökkenést az élelmiszeriparban (14,5%) és a vasiparban (26%) találjuk. Legnagyobb volt a csökkenés a textiliparban (52%). Az összes balesetek száma az 5 háborús hónapban 36,5%-kal csökkent, a kártalanított balesetek száma azonban csak 32%-kal. Ez arra mutat, hogy a súlyosabb balesetek száma gyakoribb volt, mint az előző esztendőben. Csökkent a csoportos balesetek száma is (kettőnél több személyt ért sérülés) és pedig 28-ról 19-re s ezek között a kártalanított balesetek száma 60-ról 13-ra.

A munkások képviselője a szászországi közéletmezési hivatalban. A szászországi szociáldemokrata párt és a szakszervezeti választmány a kormány felhívására elhatározta, hogy az országos közéletmezési hivatalba kiküldi egy képviselőjét azzal a feltétellel, hogy az illetőnek a szabadbírálat jogát mindenben biztosítják s hogy nem lesz kényszerülve, a hivatal esetleges olyan intézkedéseiért, amelyekkel nem ért egyet, a nyilvánosság előtt felelni. Képviselőjéül Uhlig országgyűlési képviselőt nevezte meg a két testület. Uhlig a szász országgyűlésen is már ismételtén igen szakszerűen foglalkozott az élelmezés kérdéseivel.

Hadisérültek alkalmazása a berlini városi üzemekben. A németországi községi és állami munkások szövetsége még a múlt év elején összeállította s megküldötte az illetékes hatóságoknak azokat az irányelveket, amelyeket a közüzemek hadisérült alkalmazottainak munkába állításánál figyelembe venni kíván. Berlin városa most ezeknek figyelembe vételével elkészítette a hadisérültek alkalmazására vonatkozó szabályzatát. A szabályzat szerint a hadisérültek lehetőleg régebbi állásukba helyezendők vissza az ott eltöltött szolgálati idejük beszámításával. A bér megállapításánál a hadban töltött idő mint szolgálati idő számítandó. A bért a munkateljesítmény után kell megszabni, tehát a katonai járadékot nem szabad figyelembe venni. A régebbi szolgálati idővel bírók előnyben részesítendők. A munkabeosztásnál a testi fogyatkozásokat méltányosan figyelembe kell venni. A hadisérültek alkalmazására illetékes tisztviselők mellé egy bizottságot alakítanak, amelyet minden esetben meg kell hallgatni, ha valakinek az ajánlkozását a tisztviselő el akarja utasítani. A bizottság 6 tag.

ből áll, amelyből hármat a városi tanács, hármat pedig a munkások közül a munkásválasztmányok elnökei választanak.

A hadiszergyárakban dolgozó munkásnők védelme érdekében a németországi szakegyesületek munkásnő-titkársága beadványt intézett a hadihivatalhoz, amelyben a nők fokozottabb védelmére kér megfelelő intézkedéseket. Kéri, hogy a munkásnők foglalkoztatásának minőségét, a napi munkaidő tartamát, a dolgozó nők gyermekeinek elhelyezését állandóan ellenőrizzék külön e célra kinevezendő szociálisan képzett felügyelők. A felügyelet költségeit a munkaadók viseljék.

A nőkre vonatkozó s a háború alatt hatályon kívül helyezett munkásvédelmi intézkedések újra hatályba helyezését kéri a Berlinben alakult »Kriegsausschuss zum Schutze aufsichtsloser Kinder« is, különösen az anya- és gyermekvédelem szempontjából. Ezért kéri, hogy legalább azokra az anyákra lépjenek hatályba a különleges védelmi intézkedések, akiknek egy éven aluli gyermekük van, valamint a gyermekágyasok védelme is állíttassék helyre teljes mértékben.

Hasonló kérvénnyel fordult a szövetségstanácshoz a katolikus nők szövetsége is. A kérvények indokolásából megemlíti, hogy a tüzimunkánál és bányákban gyakori a munkásnők 11–12 órás munkaideje, hogy a munkásnők 20–25%-kal kisebb fizetést kapnak, mint ugyanannál a munkánál a férfi-munkások.

Az éjjel dolgozó nők védelme érdekében a hadihivatal január 4-én rendeletet adott ki, amelyben intézkedik, hogy ott ahol éjjeli munkánál feltétlenül szükséges női munkaerők újabb beállítása, ezek egészségügyi és erkölcsi védelmére különös gondot kell fordítani. 24 órás csapatváltási turnusok nem engedhetők meg. Általában törekedni kell a nők éjjeli munkaszakának a megrövidítésére. Rendszerint a 8 órás munkaszakok bevezetése legyen a feltétele annak, hogy nőknek az éjjeli munka megengedtetik. A munkaidő szabályozása mindig a helyi hatóságok közbenjöttével történjék.

A nők munkaképességének és munkakedvének fokozása érdekében külön ügyosztályt létesítettek a német hadihivatalban. Az ügyosztály feladata a női munka teljesítőképességét fokozni s minden ennek útjában álló akadályt eltávolítani. Gondoskodik a nők jobb egészségügyi védelméről, intézkedik, hogy alkalmas lakó-, pihenő- és hálóhelyiségek legyenek, megfelelő ruházatról a munkaközben, a közlekedés és ételmezési viszonyok javításáról. A női munka ezen „központja“ feladatai közé sorolja továbbá a gyermekekről való gondoskodást, napközi otthonok, gyermekkertek, szoptató-szobák stb. felállítását s fentartását s együtt fog működni az ilyen intézményeket fentartó társadalmi szervezetekkel s hatóságokkal.

Nők munkabére a németországi közúti vasutaknál. Magdeburgban a kalauznők rövid sztrájkja után az órabéreket 8 órai munka mellett 40 pf.-re emelték. Átmenetileg a kalauznők hajlandók 9 órát dolgozni kellő beosztás mellett. Berlinben január 21-től kezdődőleg 45 pf. a női kalauzok órabére s havi 5 márka pótlék minden 15 évesnél fiatalabb gyermek után. A kocsivezetők 8 órai munkáért napi 4 60 márkát kapnak azonkívül 60 pf. menetpótlékot s ugyanolyan családi pótlékot, mint a kalauzok. Túlórákért az állandó személyzet 70 pf.-et, a kiegészítők 80 pf.-et kapnak óránként.

Munkásválasztmányok a német vasutaknál. A porosz vasutügyi miniszter ujonnan szabályozta a munkásválasztmányok működését. Az új szabályzat szerint a munkásválasztmány tagjai — amennyiben a szolgálat érdekei nem gátolják — munkaközben is folytathatnak a választmányhoz tartozó ügyekben megbeszélést a munkásokkal. A választmány kivánságára az ülésekre mindig meghívandók a választmányhoz nem tartozó szakemberek is. A ülések úgy hívandók össze, hogy a választmány tagjai előzetesen is megbeszélhessék a tárgyalás alá kerülő ügyeket.

A bádeni vasutaknál kétféle választmányt szerveztek. Helyi választmányt minden főműhelyben és minden olyan szolgálati helyen, ahol legalább 50 munkás dolgozik. Ezeknek a választmányoknak feladata, a munkásoknak a munka és üzemszervezésre vonatkozó kivánságát, javaslatát és panaszait a vasutigazgatóság elé terjeszteni és arról véleményt mondani. Ezeket a helyi választmányokon kívül egy 22 tagú országos választmányt is szerveztek, amelynek tagjait a helyi választmányok delegálják.

Újabb drágasági pótlék a porosz vasutasoknak. A porosz vasútiügyi miniszter elrendelte, hogy a vasuti munkásoknak újabb egyszeri drágasági pótléket fizessenek. A rendelet szerint minden vasuti munkás, akinek ötnél több, 14 éven aluli gyermeke nincs, 40 márkát, akinek ötnél több gyermeke van, minden további gyermek után még 10 márkát kap. A pótléket minden férfi és nőmunkás megkapja, aki február elsején már legalább egy hónapig volt a vasút szolgálatában.

Árszabálybizottságok elismerése a hadihivatal által. A német birodalmi hadihivatal az építőipari árszabálybizottságokat elismerte azoknak a vitás kérdéseknek az elintézésére is, amelyek a polgári segédszolgálati törvény rendelkezéseiből kifolyólag a munkásokat és munkaadók között felmerülnek. A törvény szerint — ugyanis — az ily vitás ügyek eldöntésére, különösen az elbírálására, hogy a munkás jogosult-e a munkahelyét otthagyni, panaszbizottságok alakítandók. A hadihivatal kijelentette, hogy a törvény rendelkezésével nem ellenkezik, ha a panaszbizottság funkcióit a munkaadók és munkások által egyezségileg létesített árszabálybizottságokra ruházzák.

Városi munkaközvetítő Berlinben. Berlin város tanácsa elhatározta, hogy a munkaközvetítő egyesület által fentartott központi munkaközvetítő-intézetet a hozzája csatlakozott összes szakmabeli munkaközvetítővel együtt átveszi. A város eddig is nagy összegekkel — az utolsó esztendőben 217.000 márkával — szubvencionálta az intézetet. Az intézetnek 93 alkalmazottja van. Az intézet vezető igazgatói állására a városi tanács pályázatot hirdetett.

Állami munkanélküliség esetére való biztosítás a svájci himzőiparban. A svájci szövetség tanács, minthogy arra irányuló fáradozása, hogy a himzőiparosok önkéntesen alakítsanak munkanélkülieket segítő szervezetet, nem sikerült, elrendelte a kényszerbiztosítást. A rendelet egy alap gyűjtéséről intézkedik. Az alaphoz minden munkaadó az 1913–1915. évekbeli évi átlagos forgalmának 0,25 százalékával tartozik hozzájárulni. A hozzájárulás kötelezettsége azonban megszűnik, ha az érdekeltek 1917 január 31-ig önkéntesen befizetnek 700 000 frankot. Segélyre jogosultak azok a himzőipari munkások és alkalmazottak, akik az ipari pangás miatt szorult helyzetbe jutottak s amennyire módjukban állt, valamely munkanélküliségi pénztárba tartoznak. Az alapot a munkások, munkaadók a szövetség tanács és a kantonkormányok képviselőiből alakult közös bizottság kezeli. Ha azonban a himzőiparban egy kielégítő munkanélküli segélypénztár alakul, az alap vagyona ennek a pénztárnak adatik át. A rendelet hatálya egyelőre Appemell, St. Gallen, Zürich és Thurgau kantonokra terjed ki, de kiterjeszthető más területekre is.

Országos árszabályszerződés a svéd textiliparban. A svéd textilgyárosok és textilipari munkások képviselői megegyeztek egy az egész országra kiterjedő árszabályszerződésben. Az új szerződés 32 gyártási helyre, közte 4 nagy városra állapítja meg a béreket. Az eddigi béreket — úgy az óra, mint az akkordbéreket — a szerződés átlag 20–25 százalékkal emeli, a drágasági pótlékek azonban megszűnnek. A szerződés érvénye 1920-ig tart.

Nők az olasz lőszeryiparban. Boselli miniszterelnöknek az olasz kamara megnyitása alkalmával tett kijelentése szerint az olasz lőszergyártásnál az összes munkások egyötödrésze nő. Az Avanti szerint ez a szám alacsony. A nők egyébként, mint a miniszterelnök mondja, általában ügyesek a munkánál s úgy az iparban, mint a mezőgazdaságban nagyban hozzájárulnak az üzemek szolgáltatási képességéhez.

Kínai munkások Franciaországban. A francia kormány szerződést kötött a kínai kormányval kínai munkások alkalmazására. A szerződés szerint a kínai munkásokat katonai munkálatokra nem szabad felhasználni. A szerződés 5 évre szól, az öt év lejártá után a szerződött munkásoknak joguk van ingyenes hazautazásra. A szerződés megkülönbözteti a tanult és tanulatlan munkásokat. A munkaidőt azonban mindkét kategória részére 10 órában állapítja meg. Munkabért a tanult munkás 1,50 frankot, a tanulatlan 1,25 frankot kap naponta. Ezenkívül a tanult munkást 40 fr.-ot, a tanulatlan 35 fr.-ot kap havonta, amit a családja kap kézhez Kínában. Lakást, élelmiszert ingyen, azaz a fenti béreken felül kapnak. Ezidő szerint mintegy 5.000 ily szerződéses munkás dolgozik Franciaországban.

A polgári munkakötelezettség Angliában és Franciaországban.

Angliában az összes 18–60 éves férfiakat bevonják a polgári szolgálatba. Egyelőre önkéntes jelentkezésre hívják fel a munkára alkalmasokat. Franciaországban panaszbizottságokat szerveznek mindenütt a municíómunkák állandóságának a biztosítására. Thomas miniszter kijelentése szerint a szakszervezetek vezetőinek nagyobb része kedvezően fogadta a panaszbizottságok szervezését.

Az angol munkásviszonyok 1916-ban. Az angol munkaügyi hivatal az 1916 évről is közzétette a munkásviszonyokra vonatkozó összehasonlító adatokat. Ezek szerint 1916-ban még nagyobb volt a munkáskereslet, mint 1915-ben. A tanult munkásoknak tanulatlan, vagy begyakorolt munkásokkal való helyettesítését nagyobb mértékben vitték keresztül, mint azt bármikor is megkísérelték. Hogy a hadsereg szükségletét kielégíthessék, sok túlórárt kellett dolgozni és nagyon sok munkás ment át a szakmájából más szakmába.

A munkanélküliségi arányszám kisebb mint 1902. óta bármely esztendőben. 1914. júliusában a munkások 2·8 százaléka volt munkanélkül, augusztusban az arány 7·1-re emelkedett, novemberben ismét lecsökkent a júliusi állapotokra, azóta állandóan csökkent s 1916. decemberében 0·3 volt. Béremelésben 1916-ban a beszerzett adatok szerint 677.700 egyén részesült. A béremelés heti összege 595.000 font, úgy, hogy minden munkásra átlag 3 sh. 6 d. esik hetenkint. Nők és fiatakorúak a béremelésekben nem igen részesültek. A szervezett férfimunkások 6–10–12 sh. béremelést is elértek. Legerősebb volt a bérek emelkedése a szénbányászatnál, a textiliparban, a gép és hajóépítésnél.

A béremelésekkel szemben áll azonban az élelmiszerek árának emelkedése. 1914. júliustól 1917. január 1-ig 87 százalékkal emelkedett átlagban az élelmiszerek ára Nagybritanniában (1915 végéig 45% volt az emelkedés). Minthogy a többi szükségleti tárgyak ára nem emelkedett hasonló arányban, az élettartás költségeinek emelkedését 60%-ra becsülik.

Munkaviszálly 252 esetben fordult elő. Ezekben 268.376 munkás volt érdekelve s 2,581.900 munkanap veszett el.

Háború és gyermekmunka. Az angol nevelésügy legfőbb egészségügyi tisztviselőjének jelentése szerint a férfimunkások behívása folytán a munkapiacra igen nagy volt a kereslet ifjú munkások és gyermekek iránt. Pontos adatok a dolgozó gyermekekről nincsenek. Az iskolai hatóságok becslése szerint azonban 1915-ben mintegy 45 ezer 12–15 év közötti gyermek hagyta el korábban az iskolát, mint máskor. Az 1916. évi számok még magasabbak. Ez a szám azonban csak azokra vonatkozik, akik szabály szerint elhagyhatták az iskolát, de nincsenek benne azok, akiket a helyi hatóságok mezőgazdasági munkára »szabadságoltak« az iskolából s nincsenek benne az úgynevezett »félidősek«, akik iskolába járás mellett félnapon át az iparban dolgoznak.

A jelentés rámutat azokra a veszélyekre, amelyekkel a gyermekeknek ez a korai munkába fogása jár: a tanítást épp akkor szakítják meg, mikor a gyermek szellemileg leginkább felvevőképes s olyan súlyos munkára fogják a gyermeket, ami a testi fejlődésére károsan hat.

Angliában nőknek az ipari munkába való bevonása érdekében toborzást folytatnak. Még 1915-ben alakult a belügyi és kereskedelemügyi miniszterek kezdeményezésével egy bizottság a női munka terjesztése céljából 1916. november végéig 37 városban alakítottak propaganda-bizottságokat, amelyek a helyi munkaközvetítő intézetekkel összeköttetésben állnak. A bizottságok gondoskodnak egyes helyeken a vidékről oda toborzott munkásnőknek megfelelő lakásról is. Gloucesterben és Lancasterben a municíós minisztérium hozzájárulásával otthonokat létesítettek, amelyekben a munkásnők ideiglenesen elhelyezést találnak, amíg állandó lakást tudnak maguknak szerezni,

A borraivaló-rendszer ellen indítottak mozgalmat a newyorki pincérek. Követeléseik alkalmasak arra, hogy ezt a kérdést kielégítően oldják meg. Követelnek ugyanis 35 dollár fix fizetést havonként s ezenkívül minden 10 dollárnál kisebb összegű számla után 10 százalékot s a 10 dollárnál nagyobb összegű számlák után 5 százalékot.

	SZAKIRODALOM.	
---	----------------------	---

A meddő Budapest. A Stefánia Szövetség kiadásában jelent meg dr. Madzsar József ily című tanulmánya, amely részletesen felöleli Budapest szaporodásának egész problémáját. Kimutatja, hogy Budapestet csak a bevándorlás szaporítja, a Budapesten lakóknak kevesebb gyermekük van, mint amennyi elegendő volna a szülők pótlására. Megdöbbentő adatokkal és tanulságos rajzokkal illusztrálja, mily rohamosan csökken Budapesten a születések száma az országéhoz képest. Különösen érdekes az a rész, amelyben a szerző a születések számának lakóhely szerinti vizsgálatába bocsátkozik. Felosztja Budapestet 26 kisebb területre, amiből kiderül, hogy Pesten a Körúton belül 1.000 lakosra csak 16,9 születés esik, a Körúton kívül 25, a kültelken 31. Minél rosszabbak a lakásviszonyok, annál több gyermek születik. Érdekes táblázatban mutatja ki, hogy a fővárosi lakásviszonyok hogyan kényszerítik a sokgyermekes családokat a környező községekbe való kiköltözésre. A szociálhigiéne szempontjából fontos megállapítása a könyvnek az is, hogy a vegyes házasságokból aránylag kevesebb gyermek születik, mint az egyező vallásúakéból. Nagyon érdekes a házasságon kívüli születések megoszlása is. Budán van a legkevesebb házasságon kívüli születés, 16–18%. Pesten a Körúton belül 25%; a Körúton kívül 28%, s a kültelken csak 20%. A csecsemőhalálozás részletes feldolgozása is érdekes eredményekre vezetett, mert kiderül, hogy pl. a Lipótvárosban a beltelken csak 8%, a kültelken ellenben 25%-ra emelkedik. Összefoglalásképpen megállapítja a szerző, hogy Budapest szaporodásának problémája elsősorban a lakáskérdéssel függ össze s a város a lakáskérdés javításával tehetne legtöbbet az anya- és csecsemővédelemért.

A háborús lakbérrendeletek. Utmutató a lakbérrendeleti, a lakbérleti bizottságok, bérlők és bérbeadók számára. Összeállította dr. Pongrácz Jenő. A könyvecske négy fejezetben a kormánynak a lakbérletek tárgyában kibocsátott és érvényben levő rendeleteit tartalmazza, a rendeletek hiteles szövegét szakszerű magyarázatokkal kísérvé. Az első fejezet a múlt évi november 12-iki kormányrendeletet közli, amely tuvalevőleg a lakbéremelések és lakásfelmondások tárgyában léptetett életbe igen üdvös rendszabályokat. A második rész a kormánynak e hó 12-én a lakbérletre vonatkozó rendkívüli intézkedések kiegészítéséről szóló rendelete. A harmadik rész a moratóriumfeloldó rendeletnek a lakbérletre vonatkozó és még hatályban levő rendelkezéseit, a negyedik lakbérleti bizottságok eljárási szabályzatát tartalmazza. A lakásbérleti jog szakmunkáiról ismert szerző ügyesen összeállított munkáját különös sikerrel használhatják a most felállított lakbérleti bizottságok, de az abban foglaltak ismerete csak hasznára válhat minden lakónak és háztulajdonosnak is. A könyvecske 70 fillérért minden könyvkereskedésben kapható.

Háborús gazdasági törvények és rendeletek. A Magyar Vámpolitikai Központ »Háborús gazdasági törvények és rendeletek« című gyűjteményének most jelent meg a IV. kötete, amely az idevágó anyagnak 1916 március eleje és december 31-ik között kelt részét tartalmazza. Különösen égetően szükségessé vált ennek a kötetnek a megjelenése annak következtében, hogy a utóbbi hónapokban a rendeleteknek olyan tömege látott napvilágot, hogy azokban alkalmas segédeszköz híján senki sem igazodhatik el. Az új kötet dr. Székely Artur szakszerű szerkesztésében, az eddigi kötetekben bevált csoportosításban közli az összes árúlefoglaló, ármaximáló, behozatalt és kivitelt korlátozó, termelést szabályozó, gabonával és liszttel, valamint egyéb közszükségleti cikkekkel való ellátást biztosító, szabadalmi, vámügyi, retorziós, szociálpolitikai stb. háborús törvényeket és rendeleteket, általában a kereskedelmet, ipart és mezőgazdaságot érdeklő anyagot teljes, egészében. Az új kötet igen hasznos szolgáltatokat fog tenni minden hatóságnak és mindazoknak, akik jelenleg üzleti tevékenységet folytatnak. A majdnem 1.000 oldalnyi, könnyen kezelhető részletes tárgymutatóval ellátott kötet a Magyar Vámpolitikai Központ kiadványai között jelent meg (bizo-

mányosa Ráth Mór könyvkereskedő) és ára 20 korona. A gyűjtemény II. kötete 5, III. kötete 6 koronáért kapható, míg az I. kötet teljesen elfogyott.

A most érvényes egyenes adók együttes kiadása. Az Országos Iparegyesület a háborús adótörvények megalkotása után megbízta dr. Soltész Adolf egyesületi igazgatót és dr. Klug Emil ügyvédet, az Adó- és Illetékügyi Szemle szerkesztőjét, hogy az új adótörvényeket, valamint az ezekre vonatkozó végrehajtási utasításokat népszerűen dolgozzák föl és ezekkel együtt foglalják egybe az összes ma érvényben lévő magyar egyenesadó-törvényeket is, a reájuk vonatkozó végrehajtási utasításokkal és joggyakorlattal együtt.

E megbízás alapján készült az a gyakorlati kézikönyv, amely most, az új adótörvények utolsó végrehajtási utasításának megjelenése után alig tíz nappal került ki a sajtó alól *„A magyar egyenes adók”* címmel s amely az 1917. január 1-től érvényben lévő valamennyi egyenes adót felöleli.

A könyv világos és magyaros szövegezésben tárgyalja a törvények, az utasítások és a bírói gyakorlat egész anyagát és minden egyéb segédkönyvet fölöslegessé tesz azok számára is, akik részletesen behatolni kívánnak mostani adórendszerünk bonyolult kérdéseibe. Különös érdeme a könyvnek, hogy tartalmazza mind a régi, mind az új adók feldolgozását és külön részben ezenfelül az új törvények teljes szövegét is, úgy, amint az ma érvényben van. Ez az első munka, amely minden magyar egyenesadó-törvényt egybefoglal.

A könyv a fennálló rendelkezéseknek tartalomra összetartozó részeit együttesen, minden adónemre kiterjedően, a legmegbízhatóbb pontossággal tárgyalja, az előkészítés, a kivetés, a jogorvoslatok és a behajtás időbeli sorrendjében. A törvénytörvény közlésénél pedig a szerzők azt a rendszert követték, hogy a jövedelemadónál és a társulatok kereseti adójánál az 1909. évi alaptörvény szövegébe az 1912. és 1916. évi módosító törvények rendelkezéseit a megfelelő helyen beillesztették. A munka használhatóságát nagyon emeli bőséges tartalom- és tárgymutatója. A díszes vászonkötésben kiállított könyvet az Országos Iparegyesület rendkívül olcsó áron bocsátja forgalomba, hogy minden iparos és kereskedő megszerezhesse. A 484. oldalra terjedő vaskos kötet tíz koronáért kapható minden könyvesboltban.

Hadiárvák az ipari pályákon. Erről a fontos és aktuális kérdésről tisztán gyakorlati szempontból összefoglalt javaslatát adja közre egy huszonnyolcz oldalas füzetben Dóczy Sámuel dr., az Országos Iparegyesület ügyésze. A dolgozatnak vezető gondolata az a nagyszabású terv, amelyet Ullman Adolf, a Hitelbank vezérigazgatója, az iparegyesület alelnöke vetett fel és amely gyakorlati nevelés útján a gyakorlati közgazdasági életbe, elsősorban az ipari pályákra való terelés útján kívánja megoldani a hadiárvák nehéz problémáját. A nagy gonddal és figyelemreméltó érzékkel megírt füzet tanulságos képet ad az iparos képző intézmények új típusairól, az árvanevelő üzemi iskolákról, rámutat a közintézményi tanoncotthonok fontos hivatására, az iparosvilágnak, a városoknak ide tartozó feladataira és apróra megvilágítja a szervező munka megkezdésének és kivitelének fontosabb részleteit. A füzet a Benkő cégnél rendelhető meg 40 fillérért.

Szerb szocialisták a háborúban. Göndör Ferenc, a Népszava haditudósítója, ebben a könyvében a sokat szenvedett szerb népről és különösen a szerb szocialistákról ír mélyrelátó szemmel meglátott és megrendülve átértett megfigyeléseket. Nagyszerű és gyönyörű magyarsággal megírt könyvének az ad egészen rendkívüli jelentőséget, hogy ebben az elvadult háborúban, ezekben a vértől párás időkben ez az első könyv, amely emberi hangon, résztvevő hangon, kultúrhangon mer beszélni az ellenséges népről. Éppen ennél a tiszta és nemes tulajdonságánál fogva, de meg mindvégig lebilincselőn érdekes tartalmaért is a a közönség nagyarányú és megkülönböztetett érdeklődésére tarthat számot. A minden vonatkozásában kortörténeti érdekességű könyv értékét emeli és teljessé teszi Kunfi Zsigmondnak, az ismert szocialista írónak nagy terjedelmű és mindenképen rendkívüli kvalitásokat reprezentáló előszava. Egy káprázatos tudású, messzire látó szemű tudósnek és írónak remek kis tanulmánya ez az előszó, amely a háború egyik legnagyobb problémáját világítja meg a magyar szociáldemokrata párt egyik kiváló vezéregyéniségének mindenképpen érdekes nézőpontjából. Göndör Ferenc könyvét a Népszava könyvkereskedése adta ki szép és izléses kiállításban és 3.50 koronáért minden könyvkereskedésben kapható.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Kerületi Munkásbiztosító Pénztári Alkalmazottainak illetmény-szabályzata.**

A m. kir. Kúria jogegységi tanácsának 1917. március 3-ikán kelt 14. sz. döntvénye.

Határozat: A Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága által megalkotott illetményszabályzat az Országos Pénztár jóváhagyásával nem válik érvényessé, hanem az érvényességéhez az Állami Hivatal jóváhagyása szükséges.

Indokolás: Az 1907: XIX. t.-cikk szóbanforgó 130. §-a mindenekelőtt az iránt foglal magában első bekezdésében rendelkezést, hogy a kerületi pénztár igazgatósága a kezelési teendők végzésére díjazott egyéneket alkalmazhat, akiknek *szolgálati viszonyát szolgálati és fegyelmi szabályzatban állapítja meg.*

És ez a szakasz második bekezdésében csak további rendelkezésként — tehát természetesen feltételezve az első bekezdésben megkívánt szabályzat megállapított voltát — mondja azt ki, hogy a kezelő állások rendszeresítésére, javadalmazásuk megállapítására, úgyszintén ez állások végleges minőségben való betöltésére vonatkozóan az igazgatóság hoz határozatokat;

kimondván mindezekkel kapcsolatosan azt is, hogy amíg a §. első bekezdésének rendelkezése szerint létesítendő *szolgálati szabályzat* érvényessége az állami munkásbiztosítási hivatal jóváhagyását igényli, addig a második bekezdés értelmében keletkező *igazgatósági határozatok* jóváhagyás végett csakis az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatóságához terjesztendők fel.

A hivatkozott törvény szóbanforgó 130. §-ának ismertetett rendelkezéseit szem előtt tartva: látnivaló most már, hogy a szakasz első bekezdésének rendelkezése azt célozza, hogy létesíttessék egy *szolgálati szabályzat*, amely a kerületi pénztár díjazott alkalmazottainak szolgálati viszonyát felöleli és rendezi, amely mint norma az alkalmazottak szolgálati viszonyában általános szabályként legyen irányadó; míg az említett norma mellett a kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának a kérdéses szakasz második bekezdésének értelmében keletkezett *azok a határozatai*, melyekkel a szükséges kezelői állások rendszeresítése és javadalmazásuk megállapítása kérdésében tétetik intézkedés, csupán az ügyvitel körébe eső u. n. adminisztratív teendő jelentőségével bíró *konkrét határozatok*; s magának az igazgatósági határozattal rendszeresítettnek kimondott állás javadalmazásának megállapítása is, — az illetményekre is kiterjedő szolgálati szabályzat mellett, — a dolog természeténél fogva már nem is lehet egyéb, mint az illető állásnak a szolgálati szabályzattal meghatározott fizetési osztályok és azok fokozatának valamelyikébe való egyszerű besorozása.

A dolog ilyen állásában pedig nyilvánvaló, hogy az 1907: XIX. t.-cikk 130. §-ából, az abban foglalt rendelkezések egybevetése után, nem lehet azt kiolvasni, hogy a kérdéses szakasz második bekezdésében a kerületi pénztár díjazott alkalmazottai illetményszabályzatának — ennek a szolgálati szabályzat köréből kiragadásával — a kerületi pénztár igazgatóság arészéről való megállapítása oly igazgatósági határozatra hagyatott volna fenn, amely már az Országos Pénztár igazgatóságának jóváhagyásával jogérvényessé válik.

Maga a törvény szóbanforgó szakasza az *»illetményszabályzat«* kifejezést nem is használja; de nem fordul elő ez a kifejezés az egész törvényben sem; hanem a törvény, ahol az alkalmazottak szolgálati viszonyának meghatározását tartja szem előtt, egyszerűen mindenütt a *»szolgálati és fegyelmi szabályzat«* kifejezéssel él.

Éppen így az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak az Állami Hivatal részéről jóváhagyásban részesült alapszabályai 184. §-ának a kérdést érintő rendelkezése is bármely kivételre való utalás nélkül azt a szabályt mondja ki, hogy az alkalmazottainak szolgálati viszonyait az egyes kerületi pénztárak igazgatóságai által megállapított *»szolgálati és fegyelmi szabályzatok«* állapítják meg.

Ugyde a szolgálati viszony rendezését, jelesül: úgy az alkalmazás feltételeinek, a szolgálat megszűnésének, az alkalmazottat a szolgálat tartama alatt megillető jogoknak s az azt terhelő kötelezettségeknek megállapítását célzó szabályoknak, az ú. n. szolgálati pragmatikának az ehhez fűződő fogalomnál fogva, — hacsak ez a kérdés kifejezetten valamely más rendelkezésnek nincs fenntartva, — a dolog természete szerint ki kell terjeszkedni a szolgálat ellenértékének, az igényelhető javadalmazás minősége, mennyisége és ezek élvezete feltételeinek, vagyis magának az illetményszabályzatnak is a meghatározására.

Amikor tehát az 1907. évi XIX. t.-c. 130. §-a az ennek első bekezdése szerint megalkotandó *szolgálati és fegyelmi szabályzatra* nézve általában azt mondja ki, hogy annak az érvényessége az Állami Munkásbiztosító Hivatal jóváhagyásától függ; minthogy e tekintetben magában a törvényben kifejezett kivételes rendelkezés elő nem fordul: nem lehet az kétséges, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárak díjazott alkalmazottainak a pénztár igazgatósága részéről megállapított *illetményszabályzata*, mint amely a kifejtettek szerint a *szolgálati és fegyelmi szabályzatnak szerves kiegészítő része*, az Állami Munkásbiztosító Hivatal jóváhagyásának hiányában sem a maga egészében, sem annak valamely részében érvényesnek el nem ismerhető.

Kerületi pénztárak perképessége.

A m. kir. Kúria 1916. december 19-ikén kelt Rp. VI. 2112/916. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. Kúria: A másodbíróság ítéletét helybenhagyja.

Indokok: Felperes a munkásbetegségélyző járulék fizetési kötelezettségét megállapító iparhatósági határozat hatálytalanításával kapcsolatosan kereseti igényét aziránt is emelte, hogy a már befizetett eme járulék visszafizetésére köteleztessék az alperes.

A per tárgya tehát tulajdonképen az az összeg, amelyet felperes munkásbetegségélyző járulék címén az alperesnek kifizetett. Az 1907. évi XIX. t.-c. 118. §-a értelmében azonban alperes eme díjakra, azok behajtása és kezelésére nézve csakis közvetítő helyi szerve az Országos Pénztárnak, és ennek a szakasznak helyesen értelmezett rendelkezései szerint az alperes által közvetítetten beszedett ezek a díjak az Országos Pénztárt illetik: következőleg a rendelkezési jog is efelett utóbbi illeti meg. Eszerint tehát felperes olyan igényvel lépett fel alperessel szemben, amely kereseti igény tárgya felett az alperes a törvénnyel fogva nem rendelkezhetik. Minthogy pedig a per tárgya felett rendelkező Országos Pénztárt az alperes a felhívott törvényszakasz *f)* pontjában foglaltak értelmében bíróságok előtt csak megbízás esetén képviselheti, az pedig, hogy ilyen megbízást kapott volna, felhívás dacára sem mutattatott ki; minthogy továbbá alperest a per tárgya felett a rendelkezési jog nem illetvén meg, a dolog természeténél fogva abban az alapkérdésben sem rendelkezik, hogy a kereseti járulékfizetés iránt kötelezettség terheli-e a felperest; minthogy tehát felperes ezek szerint a kereseti igény és a per tárgyára nézve perképességgel nem bíró személyt vont perbe és így ebből a perjogi hiány okából a kereseti igény méltatása mellőzésével elutasítandó volt a keresetével, ennél fogva a másodbíróság ítéletét a per főtárgyálására nézve ezért, a perköltségre nézve pedig saját indokolásánál fogva helybenhagyni kellett.

Külföldön megbetegedett pénztári tag segélyezési költségeinek megtérítése.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. december 14-én kelt 1914. P. 578/3. számú ítélete.

Végzés: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a sz. . . i kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezésének helyt ad és az elsőfokú bíróság ítéletének feloldásával megállapítja, hogy a peres igény érdemében való bírákodás nem tartozik a munkásbiztosítási választott bíróság hatáskörébe.

Megokolás: F. E. pénztári tag betegségének bekövetkezte és lezajlása idejében a magyar szent korona országain kívül, a Német-birodalom területén: Norderneyben tartózkodott. Ennél fogva nevezettnek az 1907. évi XIX. t.-c. 66. §-ának első bekezdése értelmében az e törvény megállapította betegségi segélyezést a munkaadó köteles kiszolgáltatni. A T. 66. §-ának második és harmadik bekezdése értelmében pedig a munkaadónak jogában áll a pénztártól a tényleg

kiszolgáltatót és igazolt segély megtérítését követelni, de a T. 50 §-ának 1. és 2. pontjában felsorolt segélyekért a kárpótlás legfeljebb a pénztári tag fizetendő táppénz összegéig jár. Ezekből a törvényes rendelkezésekből kiderült, hogy F. E.-nak a szóban levő megbetegedés tényalapján az Országos Pénztárral és illetőleg helyi szervével szemben nem, hanem pusztán munkaadójával szemben van követelési joga, a pénztár ellenében pedig csak a munkaadó léphet föl megtérítési igénnyel. A munkaadónak ezen utóbb jelzett megtérítési igénye fölött támadt vitában azonban a T. 156. §-a értelmében nem a munkásbiztosítási választott bíróság, hanem az iparhatóság dönt, szabadságában állván az elsőfokú iparhatóság határozatával meg nem elégedő félnek igényét a törvény rendes útján érvényesíteni. Ebben az helyzetben nyilvánvaló, hogy midőn a sz...i kerületi munkásbiztosító pénztár a sz...i kereskedelmi r. t. abbeli nyilatkozata alapján, amely szerint nincs az ellen kifogása, hogy a pénztár az általa megállapítandó segélyt közvetlenül F. E. kezéhez fizesse, e nevezett javára kétszeres táppénzt állapított meg. F. E.-nak, mint engedményesnek és nem mint vele szemben közvetlenül jogosítottnak javára cselekedett. Így teljesen helyt álló a pénztárnak az a felelősségi érvelése, amely szerint a vele szemben támasztott igény noha a munkaadó engedélye alapján az alkalmazott közvetítésével érvényesítették is, — valójában mégsem közvetlen segélyezési, hanem megtérítési igény, érvényesítése pedig tulajdonképpen a munkaadónak joga, miért is annak tárgyában az a hatóság van hivatva bíraskodni, amely elé a törvény 156. §-a a munkaadónak a pénztárral szemben támasztott megtérítési igénynél támadt jogvitáknak eldöntését utalta, vagyis az iparhatóság, jogorvoslat esetében pedig a rendes bíróságok.

Minthogy ezek szerint az eljárás munkásbiztosítási választott bíróság olyan igény fölött ítélt, amely nem tartozik a választott bírósági eljárás útjára, az elsőfokú ítéletet az Eljárási Rendelet 344. §-ának 1.) pontja értelmében föl kellett oldani.

Temetkezési segélyre nincs igény oly egyén után, aki törvényes ok következtében fölmondás nélkül elbocsáttatván, a vonatkozó értesítés kézhezvétele után, még a fölmondás napján öngyilkosságot követ el, föltéve, hogy passzív tagság nem állott fenn; ugyanis a kötelező biztosítás természetéből folyóan a biztosítás a munkaviszony megszűntének időpontjával egyidejűleg megszűnik. (RV. A. 1916. aug. 14.)

Jogtalanul felvett táppénz visszakövetelése iránti igény elévülésére a BGB. 195. §-ának rendelkezései az irányadók, mert a RVO. idevonatkozólag elévülési határidőt meg nem állapít, eszerint a pénztár igénylő táppénzének törvényes hányadát jogtalanul igénybevetett táppénz visszatérítése címén a folyó segélyből levonhatta. (R. V. A. 1916. szeptember 26. 1918. II. a, 184/16.)

Az epileptikus egyén megbetegedésének időpontja betegségélyezési szempontból rohamoknak hirtelen felhalmozódásakor következik be, tekintet nélkül arra, hogy ez a különben krónikus betegség már korábban is fenforgott, miért is a segélyigény nem volt elismerhető, mert a leirt betegségi állapot csak a munkából való kilépéstől számított 3 héten túl következett be, bár kétségtelen, hogy maga az epilepszia a passzív tagsági határidőn belül már megvolt. (RVA. 1916. január 26.)

Kosztümszabónő, aki naponkénti díjazásért és étkezésért magánháznál vállal munkát — sem saját műhelye, sem tan- és segéderői, sem pedig nyersanyaga nem lévén, — önálló iparűzőnek nem tekinthető, vállalkozói nyereség és önálló ipari üzem hiányában és így mint napibérért dolgozó szabómunkás biztosítás alá tartozik. (Ob. V. A. Cöln, 1916. október 23.)

Ipari termelőszövetkezetek tagjai nem tekinthetők házi ipart űzőknek, hanem önálló vállalkozóknak s mint ilyenek nem tartoznak biztosítási kötelezettség alá. A RVO. 162. §-a értelmében házi iparosok azok az önálló iparosok, akik saját műhelyükben más iparosok megbízásából és számlájára dolgoznak, még az esetben is, ha a nyersanyagokat maguk szerzik be. Ezzel szemben a termelőszövetkezet nem munkaadója a tagjainak, akik személy és gazdasági önállóságukat azáltal, hogy a munkákat közösen vállalják és maguk közt szétosztják, éppoly kevésbé veszítik el, mint ahogy a korlátolt felelősségű társaságok tagjai általában e minőségükben gazdaságilag önállóknak tekintendők. (V. A. Königsberg i. Pr. 1916. október 11.)

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Ujrafelvételi kereset visszautasítása.

Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. P. 413 II. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal az ujrafölvételi keresetet visszautasítja.

Megokolás: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal V. J. állandó járadék iránt folytatott végzésével megszüntette, mert igénylő a pör folyamán 1914. évi április hó 13. napján elhalt és halála napjától számított egy éven belül örököse az eljárás folytatását nem kérte.

Az elhalt igénylőnek leánya a Hivatalhoz benyújtott kérvényében azt a kérelmet terjesztette elő, hogy az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár utasítsa a pörben hozott I. bírósági ítélettel megállapított járadéktöbblet kifizetésére. A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal az ujrafölvételi keresetet visszautasította. Az Eljárási rendelet 356. §-a szerint ugyanis ujrafölvételnek jogerős ítélettel szemben van helye. Néhai V. J. járadéki igénye tárgyában pedig jogerős ítélet nincs. A pörnek igénylő elhalálása okából történt megszüntetése következtében az egész pör és így az annak során hozott I. bírósági ítélet hatálya is megszűnt és téves az elhalt igénylő ujrafölvételt kérő örökösének az a fölfogása, amely szerint a pör megszüntetése következtében az I. bíróság ítélete jogerőre emelkedett volna. A pör az Eljárási rendelet 49. §-a értelmében közvetlen kereset esetén kívül a pénztár határozata ellen irányuló föllebbezéssel indulván meg, a pör megszüntetése folytán nem a netán már meghozott I. bírósági ítélet, hanem legfeljebb a pénztár határozata emelkedhetett volna jogerőre. Mindezeknél fogva és figyelemmel az Eljárási rendelet 361. §-a értelmében alkalmazást találó 57. §-ára, az ujrafölvételi keresetet, mint törvényben kizártat visszautasítani kellett.

Közvetlen kereset költségének megfizetése.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1916. december 5-én kelt 1915. Á. bal. III. 216 sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság kötelezi az Országos Pénztárt, hogy igénylő perbeli képviselőjének ügyvédi munkadíj címén 18 koronát fizessen.

Indokolás: Igénylő 1914. évi július hó 14-én balesetet szenvedett. Az orvosi felülvizsgálatról felvett jelentést a pénztár még ugyanazon hó 25-én az Országos Pénztárhoz felterjesztette, kérve annak közlését, hogy igénylő részére mily % -nak megfelelő járadékot állapítson meg. Az alperesi pénztár, bár már 1914. évi november hó folyamán hivatalos értesülést nyert igénylő sérüléséről, ezek dacára azonban a kártalanítási eljárás alapszabályszerű lefolytatása iránt lépéseket nem tett, sőt, amint ezt a pénztári iratoknál elfekvő 1916. E. 8.657/1—2. sz. a. lajstromozott iktatmány igazolja, sérült orvosi felülvizsgálatát és ennek utána a kártalanítási eljárás lefolytatását csak a »normális idők« helyreállta után kívánta eszközölni s igénylő kártalanítás iránti követelését csak akkor tette vizsgálat tárgyává, amikor ezen bíróság részéről az igénylő perbeli képviselője által folyamatba tett közvetlen kereset alapján a kártalanítási eljárás szabályszerű lefolytatására felhivatott. A bíróság atámasztott követelés jogos voltának elbírálhatása céljából az ügyet tárgyalásra tüzte ki.

Minthogy az igénylő kártalanítására való jogosultságát maga az alperes is elismerte, mert részére állandó járadékot állapított meg; minthogy továbbá a közvetlen kereseti eljárás is csak a pénztár határozatának meghozatala után volt megszüntethető s ez alapon a pénztár pervesztesként jelentkezett; minthogy másrészt abból a körülményből, hogy az igény elbírálásához szükséges összes adatok a pénztárnak már 1914. évi november hó folyamán rendelkezésére állottak, s a kártalanítási eljárás lefolytatását minden jogos ok nélkül, csupán a »normális idők« helyreállítása után kívánta foganatba venni, a pénztár eljárásának késedelmes és ebből folyóan a közvetlen kereset jogosult volta kétségtelenül megállapítható, annál is inkább, mert nincs olyan törvényes rendelkezés, amely a pénztárakat a háború okából törvényes kötelezettségeinek teljesítése alól akár csak időlegesen is felmentené: igénylőnek az ügyvédi költségekre támasztott követelését jogosan elismerni és a pénztárt a felmerült 18 korona ügyvédi díjnak, mint perköltségnek megfizetésére kötelezni kellett.

Vasuti alkalmazottak kártérítési igénye. A kir. Kúria állandó gyakorlata szerint a kilométerpénz, mint utazással egybekötött járandóság a 60. év betöltése után azért nem jön számításba, mert ezen a koron túl a vasuti alkalmazott már a korral járó törődöttségénél fogva rendszerint képtelenné válik az utazással egybekötött terhesebb szolgálatra. (Kúria P. VI. 3 936/916.) — Az államvasutak alkalmazottai üzemi balesetből folyó kártérítési igényeiket a szolgáltató irányában nem az általános magánjogi szabályok értelmében és nem megszorítás nélkül árvényesíthetik, hanem amennyiben azokra az 1907: XIX. t.-c. 10. §-ának 3-ik bekezdése értelmében az 1874: XVIII. t.-c. rendelkezései hatályukban fenn nem tartatnak, vagyis amennyiben azok nem a szorosán vett vasuti üzemben szenvednek balesetet, kárjuk megtérítését kizárólag csak a biztosítási kötelezettség alapjául szolgáló nyugdíjszabályzat rendelkezése szerint igényelhetik. (Kúria P. VI. 4.264. 1916.) — Ha a vasuti forgalmi alkalmazottat a mozdonyon akkor éri baleset, amidőn a mozdonyon a forgalom rövid megszakítása alatt a műhelyben javítást végeznek, ezt a balesetet az 1874: XVIII. t.-c. szerint elbírálandó vasuti üzemi balesetnek, nem pedig az 1907: XIX. t.-c. szerint elbírálandó műhelyi balesetnek kell tekinteni. (Kúria P. VI. 4.261/916.)

Ellenséges repülőgép által ledobott bomba darabjától a gyár területén kívül, de annak közelében megsebesült munkás részére baleseti járadék állapított meg, mert kétségtelen, hogy a repülőtémadás nem a város, hanem a »Badische Anilin- u. Sodafabrik« telepe ellen irányult s így a telep és annak közelsége fokozottabb veszély állotti; a fokozottabb veszély a szóbanforgó ipari üzemmel kétségtelenül összefüggésben lévén, amikor az üzemben alkalmazott oda, a munka felvétele céljából elindult munkás a gyár közelében megsebesült, az így beállott baleset és az ipari üzem összefüggése, ezzel pedig az üzemi baleset ténye megállapítandó volt. (Bayerisch. LVers. Amt. 1916 június 16.)

Munkából menet olyként bekövetkezett baleset, hogy a sérült a munka befejezése után a munkaadó utasítására az üzem részére valamely megrendelést eszközölni, kerülő utat kellett hogy tegyen és az utasításnak elintézése után a baleset a hazafelé vezető úton érte, az üzemi munkával összefüggésben állónak és így üzemi balesetnek volt tekintendő. (RVAm. 1916. september 9. I. a. 5.590/15.)

Életmentés közben, amikor a tavon jégvágással foglalkoztatott munkás a tó másik oldalán beszakadt két egyén megmentésére sietett, ott maga is beszakadt és a vizbefult, az így bekövetkezett baleset üzeminek tekinthető nem volt, mert az elhalt részére nem az egész tó jelöltetett ki foglalkozási területül, csupán annak egyik része, amelyen éppen a jeget vágta. A segélynyújtás az üzemi munkával össze nem függött, azaz általános emberi kötelesség teljesítéséből származott. A szóbanforgó beszakadt két egyén az üzemmel semmiféle kapcsolatban nem volt. (Bay. LVAm. 1915. július 20. A. 149.)

A sérült lakásán bekövetkezett baleset üzemi balesetnek volt minősítendő igénylő, városi utcaseprő esetében, aki a város által rábizott szerszámokat a munka befejezése után megővni és megőrizni tartozott s evégből lakásába ment be az istálló kulcsáért, hogy ott a szerszámokat elhelyezze s a lakásból kijövet a lépcsőről leesett és megsérült. Ugyanis a szerszámok megőrzésére irányuló tevékenysége és a biztosítás alá eső üzemi tevékenység közt a közvetlen összefüggés nyilvánvaló. (R. V. A. 1916 április 27.)

Műtét alól magát kivont baleseti sérült járadéka egy évre elvonatott, mert az orvosszakértői vélemény szerint a műtét által a látás javítása, újabb gyúladások elkerülése, a szem tartós megnyugvása és mindezáltal a keresetképeség lényeges emelése volt várható és a műtét sem veszélylyel, sem nagy fájdalommal, sem pedig általános narkózissal egybekötve nem volt; a sérült minderre és a megtagadás következményeire a RVO. 606. §-a értelmében előzetesen figyelmeztetve lett. (RVA. 1916. május 3. I. a. 6.274/14. 9. B.)

Üzlettárs, mint a társasüzem alkalmazottja e minőségében balesetbiztosítás alá tartozik, ha, mint a szóbanforgó esetben, négy egyén létesít a BGB. 705. stb. §-a értelmében közös fűrésztelepet egyenlő pénzbeli betéttel, közülök egyik az üzem kereskedelmi részét, másik a műszaki részét vezeti, utóbbi a többi munkásokhoz hasonlóan munkabérért és pedig a vállalkozói nyereségrészesedésen túl heti 18 M-ért dolgozni tartozott, s mint ilyen a vállalat alkalmazottjának volt tekintendő. (Bay. LVAm. 1915. november 17. A. 161.)

MUNKAVISZONY.

A fölmentett munkás munkaviszonya. A hosszabb harctéri szolgálat után helyi szolgálatra minősített felperes, mázolósegéd kérelmére őt munkaadója, aki a haderő részére dolgozott, a katonai szolgálat alól felmenteni kérte. Ez a felmentés bizonyos határidőre meg is történt, azonban a munkaadó felperest a határidő lejárta előtt elbocsátotta. Felperes az elbocsátás időpontja és a felmentési határidő közti időre munkabérét követeli azzal, hogy ez idő alatt családja a katonai segélytől elesett s ő maga más üzemben nem vállalhatott munkát. A kereset elutasított, mert a fölmentés ténye és a határidő megszabása a katonai parancsnokságtól ered, azért a munkaadó nem felelős. Amennyiben felperes a katonai parancsnokságnak az elbocsátását bejelentette volna, úgy az újbóli bevonultatása iránt, vagy pedig más munkaadóhoz való belépés engedélyezése iránt intézkedett volna. (Gew. G. Berlin-Schöneberg, 1916. október 4.).

Katonai szállítások munkabéretarifájára vonatkozó parancsnoksági rendelet azokra az alvállalkozókra is érvényes, akik nem közvetlenül a hadsereg részére szállítanak és így oly megállapodás, melynek értelmében az alvállalkozó a tarifánál alacsonyabb munkabéretet fizet — semmis. Ugyanis a felhatalmazási törvény alapján kibocsátott parancsnoksági rendelet, éppen a lánckereskedelemnek megfelelően a szabóiparban is elszaporodott közvetítő vállalkozók visszaélései ellen irányult, akik haszontalanul ékelődnek a termelő munkások és a katonai kincstár közé és maguknak a munkások rovására jogosulatlan hasznot biztosítanak. (Gew. G. Elberfeld, 1916. szeptember 1.).

Háborús drágasági pótlék fizetésére vonatkozó szabályszerű ipartestületi határozat az ipartestület minden tagjára kötelező, mert téves alperes munkaadó abbeli álláspontja, hogy a Gew. Ordn. 100. §-a értelmében, amely szerint az ipartestület nem avatkozhatik az árak megállapításába, az üzletfelek megválogatásába, az ipartestületi határozat törvénybe ütköző, sokkal inkább a Gew. Ordn. 81. §-a érvényesül, amelynek értelmében az ipartestület feladata a mester és a segéd közti méltányos viszony létrehozása, amely alá a háborús drágasági pótlék nyújtása is vonható; az pedig, hogy az ipartestületnek a törvény értelmében hozott szabályszerű határozatai a tagokra kötelezők, nem is lehet vitás. (Gew. G. Freiburg, 1916. október 20.).

Élelmiszer jegyeit az étkezés fejében alkalmazott munkás munkaadójának átadni köteles s amennyiben azt nem tenné, sem a természetbeni élelemre, sem pedig annak pénzbeli egyenértékére nem számíthat — ugyanis a jelenlegi viszonyok közt a munkaadó szerződésbeli kötelezettségének csak akkor tehet eleget, ha a munkás az összes élelmiszer jegyeit a munkaadónak átengedi, aki enélkül a szükséges ételmezt be sem szerezheti. (Gew. G. Berlin, 1916. október 9.).

A bértarifa egyezmény kötelező az oly munkaadóra is, aki nem tagja az egyezményben résztvevő egyesülésnek, ha az a tarifa reá nézve kedvező megállapodásait a maga javára végrehajtotta. Általában elv az, hogy a tarifae egyezményben részvételre törvényes eszközökkel senki sem szorítható, e célra a munkamegtagadás és a tárgyalások szolgálnak, amennyiben tehát valaki az egyezményből magát kivonja, az egyezmény betartására nem is kötelezhető. Azonban az alperes munkaadó, aki az egyezményben darabonként megállapított 5 pfennig munkadíjat nem akarja fizetni az egyes más munkáknál egyezményileg leszállított béreket a maga részéről is ebben a mértékben leszállította, ami által tulajdonképen az egyezményt elismerte. (Gew. G. Solingen, 1916. szept. 7.).

Az elbocsátási okok szigorítása a törvény rendelkezésein túl — megengedhetetlen. (Gew. O. 72., 82. §.) A felek abbeli megegyezése, hogy a felperes kocsismunkás »az első mámor« esetében fölmondás nélkül elbocsátható törvénybe ütközik és így az elbocsátásnak helye nem volt, mert eltekintve attól, hogy felperes, bár ittasan jött haza, de nem volt munkaképtelen és teljesen részeg, az ipartörvény a fölmondás nélküli elbocsátás eseteit felsorolja s ilyen eset az, ha a munkás iszákosságba esik és ismételt figyelmeztetésre sem hagyja ezt abba. Eszerint tehát a megállapodás szigorúbb, mint a törvény rendelkezése, amely a természeténél fogva munkásvédő jellegű lévén, csak szorosan magyarázható. (Gewg. Brünn, 1913. november 13. Cr. I. 457/13.)

Fölmondás kizárása. Az alkalmaztatási szerződés, amely a következő kikötést tartalmazza: »Az esetben, ha a vállalkozó és az alkalmazott állandó békés együttműködése nem biztosítható; ha utóbbi folytonosan önkényeskedik vagy oly káros intézkedéseket tesz, amelyek a vállalat boldogulását akadályozzák; végül teljes hasznavehetetlenség esetén az üzemvezetést illetőleg, mindez esetre három havi fölmondás joga áll fenn. Minden egyéb esetben nincs helye a fölmondásnak.« — erkölcstelen és ezért semmis. (Ob. L. Ger. Celle, 1914. febr. 18.)

Az alkalmazott sikkasztásából folyó ellenkövetelés címén bérkövetelés ellenében van helye fölszámításnak. A visszatartott munkabér iránti keresetet mint alaptalant el kellett utasítani, mert általános jogelv, hogy jogtalan cselekedetből senki magának jogot nem származtathat. Alperes abbéli védekezése, hogy a büntetendő cselekmény a büntetéssel kiegyenlítést nyert, figyelembe nem jöhet. A BGA. 394. §-a a munkabér lefoglalását 2.000 M-án alul megszorítja, e rendelkezés azonban itt alkalmazást nem nyerhet, mert az a körülmény, hogy a felperes a bérkövetelését jóval meghaladó összeget eltulajdonított s ennek dacára a munkabérhátralékát mégis követeli, durván beleütközik az általános jogérzetbe, amely pedig a törvény legfőbb szabálya. (Gewg. L. 1915. december 30.)

Pénzbírság kikötése erkölcstelen és semmis, ha a szerződés kötelezi az alkalmazottat a szolgálati kötelezettségek megszegésének minden egyes esetében 20.000 M pénzbírság fizetésére, anélkül, hogy a cég az esetleges kárát kimutatni köteles volna. (Reischsger. Berlin, 1913. december 12.)

Az utazó szavatossága. A szolgálati szerződés, amelynek értelmében az utazó által szerzett üzletek után esedékes jutalék esedik, ha az üzlet bármely oknál fogva töröltetnék s ennek dacára a szerződés más helyen arra kötelezi az utazót, hogy az általa kötött új üzletekből folyólag egy éven belül be nem hajtható összegekért és járulékaikért azok $\frac{1}{3}$ -ad részének erejéig készfizető kezesseget vállaljon — a jó erkölcsökbe ütközik és így semmis. Már önmagában véve szokatlan az, hogy az alkalmazott az üzletfelek készfizetői kezeje legyen; nem különben az is, hogy a kockázatot, amely minden üzlet velejárója a munkaadó az alkalmazottra hárítsa át. E kikötés azonban túlságosan nyomasztó és méltánytalan volna az alkalmazottra, mert oly helyzetbe juthatna, hogy adott esetben csekély fizetésétől teljesen el is esnék. Ily következmények azonban különös tekintettel a háborús üzleti bizonytalanságra, az alkalmazottat nem sújthatják. (Kaufm. G. München, 1915. aug. 7.)

Utiköltség-megtérítésre joga van a kereskedelmi alkalmazottnak, ha fölhívás alapján bemutatkozik és a szolgálati viszony létre nem jön. (Landesger. Osnabrück, 1913. november 11.)

Tanonc javadalmából levonásnak munkaidőrovidítés címén nincs helye. Az 1916. április 4-én kelt kormányrendelet a szabóüzemek munkaidejét heti 40 órára szállította le, amely rendelet megengedte viszont a munkabérek 20%-os leszállítását is. Alperes a tanonc részére is a redukált fizetést adta ki. A bíróság a különbözetet felperes részére megítélte, mert a tanonc díjazása nem tekinthető munkabérnek, amely utóbbi a létfenntartás céljaira elegendő kell hogy legyen, inkább a szülők vagy a tanonc egyéb eltartói részére biztosított eltartási hozzájárulás céljait szolgálja. Egyébként is a mester kötelező feladata a tanonc tanítása, gondos felügyelete avégből, hogy az a mesterségét jól elsajátítsa. A rövidített munkaidő a mester ily irányú tevékenységét csökkenti s ebben utóbbi arányos kárpótlási talál a leszállított munkaidő által előidézett különbözet ellenében. (Gewg. Kiel, 1916. július 12.)

A Munkásügyi Szemlében használatos állandó rövidítések. **Á.** = m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal. **K. M.** = m. kir. Kereskedelmiügyi miniszter. **Kp.** = kerületi munkásbiztosító pénztár. **Vb.** = munkásbiztosítási választott bíróság. **O. P.** = Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár. **B. G.** = Berufsgenossenschaft (balesetbiztosítási szövetkezet Németországban). **L. V. A.** = Landesversicherungs-Anstalt (Rokkantsbiztosító intézet Németországban). **O. K.** = Ortskrankenkasse (helyi betegsegélyző pénztár Németországban.) **R. V. A.** = Reichsversicherungsamt. **R. V. Ö.** = Reichsversicherungsordnung.

A Magyar Általános Hitelbank gróf Cziráky Antal elnöklésével tartotta meg évi rendes közgyűlését. Mindenekelőtt az igazgatóság jelentését terjesztették elő a társaság 1916.-ik évi üzleteiről, amelyet az igazgatóság számadásával együtt a közgyűlés egyhangúlag tudomásul vett és jóváhagyott. A felügyelő bizottság jelentésének fölolvastása után, amelyet a közgyűlés tudomásul vett, elfogadták az igazgatóságnak az évi nyereség megállapításáról és hováfordításáról szóló indítványát, amely szerint az 1916. évi tiszta nyereség az előző évről áthozott nyereségmaradvány levonása után 13,378.028 korona 47 fillér. Az indítvány értelmében elsősorban az alaptőke után 5%-os kamat fejében 4,000.000 korona jut a részvényesek számára; az igazgatóság jutalékának levonása után fönmaradó összegből 5,600.000 koronát, azaz részvényenkint 28 koronát, a fön- említett 5%-os kamatokkal együtt tehát *részvényenként 48 koronát osztanak szét a részvényesek között az 1916. évi osztalék fejében.* A rendes tartalékalap, valamint az ingatlanok tartalékának javadalmazására egy egy millió koronát fordítanak, a fönmaradó 3,893.400 korona 53 fillért pedig az 1917 évi üzleteredmény számlájára visznek át. A részvényesek 26. számú szelvényét 2-ától kezdve váltják be. A közgyűlés egyhangúlag megadta az igazgatóság és felügyelő bizottság részére a fölmentést és azután gróf Zichy Andor részvényes indítványára közfölkialtással megválasztották az igazgatóság tagjaivá öt évre dr. Egrv Aurélt (új), báró Haupt-Stummer Lipót Jenót, báró Rothschild Lajost és dr. Wagner Ötönt; felügyelőbizottsági tagokul pedig egy évre Belcsák Kálmánt, Dobokay Kálmánt, Havassy Dezsőt, dr. Hegyeshalmv Lajost (új), Kerntler Ferencet és báró Szalay Imrét. Gróf Cziráky Antal elnök ezután berekesztette a közgyűlést. — A közgyűlés után tartott igazgatósági ülésen az igazgatóság elnökeül gróf Cziráky Antal, alelnökeiül pedig Blum Gyula és Ullmann Adolf újból megválasztattak.

Magyar Általános Hitelbank. A részvényesek a napokban tartott közgyűlésének határozata szerint az 1916. évre megállapított osztalék részvényenként 48 koronával fog folyó évi április hó 2-tól kezdve az 1917. évi május 1-én esedékes 26. számú szelvényének beszołgáltatása ellenében

Budapesren: a Magyar Általános Hitelbank központjánál (V., Dorottya-utca 5.), valamint fiókjainál (IV., Egyetem-utca 11., V, Berlińi-tér 9. és VII., Károly király-út 3.); *Brassóban, Debrecenben, Fiumében, Győrött, Kassán, Kecskeméten, Nagyváradon, Pécsen, Pozsonyban, Szabadkán és Temesvárott:* a társaság fiókjainál; *Belgrádban:* az inézet kirendeltségénél; *Bécsben:* a k. k. priv. Österr. Kredit-Anstalt für Handel und Gewerbe című intézetnél; *Berlinben:* a Direktion der Disconto-Gesellschaft című intézetnél vagy Mendelssohn & Komp. bankház- nál vagy S. Bleichröder bankháznál; *M/m. Frankfurtban:* a Direktion der Disconto-Gesellschaft című intézetnél, az ezen beváltóhelyeknél szokásos üzleti órák alatt kifizettetni.

A szelvények hátlapjukon címbélyeggel vagy aláírással ellátva vagy pedig azok számait sorszám szerint tartalmazó jegyzékek kíséretében nyujtandók be, amihez a szükséges nyomtatványok az említett beváltási helyeken ingyen kaphatók. Budapest, 1917. évi március hó 19-én. *Magyar Általános Hitelbank.*

MEGHIVÓ

a Magyar Leszámítoló- és Pénzváltó-Banknak 1917. március 31-én d. e.

11^{1/2} órakor saját helyiségében (V. Dorottya-u. 6.) tartandó

XLVII. rendes közgyűlésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése az 1916. üzletévről.
2. Az 1916-iki számadás és mérleg előterjesztése és az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó indítványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése az igazgatóság által előterjesztett évi számadás és mérlegről, valamint a nyereség felosztását illetőleg tett indítványok megvizsgálásáról.
4. Ezen tárgyak és az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény feletti határozat.
5. Az alapszabályok 27. és 34. §§-ainak módosítása.
6. Az igazgatóság kiegészítése.

Azok a részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni kívánnak, felhivatnak, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt legkésőbb folyó évi március hó 28-ig a következő helyek valamelyikén letéteményezzék: **Budapestben:** a bank központi pénztáránál (V., Dorottya-utca 6.); **Fiumében:** a bank fiókosztályánál (Via del Lido); **Kassán:** a bank fiókosztályánál (Fő-utca 53. szám); **Kolozsvárott:** a bank fiókosztályánál (Mátyás király-tér); **Pozsonyban:** a bank fiókosztályánál (Fő-tér); **Wienben:** a K. k. priv. Österreichische Länderbanknál (Hohenstaufengasse 1.).

A megvizsgált mérleg és az erre vonatkozó felügyelő-bizottsági jelentés 8 nappal a közgyűlés előtt a társaság helyiségeiben a t. részvényesek rendelkezésére áll.

Budapestben, 1917. évi március hó 12-én.

AZ IGAZGATÓSÁG.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

Munkásügyi Szemle

Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság. A takarékpénztár igazgatósági ülésében megállapította az 1916. évi mérleget, mely 1,522.744.09 K tiszta nyereséggel zárult, az 1915. évben elért 1,354.930.44 K tiszta nyereséggel szemben.

A zárszámadások egyes tételei a következők:

Mérlegszámla. V a g y o n: Pénztárkészlet: 2,417.002.81, Követelések bankok és bankároknál: 13,992.290.77, Saját értékpapirjaink és kamatai: 8,816.590.59, Intézeti záloglevelek és kamatai: 3,370.896.87, Záloglevél biztosítéki alap és kamatai: 4,219.438.33, Intézeti bérház: 5,931.741.55, Nyugdíjalap értékpapirjai: 621.776.25, Váltó-tárca: 22,800.177.87, Külföldi váltók, pénznemek és utalványok: 386.095.89, Értékpapírokra adott előlegek: 17,785.353.37, Befizetés az V-ik hadikölesönre: 5,823.099.68, Jelzálogilag biztosított és egyébként fedezett követelések: 20,681.398.83, Adósok: 9,467.294.93, Jelzálogkölesönök: 77,456.387 K 43 fillér, Összesen: 193,769.545.15.

Teher: Részvénytőke: 16,000.000. — Tartalékok: 5,200.000. — Nyugdíjalap: 630.000. — Betétek: 73,453.349.99, Forgalomban levő záloglevelek: 77,743.300. — Kisorsolt záloglevelek: 466.600. — Be nem váltott osztalékszelvénnyek: 16,518.50. — Jelzálogkölesönökből visszatartott összegek: 154.654.93, Beváltandó záloglevél-szervények dotációjára: 1,275.105.31. Átmeneti kamatok: 634.270.20, Hitelezők: 12,606.070.09, Átvállalt jelzálogtartozás: 1,066.902.04, *Tiszta nyereség:* 1,522.774.09, Összesen: 193,769.545.15.

Nyereség- és veszteségszámla. T a r t o z i k: Kifizetett és tőkésített kamatok: 2,326.250.09, Tőkekamatadó: 232.625. — Adó: 137.903.60, Költségek: 432.935.78, Tisztviselői fizetések: 366.113.76, Bérház kezelési költség és jövedelmi adó: 68.379.59, Felügyelőbizottság díjazása: 10.500. — Leírások: 121.725.50, *Tiszta nyereség:* 1,522.774.09, Összesen: 5,219.207.41. *K ö v e t e l:* Nyereségáthozat 1915. évről: 82.905.85, Bevett kamatok: 3,886.586.07, Jutalékok és egyéb bevételek: 437.103.03, Nyereség a záloglevélüzletben: 482.287.46, Bérházjövdelem: 330.325, Összesen: 5,219.207.41.

MEGHIVÁS a Pesti magyar kereskedelmi bank 75-ik rendes közgyűlésére, mely 1917. évi március hó 26-án délután 4 órakor a bank ülésteremben (Budapest V., Fürdő-utca 2) fog megtartatni.

Napirend: 1. Az igazgatóság jelentése. 2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása és a felmentvény megadása iránti határozathozatal. 3. Indítvány a bank 75 éves fennállásának megünneplése tárgyában. 4. A nyugdíjalapra vonatkozó előterjesztések. 5. Az alapszabályok 60., 67., 69., 71. §§-ainak megváltoztatása. 6. Igazgatósági választások. 7. A felügyelő-bizottság választása. Budapest, 1917. évi március havában. **Az igazgatóság.**

Az Adria mérlege. Az Adria tengerhajós részvénytársaság most tette közzé 1916-ik évi mérlegét, amelynek főbb tételei a következők. *Teher:* Alaptőke 10,000.000 korona. Tartalékalapok 31,524.345 kor. 47 fill. Nyugdíjalap 3,411.910 kor. Hitelezők, elfogadványok és utalványok 868.318 kor. Átmeneti tételek 4,919.191 kor. Ez évi nyereség 2,039.260 kor. Veszteség-áthozat 1915-ről 380.060 kor. 17 fillér. *Vagyon:* Hajók 31,894.454 kor. Ingatlanok 3,041.000 kor. Adósok és bankoknál elhelyezett értékpapírok 1917. évben elszámolandó utakra adott előlegek összesen 18,109.674 kor. Veszteség- és nyereség-számla. *Bevétel:* Üzem eredménye, házbérjövdelem, kamatjövdelem 5,127.903 kor. *Kiadás:* Biztosítási díjak 530.519 kor. Értékcsökkenési tartalékalap 1,109.497 kor. Leírások 90 000 kor. Általános költségek 1,216.164 kor. Egyenleg mint nyereség: folyó évi nyereség 2,039.260 kor. A veszteség 1915-ben 380.060 kor. — 1,659.260 korona.

HIRDETMÉNY.

Ezennel közhirrre tételik, hogy miután a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (XXXVIII. sorsjáték) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusítóknak árusítás végett kiadattak.

Az I. osztály húzása 1917. április 13-án és 14-én tartatik meg. A húzások a Magy. Kir. Lottójövedelmi Igazgatóság mint állami ellenőrző hatóság és királyi közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnek a húzási teremben. Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusítóinál kaphatók.

Budapest, 1917. évi március hó 18-án.

Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték Igazgatósága

Tolnay,

Hazay.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár, báró Harkányi Frigyes belső titkos tanácsos elnöklete alatt tartotta 70. évi rendes közgyűlését. Az igazgatóság jelentése, megemlékezve az intézetnek 70 éves fennállásáról, behatóan foglalkozik az elmúlt harmadik háborus esztendő gazdasági viszonyai-
val és az intézetnek a mult évben kifejtett üzleti tevékenységével s ezt illetőleg
egyebek közt felemlíti, hogy régi hagyományaihoz hiven, az intézet tisztán taka-
rékpénztári jellegét szemé elöl nem tévesztve, mobilitásának gondos megőrzése
mellett tevékenységet csaknem kizárólag meglévő erős, egészséges folyó üzletei-
nek ápolására és intenzív gondozására fordította s ez irányban kifejtett munkája
kielégítő eredménnyel jár. A hadikölcsönök sikerének előmozdítása érdekében
hiven teljesítette az intézet hazafias kötelességét, amennyiben az eddig kibocsá-
tásra került öt hadi kölcsönre — saját 16 millió koronás jegyzésével együtt —
a magyar gazdasági hatalmas teljesítményeként 121 millió koronát meghaladó
jegyzést gyűjtött. Hadi jótékonyági célokra eddig egynegyed millió koronát meg-
közelítő összeget áldozott, hadbavonult alkalmazottjait teljes illetményeik élvezete-
tében csonkítatlanul meghagyta, itthonmaradt alkalmazottait pedig hadi drágasági
pótlékban és kamatmentes árubeszerzési előlegekben részesítette. A közgyűlés
az igazgatóság jelentését kedvezően fogadta, a felmentvényt minden irányban
egyhangulag megadta. A mult évi 3,483.544 korona 45 fillér tiszta nyereségből a
részvények április 1-én esedékes szelvénye 100 koronával váltatik be és 556.701
korona 90 fillér pedig mint nyereség az 1917. évre átvitetik.

**RIETSCHEL ÉS
HENNEBERG
R.-t. Budapest**

VIII., Práter-utca 12. Telefon: J. 23-18

◆
Központi fűtések, gőzfűző- és mo-
só-, vízvezetéki, csatornázási, für-
dő- és egyéb egészségi berende-
zések.

RÖNTGEN

készülékeket, csöveket, lemezeket,
villamos- és gépgyógyászati beren-
dezéseket azonnal szállít

„Asklépios”

EGRESSI ZOLTÁN

okl. mérnök szakvállalata
Budapest IX. Üllői-út 31. sz.
Telefon: 37—04.

*Orthopädcipőket,
parafaemelkedéseket
mindennemű kivitelben*

legjutányosabban készít

Gerő Adolf Fia

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4. sz.

*GERSONATOR LUDTALPVÉDŐ
nagy választékban kapható.*

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER

:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::
Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között
a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisz-
tériumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiz-
tosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbeteg-
segélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a
Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztár-
nak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirtda
Vezérigazgatóság és az ország területén levő
összes hivatalainak, a Magy. Kir. Állam-
vasutak Igazgatósága és összes üzletveze-
tősegeinek, igen sok egyéb közhivatal és köz-
lekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán
cégeknek.

**MAGYAR-HOLLANDI
BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.**

Központi irodái: VIII, Üllői-út 4.,
II. em. és Baross-utca 1. sz., földsz.

◆
HOLLANDI ÉLETBIZTOSÍTÓ RÉSZV.-TÁRSASÁG
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en
Lijfrente) házában.

Nyáralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtlenítsé lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40-49.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és izletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van ellátva, melyen mint a felvágott a gyár védjegye látható, a mire állapotban való ügyeljünk.

Herz Ármín Fiai szalámigyára Budapest.

GARAY SAMU ES TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötőszerszám- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazárja). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopédia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányokat és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GEPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtanul. — ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

HÜNGÁRIA

egyesült gőzmalmok r.-t.
BUDAPEST

Buzamalom, Rozsmalom.
Árpagyöngygyár, Köles,
Borsó- és rizshántoló-
gyár, Tengerimalom.

Évi gyártási képesség 1,500.000 mm.

Pesti telep: IX, Soroksári-ut 48
Budai telep: II, Fő-utca 37.

Fényes a

„Tauril“ pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktív gyógyforrások páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat“

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Kaona József-u. 41.
Telefon 159-60.

◆ Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, Clubok részére.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.

Az Országos Munkásbetegszegélyező és Balesetbiztosító Pénztár szerződésesszállítója

**SZÁLLÍT: orvosi műszereket,
kötszereket, és az
összes betegápolási
cikkekét.**

„Nervoplast Örkény“

Idegerősítő és idegcsillapító. Biztosan hat ideges álmatlanságnál, főfájásnál és szívidegességénél.

„Ferglobin Örkény“

Vérképző, étvágyjavító. Biztosan hat vérszegénységénél, sápkórnál.

„Thoracin Örkény“

Kitűnően vált be a légzőszervek hurutos megbetegedéseinél. légcsőhurut, bronchitis, asztma, influenza és tuberkulózisnál.

Kőszénbánya's Téglagyár Társulat

Telefonszám: 34-61 és 34-51. PESTEN (ezelőtt DRASCHE) BUDAPEST. VII. ker. Király-utca 87. szám.

Kerámít kocsiut-kövek. Kerámítlapok. Kerámít-, steró-, pillér-téglák. Traversz-téglák. Falburkoló-téglák. Fayence porcellán lemezek. Porcellán szigetelők. Egészségügyi és használati cikkek. Tűzálló chamotte téglák. Árjegyzék díjmentesen.

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.

SEGITSÉG

Fájós lábuak és ludtalpuak részére a szabadalmazott

ludtalpfűző

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasut. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

Székelly és Tsa

viselése, jósága szakorvosoktól elismerve, mert a lábat tetszés szerint fűzi össze. Ismertetőt ingyen küld

ortopéd-cipő készítő. = Budapest, Muzem-körut 9.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. Kábelgyár: Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. Gummigyár: Elektrotechnikai gummianyag. Gummogyár: Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

bácsi! néni! ide figyelj!
palma kaucsuk sarkot
viselj!

COPYRIGHT PALMA C. C. Ld.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG